18. јануар 2008 • Број **408** • Година XXXIV • ISSN 1452-8452

kWh

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

ГОДИНА ЗА ПОНОС

РБ “Колубара” - *ГОДИНА РЕКОРДА*

Миодраг Филиповић

Крајње је време

Време је да се политичка демагогија одмакне од цене електричне енергије и да дамо јасан одговор на питање – желимо ли да ЕПС постане регионални лидер? Морамо да донесемо јасну одлуку да ли желимо да преко ЕПС-а промовишемо и упошљавамо домаћу индустрију и да истичемо резултате научноистраживачког рада или желимо да затварамо очи пред проблемима и да чекамо да их неко други реши.

Ово је, честитајући „сјајним људима из ЕПС-а који обарају рекорде“, на свечаности поводом завршетка ревитализације „четворке“ у ТЕ „Никола Тесла А“, рекао министар рударства и енергетике Александар Поповић.

ЕПС би могао, рекао је он, да у наредних пет до десет година постане „ударна песница“ српске економије. ЕПС заслужује подршку државе, истакао је министар. Нисмо ни сумњали да министар који треба да брине о енергетској стабилности Србије, има такав јасан став. Проблем је што сви који учествују у креирању одговора на питање које је поставио министар – желимо ли да ЕПС буде лидер – не мисле као он. Ти други би да преко ЕПС-а „пеглају“ инфлацију, да на неки други начин, а не како предлаже ЕПС, развијају овај сектор. А да су одговори на та и друга питања око ЕПС-а јасни, дилеме нема. То је показало последњих неколико година.

У лето 2003. године спречен је покушај разбијања и распродаје ЕПС-а. Нема нам спаса без страног капитала, без продаје ЕПС-а, викали су тада. Не, зауставите то, дајте нам прилику да радимо и градимо, бићемо вреднији него данас. Видећете какав ће ЕПС бити за неколико година, узвраћали су тада појединци из ЕПС-а. И? Прво је пала она Влада, пропао је онај Закон о енергетици, дошли су други који нису видели такву будућност ЕПС-а...

Неколико година после, ЕПС 2007. године обара чак 45 сопствених рекорда – највећа производња електричне енергије, угља, јаловине... Рекорде су обарали рудари, термоелектране, железница ТЕНТ-а, блокови стари 37 година радили су и раде као никада до сада. Од првих 15 највиших дневних производњи чак 13 је остварено у периоду од 17. децембра 2007. до 7. јануара ове године. Од средине децембра потрошња је скочила на незабележених готово 152 милиона киловат-сати. Данима је била од 145 до 150 милиона kWh. Чак и викендом није силазила испод 140 милиона киловат-часова. И све то при знатно вишим температурама у односу на максимуме из претходних рекордних година. Потрошња јефтине електричне енергије у домаћинствима, због ниске цене, опет се отела контроли.

Откуд ти рекорди из посрнулог ЕПС-а? Паметно трошећи донације, кредите и новац од продаје струје, ЕПС је „изградио“ блок од 400 мегавата. За толико је повећана снага постојећих капацитета у које је уложено 380 милиона евра. Тим путем се наставља док се чека да неко тамо пристане на развојни концепт ЕПС-а и да сагласност да се распишу тендери за избор стратешких партнера. Истовремено, ЕПС има обавезу да каже – рекорди у дужем периоду са постојећим капацитетима нису могући. Србији су потребне нове електране.

ЕПС, да не кажемо они који га воде, опет зна како даље. Јасно наводе низ стратешких потеза. Међутим, да би се стигло до циља, потребно је управо оно што је рекао и министар – дати одговор на питање желимо ли да ЕПС буде лидер. Ако је то циљ власника, онда је ред да власник и Влада у име државе дају подршку оваквом ЕПС-у, створе му услове да узлети ка том циљу. Да кажу који ниво цене је могућ и када ће га ЕПС достићи. Да се зна који ће профит тада одбацивати, која је вредност акција ЕПС-а тада могућа... колико ће пара од профита ЕПС-а ићи у буџет, колико у развојне пројекте....

Нека они који одлучују у име власника проуче „случај ЧЕЗ“, нека виде шта је Чешка омогућила себи и ЧЕЗ-у. Уместо да се већ сада бирају могући партнери ЕПС-а на изградњи ТЕ „Колубара Б“ и блока 3 у ТЕНТ Б, папири су готово пет месеци у некој фиоци, чекају да неко да сагласност, да неко схвати да је интерес Србије да стране компаније унесу најмање милијарду евра за градњу тих електрана. Премишљају се исти они који сматрају да је боља продаја енергетских предузећа од стратешких енергетских партнерстава. Министар рече да је време да знамо одговор на оно питање о лидерству ЕПС-а. Па, заиста је крајње време.

Илустрација: Ј. Влаховић

kWh
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ
Јануар 2008. *Број 408*
ISSN 1452-8452

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР
Др ВладимирЂорђевић

ДИРЕКТОР СЕКТОРА
ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ
Момчило Цебаловић

ГЛАВНИ УРЕДНИК
Миодраг Филиповић

РЕДАКЦИЈА:
Драган Обрадовић
Анка Цвијановић
Милорад Дрча (уредник фотографије)
Наташа Иванковић-Мићић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Царице Милице 2
11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:
011/2627-090, 2627-395

ФАКС:
011/2024-844

e-mail:
miodrag.filipovic@eps.co.yu
list-kWh@eps.co.yu
fotokWh@eps.co.yu
web site: www.eps.co.yu

ЛИКОВНА И ГРАФИЧКА ПРИПРЕМА:
„MarAdjo“ – Београд

ШТАМПА:
Штампарија „Политика“ а.д. Београд

ТИРАЖ:
10.000 примерака

ПРВИ БРОЈ ЛИСТА ЗДРУЖЕНЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ, ПОД НАЗИВОМ „ЗЕП“, ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ МАРТА 1975. ГОДИНЕ; ОД МАЈА 1992. НОСИ НАЗИВ „ЕПС“, ОД 6. АПРИЛА 2005. ГОДИНЕ ЛИСТ ИЗЛАЗИ ПОД ИМЕНОМ „kWh“

ИЗДАВАЧ:
ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

ИЗДВАЈАМО

Ледени децембарски дани и купци са до сада највећом тражњом електричне енергије „помогли“ су да ЈП ЕПС обори низ постојећих рекорда. Како је за „kWh“ изјавио др Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а, у децембру су забележени највећа дневна потрошња и сатно оптерећење система, а остварене су највеће дневне производње капацитета ЕПС-а и термоелектрана, као и месечна производња ЕПС-а. На крају, остварена је и рекордна годишња производња електричне енергије, угља и јаловине ..

страна 4

У протеклој 2007. години, која је обиловала рекордима, оборено их је чак 45, од којих неки и више пута. У периоду од 17. децембра до 7. јануара 2008. године остварено је 13 од првих 15 рекорда у врховима највише дневне производње. А само у производњи ТЕ од 30 највећих до сада чак 29 је постигнуто од 2006. године до сада. Како истиче Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора за технички систем, то је и сигуран показатељ да се претходних година паметно улагало у производне капацитете

страна 6

Произвођачи и дистрибутери електричне енергије могу да одахну. Без већих проблема у снабдевању купаца прошли су и најкритичнији дани – пред Светог Николу и Нову годину. ЕЕС ЕПС-а потпуно је издржао 18. и 31. децембар, а прекида у напајању било је само на појединим локалним нивоима

страна 13

За успешан развој ЕПС-а у наредној деценији неопходно је да сви параметри пословања компаније буду засновани на економским показатељима, а не на политичкој демагогији. Ово је истакао Александар Поповић, министар рударства и енергетике на свечаном обележавању завршетка ревитализације блока ТЕНТ А 4. То се, пре свега, односи на цену електичне енергије. Морамо, наставио је Поповић, да донесемо и јасну одлуку желимо ли да ЕПС буде лидер у региону.

страна 14

Производни план ЈП ЕПС за 2007. годину испуњен је 25. децембра са низом рекорда на дневном, месечном и годишњем нивоу. Четврти квартал био је и период са највећом укупном производњом и конзумом у односу на остварења из 1990. године, али и са суфицитом који није постигнут у последњој деценији. То значи и да су у протеклих седам година у ТЕ санирани највећи проблеми на турбинској, котловској и генераторској опреми.

страна 16

У радној верзији Закона о јавним набавкама исказана је сагласност да се области енергетике посвети посебна пажња. А посебно је битно да је у том акту отворена законска могућност да се електрична енергија набавља директно од произвођача. Отклоњено је тиме законско ограничење да се ЈП ЕПС не може јављати на тендере за продају вишкова електричне енергије

страна 18

ЈП ЕПС је испунио обећање и 60.000 домаћинстава која редовно плаћају рачуне за струју добиће 120.000 штедљивих сијалица. Сваком домаћинству – по две сијалице. Вредност поклона је око пет милиона динара. Добитници овог поклона су домаћинства у Србији која су у 2007. години са редовним измиривањем обавеза за електричну енергију остварила и право на попуст од пет одсто.

страна 22

План за 2007. годину на копу Дрмно испуњен је још 17. децембра, а 22. децембра достигнуто је и пројектованих 6,5 милиона тона угља. Ради се без прекида и даље, јер на депонији мора да буде бар 45.000 тона. Радиће се и у новогодишњој ноћи, на реду је смена Ц, а тако је одувек. Многима у Површинским коповима Костолац биће то само и још једна Нова година коју ће дочекати радно.

страна 32

САДРЖАЈ

НАШ ИНТЕРВЈУ
Др Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а
Година за понос — страна 4

РАЗГОВОР С ПОВОДОМ
Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а
ЕПС-ових 45 рекорда — страна 6

ФОРУМИ
УПРАВНИ ОДБОР ЕПС-а О ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОЈ СИТУАЦИЈИ
Увоз мањи од планираног — страна 8

ПРОИЗВОДНО-ТЕХНИЧКИ КОЛЕГИЈУМ ЕПС-а
Рекорди јачи од потрошње — страна 9

ТРАДИЦИОНАЛНИ НОВОГОДИШЊИ САСТАНАК ПОСЛОВОДСТВА ЕПС-а СА ПОСЛОВНИМ ПАРТНЕРИМА
Подршка реалној цени електричне енргије — страна 10

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА СИТУАЦИЈА
Потрошња обарала рекорде — страна 13

У ПД ТЕНТ СВЕЧАНО ОБЕЛЕЖЕН ЗАВРШЕТАК РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ БЛОКА А 4
Држава мора да стане уз ЕПС — страна 14

МОДЕРНИЗАЦИЈА ЕЛЕКТРАНА ПОВЕЋАЛА ПРОИЗВОДЊУ
Термоелектране „на длану“ — страна 16

ШТА СЕ МЕЊА У ЗАКОНУ О ЈАВНИМ НАБАВКАМА
Процедуре једноставније, енергетика јасније — страна 18

О НАПЛАТИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У 2007. ГОДИНИ
Стигли до 98 одсто — страна 20

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ ИСПУНИЛА ОБЕЋАЊЕ
Штедљиве сијалице за 60.000 домаћинстава — страна 22

АКЦИЈЕ
АКЦИЈА ЕПС И ДЕЦА 2007.
Учење и дружење са 30.000 деце — страна 26

ЖИВОТНА СРЕДИНА
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЕЛЕКТРОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ
На путу ка европским стандардима — страна 28

ПОВРШИНСКИ КОПОВИ
РУДАРСКИ БАСЕН „КОЛУБАРА“
Откопани „златни“ рекорди — страна 30

НА ЛИЦУ МЕСТА
СА СМЕНОМ ЦЕ НА ПОВРШИНСКОМ КОПУ „ДРМНО“
Новогодишња бајка — страна 32

ТЕРМОЕЛЕКТРАНЕ
ПОСЛОВАЊЕ ПД ТЕНТ У 2007. ГОДИНИ
За памћење — страна 34

ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ
ИЗ ПД „ДРИНСКО-ЛИМСКЕ ХЕ“
Година у знаку тендера — страна 36

ДИСТРИБУЦИЈЕ
ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР ЕДБ-а
У новом режиму рада — страна 38

СВЕТ
ЗАШТО ЈЕ ЧЕШКА ЕНЕРГЕТИКА ЗАНИМЉИВА ЗА ЈУГОИСТОЧНУ ЕВРОПУ?
Примењив чешки сценарио — страна 42

РУСКО НУКЛЕАРНО ГОДИВО ПОНОВО ОСВАЈА ЕВРОПУ
Враћање изгубљених позиција — страна 46

ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ
Нуклеарка у Албанији неприхватљива — страна 49

РЕАКЦИЈЕ НА ПРОМЕНЕ ЕНЕРГЕТСКЕ РЕГУЛАТИВЕ У МАКЕДОНИЈИ
Аргументи за Брисел — страна 50

КУЛТУРА
СРПСКИ ПАНТЕОН
Ко су наши свеци — страна 54

ЗДРАВЉЕ
И ЗИМИ ПУНО ПОСЛА ЗА ОРТОПЕДЕ
Титанијум уместо гипса — страна 58

ЉУДИ
БОЖИРАД ПЕТРОВИЋ, ДИРЕКТОР ЕД ТРСТЕНИК У ПЕНЗИЈИ
Човек завичаја — страна 60

УПОЗНАЈМО СРБИЈУ
И ТРСТЕНИЧАНИ ЧАРАПАНИ
Прича о гуски и кокошкама — страна 62

Др Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а

Година за понос

У 2007. години остварили смо производне резултате који никада до сада нису забележени у историји српске електропривреде. – Пред нама је низ изазова у 2008. години: стратешка партнерства, заједничка улагања, излазак на регионално тржиште, формирање ПД за трговину на мало...

Владимир Ђорђевић: Падови су прошлост, узлет је почео

Ледени децембарски дани и купци који су „узимали" онолико струје колико год им је било потребно „помогли" су нам да у 2007. години оборимо низ до сада постојећих рекорда. Тих децембарских дана забележили смо највећу дневну потрошњу, издржали смо и највеће сатно оптерећење система, остварили највећу дневну производњу капацитета ЕПС-а, највећу дневну производњу термоелектрана... У децембру смо забележили и највећу месечну производњу ЕПС-а. Остварили смо и рекордну годишњу производњу не само електричне енергије већ и угља и јаловине. Готова сва ПД забележила су своје највеће годишње производње. Да је била боља хидрологија, ти рекорди би били и већи. Нажалост, због нереалне цене нашег производа, финансијски резултати компаније неће пратити производне.

Ово је у изјави за јануарски број листа „kWh" истакао др Владимир Ђорђевић, генерални директор Електропривреде Србије, оцењујући прошлу годину и најављујући најважније послове ЕПС-а у години која је пред нама.

Заслуге свих који раде у ЕПС-у

Електропривреда Србије је у децембарским леденима данима, кад је било најпотребније, показала од какве је важности за енергетску стабилност Србије, наглашава Ђорђевић и посебно истиче:

– Заслуге за те резултате припадају запосленима у нашој компанији и у име пословодства ЕПС-а одајем им признање на резултатима које смо сви заједно остварили. Сетимо се да је дневна потрошња електричне енергије од око 130-150 милиона киловат-сати некада доводила до редукција и „дрмања" система. Некадашњи рекордни ниво, који смо бележили уочи Светог Николе или за Нову годину, данас је у Србији нормална зимска потрошња. Готово сваког дана је око 150, а викендом не силази испод 140 милиона киловат-часова. То потврђује да су домаћинства значајни купци јевтине електричне енергије. Захваљујући поменутим изузетним производним резултатима, потрошња нам данас не представља проблем. Дневна производња у капацитетима којима управља ЕПС достиже од 120 до 130 милиона милиона киловат-сати. Уз минималан увоз, снабдевање је стабилно, без обзира на дуг период ледених дана. Као што имамо право да кажемо какве производне резултате бележимо, имамо обавезу да укажемо да даљи раст потрошње јевтине електричне енергије угрожава стабилно снабдевање у наредним годинама, јер су постојећи производни капацитети на граници својих могућности. Србији су потребне нове електране и зато очекујемо да 2008. буде година у којој ће се отклонити све дилеме око развојних проје-

ката ЕПС-а који Србији треба да обезбеде дугорочну електроенергетску стабилност , сматра Ђорђевић.

Време је ресурс који се не може надокнадити и већ сада је извесно да градња нових ТЕ, ако се власник одлучи да их ЕПС гради са стратешким парнерима, неће почети, у најбољем случају, пре 2009. године. То значи да енергије из тих нових објеката неће бити пре 2013–2014. године. Започињање тих пројеката један је од најважнијих послова који нас чекају у овој години.

Цена – предуслов за даљи узлет компаније

Од Владе Србије и Агенције за енергетику очекујемо да се утврди динамика отклањања диспаритета цене киловат-сата у наредних неколико година. Циљ нам није достизање цене из Италије, Немачке... већ цене из Македоније, Бугарске, Румуније, БиХ, Хрватске, Црне Горе.

Следећи важан посао је, најављује први човек ЕПС-а, претварање компаније у акционарско друштво затвореног типа. Почетак отварања не би смео да буде пре 2010. године, када ће се поделити бесплатне акције или после тога, када ЕПС буде одбацивао значајан профит, а те акције буду вределе више него данас. Вредност акција је у директној вези са ценом робе коју продаје компанија и профитом или губитком који бележи.

– Заједничка улагања Србије и Републике Српске су државни приоритет и ЕПС ће следеће године са тамошњом електропривредом ући у заједничке развојне пројекте од којих ће корист имати обе стране – објашњава наш саговорник и додаје:

– Оснивање посебног привредног друштва за трговину на мало, са огранцима у седиштима данашњих ПД за дистрибуцију, такође је један од великих послова и изазова који су пред нама. Дистрибуције ће преносити енергију а ново ПД ће ту енергију продавати крајњим купцима. Учинићемо све да у овој години заживи и наша друга лиценца коју смо добили од Агенције за енергетику – трговање на регионалном тржишту. Желимо да радимо оно што већ раде неке производне компаније у региону – да тргујемо киловат-сатима и да зарађујемо у тој трговини.

То су неки стратешки послови.

Не мање важни су, додаје он, наставак издвајања неелектропривредних делатности и њихова предаја власнику – држави, даље организационе промене у производном и дистрибутивном делу, као и унапређивање финансијских перформанси привредних друштава.

Спречили смо распродају, повећали вредност...

Јасно је да је пред нама година великих послова и великих изазова, година која ће дати одговоре на многа питања, сматра генерални директор. Између осталих и на питање да ли ће ЕПС у наредне две-три године, пре почетка поделе бесплатних акција, бити бољи и вреднији него данас.

– Знамо да ЕПС може да буде још вреднији него данас. Пре пет година смо тврдили да је ЕПС највреднија српска фирма која се не сме распарчати и распродати, са којом се не сме трчати у приватизацију. За неколико година увећали смо вредност ЕПС-а и обновили капацитете који данас обарају некада незамисливе рекорде. Ако остваримо све што смо планирали, ако нас власник подржи, опет тврдимо – ЕПС може да постане профитабилна компанија са капацитетима за респект, који производе значајне количине тражене и вредне робе – електричне енергије – тврди Ђорђевић. – Али, да би се тај циљ остварио, потребно је другачије вредновање те робе, отварање тржишта и оспособљеност ЕПС-а за тржишну утакмицу које се ЕПС нимало не прибојава. Верујем да ће запослени поново дати све од себе да се планирани послови остваре како би и на крају ове године могли да кажемо – опет смо били бољи него пре годину дана. И тако сваке године.

На крају разговора за компанијски лист генерални директор је свим запосленима у ЈП ЕПС пожелео срећну 2008. годину:

– У име пословодства компаније свим радницима ЕПС-а и њиховим породицама желим добро здравље и срећу у 2008. и свим наредним годинама, уз веру да ћемо сви заједно наставити да радимо за добро наше компаније и задовољство оних у чијој смо служби – купаца електричне енергије.

Р. Е.

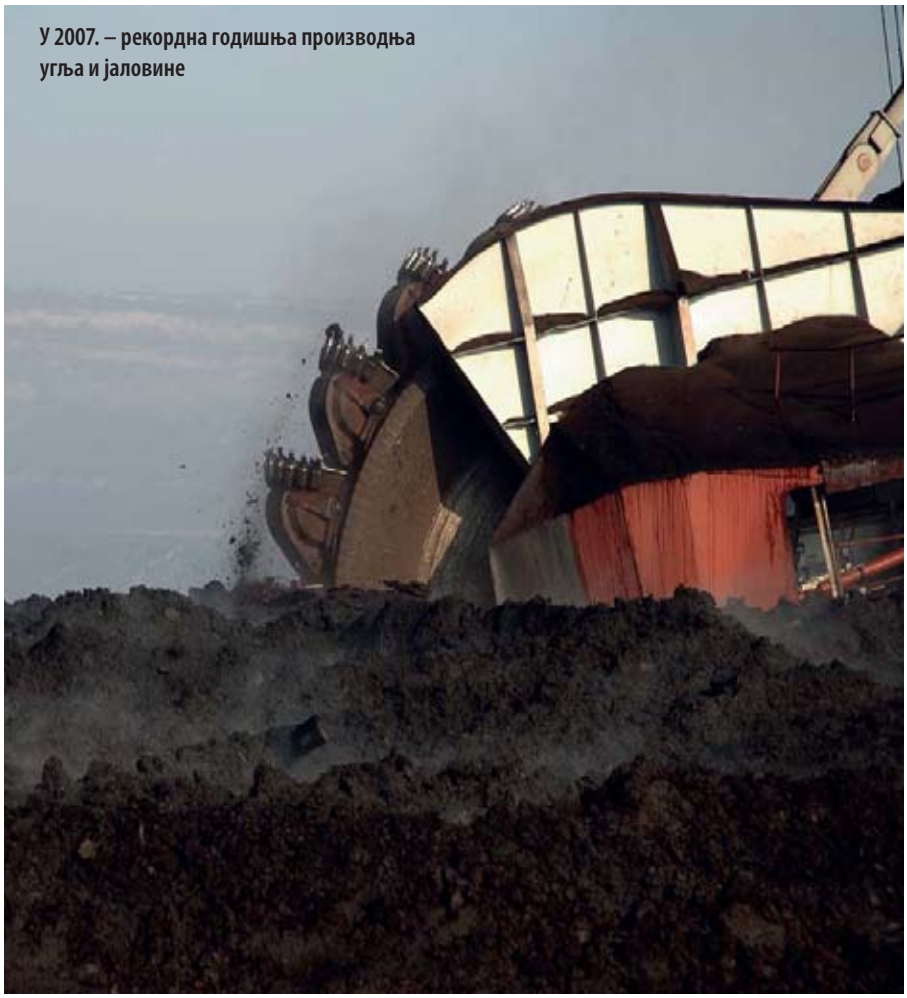

У 2007. – рекордна годишња производња угља и јаловине

Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а

ЕПС-ових 45 рекорда

Највећа дневна производња је 24. децембра премашила 150 милиона киловат-сати, али је забележена и највећа дневна потрошња у историји Електропривреде Србије од 151,384 милиона киловат-часова. – При рекордном вршном оптерећењу од преко 7.300 мегавата, имали смо увоз са снагом од само 130 мегавата. – За добар рад ТЕ заслуге припадају и рударима који су премашили годишње рекорде

Протекла 2007. година обиловала је рекордима; оборено је чак 45 различитих рекорда. Неки од њих обарани су минуле године више пута. Претходни рекорди датирају из неколико последњих година, али има и оних који су постављени још пре десетак година. Само неке од тих рекорда дајемо у табели. Свих 30 врхова највиших дневних производњи, забележени су у последње три године, а од тога, од првих 15, чак 13 рекорда забележено је у периоду од 17. децембра прошле до 7. јануара ове године! Успели смо 24. децембра да премашимо и производњу од 150 милиона киловат-сати, али је тог дана забележена и највећа потрошња у историји Електропривреде Србије – 151,384 милиона киловат-часова.

Ове, податке, који само делом осликавају изузетно успешан рад Електропривреде Србије у години за нама, изнео је на почетку разговора за лист „kWh“ Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а, за технички систем.

Ако се посматра само термопроизводња, резултати су још повољнији и од 30 највећих, чак 29 је постигнуто од 2006. до сада. А од првих 15, чак 11 је из наведеног периода с краја прошле године.

Зоран Манасијевић у разговору са новинаром листа „kWh“: Производња показује како улажемо новац

– Ови подаци јасно указују на то да смо се добро припремили за наступајући период и то је сигуран показатељ да смо у годинама иза нас паметно улагали у производне капацитете ЕПС-а. Разуме се, сам изузетно висок ниво потрошње, диктирао је овакав темпо производње. Од 10 највиших нивоа потрошње, чак шест је остварено на крају минуле године. Ваља имати на уму чињеницу да је конзум био већи него 2006 године, а прва три месеца 2007. били су убедљиво најтоплији зимски месеци од када се у Србији мери температура ваздуха. И поред тога је конзум повећан! Увоз електричне енергије, за разлику од неких година на почетку ове деценије, био је неупоредиво мањи, на нивоу од око два одсто од укупно испоручене енергије. Највећим делом децембра, када је ситуација била и најнапрегнутија, увоз је ишао са снагом од само 130 мегавата! А вршно оптерећење је, на пример, 31. децембра у 18 часова премашило 7.300 мегавата – каже Манасијевић.

Максимуми ЕПС-а

		актуелни период		претходни период максимума		однос
1	2	3	4	5	6	3/5
година		*јединица* GWh		*јединица* GWh		%
1	производња ЕПС-а	39.443,4		39.491,5	2006	100.1
2	потрошња ЕПС-а (конзум)	37,789		37,126	2006.	101.8
3	производња ТЕ на угаљ	28,466		27,422	2006.	103.8
месец		GWh		GWh		
4	производња ЕПС-а	4,209	децембар	4,202	XII 1998.	100.2
5	потрошња ЕПС-а	4,265	децембар	3,896	I 2006.	109.5
6	производња ТЕ ЕПС-а	3,049	децембар	3,016	XII 2006.	101.1
дан		GWh		GWh		
7	производња ЕПС-а	150.6	24. децембра	144.9	7.II 2006.г.	103.9
8	потрошња ЕПС-а	151,4	24. децембра	150.6	26.I 2006.г.	100,5
9	производња ТЕ ЕПС-а	112.4	31. децембра	107.9	18.XII 2006.г.	104.2
сат		MW				
10	средња снага	7,305	31.XII u 18 h	7,189	18.XII 1998.	101.6
година	откопавање угља и откривке					
	угаљ	t		t		
11	РБ Колубара	29.256.067		29.177.494	2006.	100.3
12	ПД ТЕ-КО Костолац	7.251.096		6.896.352	2006.	105.1
	откривка	$m^3čm$		$m^3čm$		
13	РБ Колубара	79,826,475		72,446,843	2003.	110.2
14	ПД ТЕ-КО Костолац	28,234,511		27,847,239	2006.	101.4

МАНАСИЈЕВИЋ: ЕПС ЗАСЛУЖУЈЕ ПОШТОВАЊЕ

Рекордне производње смо остваривали када су биле и високе потрошње. Али, те потрошње сада бележимо при знатно вишим температурама у односу на оне које су биле када смо остваривали раније производне максимуме. Постигнути резултати су зато колико за радост, толико и за бригу, јер су капацитети ЕПС-а и опрема стари. С таквом опремом, без обзира на то што је један део ревитализован, није реално очекивати овакве резултате у континуитету.

Чак шест блокова ТЕ на угаљ од 17, колико их имамо, остварило је у протеклој години сопствене рекордне производње и неки резултати су заиста импозантни. На пример, блок А2 у ТЕНТ-у, који је у рад пуштен 1970. године, и претходни производни рекорд поставио 1994. године, сада је стари рекорд премашио за чак 9,6 одсто! Произвео је 1,245 милијарди киловат-часова електричне енергије. Тај блок је стар 37 година! Блок А2 у ТЕ „Костолац" такође је премашио претходни рекорд за 6,6 одсто. Прави пример шта значи добро уложен новац може да буде ТЕНТ А5, који је пуштен у рад 1979. године. Он је свој претходни рекорд постигао 1990. године, а у 2007. тај рекорд је премашио чак за 28,8 одсто и мрежи испоручио 2,153 милијарде киловат-часова електричне енергије! То су плодови добро одмерених улагања у претходном периоду. Сада очекујемо да такве резултате после ревитализације постижу и блокови А4, као и А6 у ТЕНТ-у.

Давне 1990. године, коју посматрамо као реперну, ЕПС је вероватно имао мало предимензионисане капацитете у односу на потребе Србије, јер су они грађени за потребе заједничке државе СФРЈ. Захваљујући томе, преживели смо оне тешке године. Али, сада, после 17 година сталног раста потрошње електричне енергије, ти исти капацитети сада нису довољни.

То свима мора да буде јасно! Да би ЕПС поново постао озбиљан респектабилан систем, неопходно је да поново дође у ситуацију да буде макар благо предимензионисан у односу на сопствене потребе. У том смислу је неопходно да се изграде и нови капацитети на угаљ, али и неколико хидроелектрана, а у првом реду РХЕ „Бистрица" са четири агрегата по 170 мегавата. Таквих природних предуслова нема у Европи. Није реално да друга јавна предузећа могу и имају право да у први план стављају економију предузећа, а да ЕПС то не може.

Није реално да се, кад год неко други закаже у енергетици Србије, или нешто не може, позове ЕПС, као неко ко ће и то да покрије, најчешће на сопствену штету. Није реално, да када некоме нешто затреба, то затражи и добије од ЕПС-а. Не може једна погачица у београдским пекарама да стаје колико и 10 килограма колубарског угља за производњу у ТЕ. Није допустиво да се грејалицама греју улице, нити да се електрична енергија троши, а да се не плаћа, нити да се расипа, односно не троши рационално. Није за државу паметно да подстиче грејање на струју, јер народ опет оставља са стране дрва, угаљ, гас... и укључује ТА пећи, климе...

Није реално да се од ЕПС-а очекује да буде стожер развоја српске привреде и науке, а да притом не располаже ни средствима за обављање редовних активности, да и не говорим о потпуном недостатку средстава за нове инвестиције.

Није могуће да ЕПС прави нове електране без новца! Показали смо да као систем заслужујемо озбиљну подршку и очекујем да ћемо је у периоду који долази и добити. Јер, мислим да не постоји паметнији и бољи посао за државу од улагања у капацитете за производњу електричне енергије. Колико год да их има, та струја ће моћи да се прода. Једноставно, може да се прави производ који увек може да се извезе и Србија од тога има значајну корист. Од профитаблних електропривреда све државе имају корист. Добар део тих профита завршава у буџетима тих држава.

Производни резултати у 2007. години, према речима нашег саговорника, много су значајнији ако се има у виду да је прошле године, због лоше хидролошке ситуације у ХЕ произведено 1,305 милијарди киловат-сати мање него у 2006. години, а у укупном збиру произведено је више електричне енергије. То показује, колико су термаши добро радили.

– Истичем и наше посебно задовољство што су на оба копа у Колубари и Костолцу оборени рекорди и у угљу и у јаловини и да копови угља успевају да прате термоелектране. Рад наших капацитета од Светог Николе до Божића, да се сликовито изразим, изгледао је као када бисте аутомобил из треће брзине одмах убацили у шесту и пуним гасом наставили вожњу 20 дана! Костолац је у 2007. произвео 7,251 милион тона угља (пет одсто више) и 28,23 милиона кубика јаловине. Очекују се још бољи резултати, нарочито после завршетка Петог БТО система, који је финансиран из средстава ЕПС-а. Електране у Костолцу су премашиле производњу од пет милијарди киловат-сати и испод тога се неће ићи. Такође очекујем да ће ПД ТЕНТ доћи до цифре од 20 милијарди киловат-сати годишње. ТЕ на угаљ су у односу на 2001. годину повећале производњу за више од пет милијарди киловат-сати, колико сада годишње производи цео Костолац – напомиње Манасијевић.

Он се потом осврнуо и на изузетне производне резултате ПД РБ „Колубара". Њих је било и претходних година, али, како је рекао, није било реално очекивати да ће се рекорд из 2006. већ прошле године поправити. Колубарци су 2007. ипак успели да постигну изузетан резултат од 29,26 милиона тона угља и 79,83 милиона кубика откривке. На нивоу тога што су сада постигли билансирана је њихова производња за 2008. годину, што раније никада није био случај!

– Желео бих да закључим да смо ми показали да можемо све, али само неко време. Није природно да дуже може да потраје обарање рекорда без нових електрана. Ову нашу жилавост и способност да се с оволиким конзумом боримо треба схватити као предах док се коначно нешто ново не направи! А то се без пара не може – закључио је Манасијевић.

Д. Обрадовић

Максимуми дневне производње и конзуми у децембру 2007. године

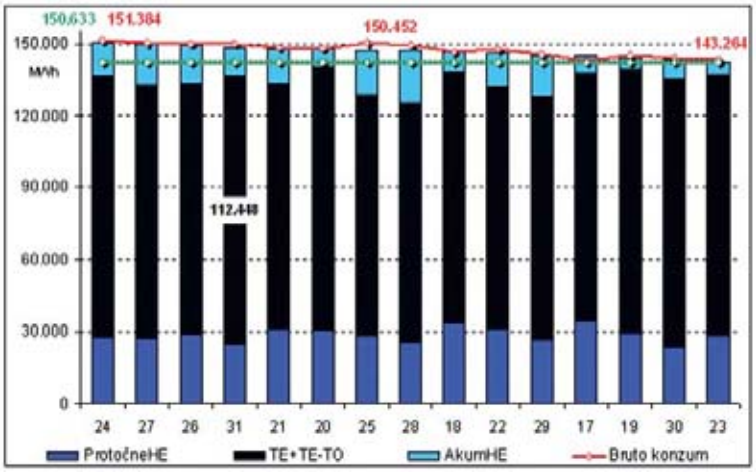

УПРАВНИ ОДБОР ЕПС-а О ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОЈ СИТУАЦИЈИ

Увоз мањи од планираног

Рудари су сигуран ослонац ТЕ

Термоелектране на угаљ производе на нивоу могућег, како би се подмириле увећане потребе за електричном енергијом

Управни одбор Електропривреде Србије усвојио је у петак, 21. децембра ове године, на седници којом је председавао проф. др Јерослав Живанић, информацију о извршењу електроенергетског биланса у новембру и децембру прошле, са проценом реализације за јануар ове године. Уз констатацију да се биланс успешно остварује, Управни одбор је закључио да, и поред увећане потрошње електричне енергије у Србији, ЕПС обезбеђује уредно снабдевање свих тарифних купаца. У раду ове седнице учествовали су генерални директор ЕПС-а Владимир Ђорђевић и директори ресорних дирекција ЈП ЕПС.

Овом приликом посебно је истакнуто да су повољна хидрологија и благовремено обављени ремонти помогли да се увећане потребе за електричном енергијом подмирују највећим делом из сопствених расположивих капацитета, тако да је у новембру и децембру увезено знатно мање електричне енергије него што је билансом предвиђено. Драган Влаисављевић, директор Дирекције ЕПС-а за трговину електричном енергијом навео је да је увоз у новембру био 65,8 одсто, а у децембру 64 одсто мањи од билансираног. Сви расположиви ЕПС-ови капацитети радили су поуздано, упркос томе што су и новембар и децембар били хладнији од вишегодишњих просека за ове месеце. У децембру, штавише, потрошња електричне енергије надмашила је билансирану, односно пробила све досадашње рекорде.

За јануар, како је речено, очекивало се да ће садржај акумулација опадати, јер су прогнозирани дотоци мањи од просечних за овај месец, те ће термоелектране на угаљ надомештати мањак хидроенергије. Управни одбор подржао је опредељење пословодства ЕПС-а да се производња у ТЕ на угаљ подиже до нивоа могуће. Разлог томе је што је и за јануар, због прогнозираног хладног времена, предвиђен раст потрошње електричне енергије изнад билансираног, а те увећане потребе покриваће се пре свега из сопствених расположивих капацитета и увозом, који и даље остаје знатно мањи од предвиђеног електроенергетским билансом. То значи да ће и рудари морати додатно да се ангажују, како би производили довољно угља за појачан рад термоелектрана. Истовремено са увећањем производње подизаће се и ефикасност у коришћењу капацитета, а све у сврху рационализације производње и испуњавања обавеза у извршавању електроенергетског биланса.

А. Цвијановић

Кадровске промене у ЈП ЕПС-у

Драган Томић – нови заменик генералног директора ЕПС-а

Управни одбор ЕПС-а донео је на седницама у децембру протекле године неколико одлука о именовањима и новим кадровским решењима. За заменика генералног директора ЈП ЕПС именован је Драган Томић, који је до тада био на челу ПД РБ „Колубара“. За директора ПД РБ „Колубара“ именован је Владан Јовичић, дотадашњи директор Дирекције ЕПС-а за производњу енергије. За директора ПД ТЕ „Никола Тесла“ именован је Драган Поповић, дотадашњи заменик директора у овом привредном друштву.

За новог директора ПД „Електровојводина“, уместо Бранислава Ђорђевића, именован је Жељко Бајић, који је у овом привредном друштву био директор Сектора за трговину електричном енергијом. За новог директора Јавног предузећа „Електрокосмет“, уместо Драгана Радовића, именован је Небојша Алексић, који је био помоћник директора у овом предузећу.

Зоран Манасијевић, досадашњи заменик генералног директора, од 1. јануара ове године помоћник је генералног директора ЈП ЕПС за технички систем, а Бошко Буха, доскорашњи директор ПД ТЕНТ, именован је за директора Дирекције ЈП ЕПС за производњу енергије.

Рекорди јачи од потрошње

Производно-технички колегијум, ЕПС-а - 1.1.2008. у 12 h

У другој половини децембра потрошња је данима била око 150 милиона киловат-сати, али су капацитети ЕПС-а, уз минималан увоз, покривали све потребе за електричном енергијом. – Наредна два месеца ТЕ морају да раде пуном снагом

Сви рекорди, који су раније били постављени у ЕПС-у, почев од максималног дневног конзума и максималне дневне производње, до оптималне термопроизводње у једном дану, оборени су у другој половини децембра, а готово је сасвим извесно да ће бити премашени и месечни рекорди производње електричне енергије, као и годишњи рекорди у производњи електричне енергије, угља и јаловине!

Ове изузетне резултате, на Производно-техничком колегијуму (ПТК) одржаном 1. јануара 2008. године, саопштио је Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а.

– У последњих 14 дана децембра, када нас је захватио хладни талас, чак 13 пута је премашиван дневни производни рекорд остварен 2005. године. Дневна производња тих дана премашивала је и 150 милиона киловат-часова, а 31. децембра у 18 часова оборен је и рекорд у максималном оптерећењу од 7.305 мегавата, чиме је премашен рекорд од 7.189 мегавата, постављен пре десет година – рекао је Манасијевић. Међутим, није уобичајено да се оваквим темпом ради дужи временски период и раније су, како је рекао Манасијевић, ти спринтови термоелектрана били знатно краћи.

Последњег дана прошле године оборен је рекорд у дневној производњи термоелектрана у Србији. Оне су тог дана произвеле 112,45 милиона киловат-часова, рекао је Миладин Басарић, директор Сектора за енергетско планирање и управљање у Дирекцији ЕПС-а за трговину електричном енергијом.

Потрошња електричне енергије у Србији значајно је повећана. При истим температурама с краја прошле године, потрошња је већа за осам милиона киловат-часова. Он је, такође, оценио да се укупно гледано добро стартује на почетку Нове године и да се и у јануару очекује уредно снабдевање купаца електричне енергије.

И на коповима угља су оборени сви рекорди. Према подацима, које је на седници ПТК изнео Небојша Шијаковић, директор Сектора за производњу угља у Дирекцији ЕПС-а за производњу енергије, ПД РБ „Колубара“ остварила је највишу годишњу производњу од свог постајања, премашивши ниво од 29,250 милиона тона у 2007. години. И производња откривке била је највећа до сада и 2007. године износила је 80,17 милиона кубика. И у површинским коповима Костолца остварена је рекордна производња угља од око 7,21 милион тона и јаловине од око 28,85 милиона кубика.

Износећи сагледавања електроенергетске ситуације у наредном периоду, Драган Влаисављевић, директор Дирекције ЕПС-а за трговину електричном енергијом, напоменуо је да се очекује хладнија прва половина јануара и да ће све расположиве термоелектране морати да раде пуном снагом, што ће изискивати и повећање довоза угља за три одсто. И у јануару и фебруару, практично, неће постојати резерве у термокапацитетима, изузев нешто мало у „Панонским ТЕ-ТО“. Влаисављевић је рекао да је у децембру увезено 25 одсто мање од уговорених количина, а да ће у јануару то да се надокнади повећаним увозом за 25 одсто у односу на уговорене количине.

Састанку је присуствовао и Бошко Буха, нови члан Производно-техничког колегијума ЕПС-а, који је од 1. јануара 2008. године нови директор Дирекције ЕПС-а за производњу енергије, а донедавно је био директор ПД ТЕ „Никола Тесла“.

Чланови Производно-техничког колегијума посетили су 1. јануара и Диспечерски центар ЕПС-а и честитали Нову годину колегама који су тог празничног дана радили.

Д. Обрадовић

ТРАДИЦИОНАЛНИ НОВОГОДИШЊИ САСТАНАК ПОСЛОВОДСТВА ЕПС-а СА ПОСЛОВНИМ ПАРТНЕРИМА

Подршка реалној цени електричне енергије

Мора се побољшати економски положај ЕПС-а

За изградњу нових капацитета биће потребно доста времена, па ће се ЕПС током 2008. године усмерити на пројекте који из постојећих електрана треба да изнедре додатну снагу, односно дају додатну енергију

Учешће домаће памети и привреде у пословима које обавља ЕПС, из године у годину расте. У финансирању наших програма током 2007. године било је потешкоћа, а што се тиче резултата, можда најбоље сведоче најновија збивања у другој половини децембра када смо имали највише нивое дневне производње, које смо постигли у ЕПС-у, премашујући 145, па и 150 милиона киловат-часова! Само, не знамо да ли томе да се радујемо или да страхујемо. Јер, енормно расте и потрошња електричне енергије, која је такође крајем децембра премашивала 150 милиона киловат-часова.

Ово је на традиционалном новогодишњем састанку пословодства ЕПС-а са пословним партнерима, рекао председавајући овог скупа Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора за технички систем ЕПС-а, напомињући да оваквим темпом може да се ради само извесно време, не стално.

– За 2008. годину поставили смо доста тешке задатке пред нас и наша привредна друштва. Иако су претходне године биле рекордне у низу параметара, усудили смо се да, чак и кроз билансе, све те резултате премашимо. Зато резерве у привредним друштвима, које су ту и тамо постојале, или се донекле толерисале, сада морају да се искористе. Међутим, све то треба да се постигне с мањим средствима. Сопствена средства за инвестиције и ремонте издвојена у 2007. већа су него планирана за 2008. годину, не рачунајући објективан раст цена услуга и материјала... Постављамо све теже циљеве, а добијамо све мање и то се понавља из године у годину – рекао је Манасијевић, додајући да, ако се цена струје и даље буде гурала у страну, ЕПС може ускоро да дође у ситуацију да даље неће моћи да се финансира било какав програм.

Скрећући поново пажњу на енорман раст потрошње електричне енергије, он је указао на неопходност што бржег уласка у градњу нових електроенергетских и рударских капацитета.

– Не видимо каква би то кочница могла да заустави овакав раст потрошње електричне енергије. Пошто нове капацитете немамо и за њихову изградњу ће бити потребно доста времена, одлучили смо се да се током 2008. године посветимо оним пројектима, који из постојећих електрана треба да изнедре додатну снагу, односно дају додатну енергију. Наше финансијске снаге ћемо зато да усмеримо у том правцу, односно у пројекте у ТЕНТ-у, Костолцу, за рударску опрему и друго – рекао је Манасијевић.

Драган Томић, новопостављени заменик генералног директора ЕПС-а, поздрављајући госте, указао је и на неопходност да се повећа производња угља и да посебна пажња мора да се посвети санацији рударске опреме и отварању нових копова, посебно због градње ТЕ „Колубара Б“ и ТЕНТ Б3.

– Чак и када се обезбеди 350 до 450 милиона евра, колико ће све то коштати, потребно је на време стати у ред код произвођача опреме, јер и сада имамо све веће проблеме са продужавањем рокова испоруке нових делова. Наш крајњи циљ је да ЕПС постане лидер на Балкану, а то се постиже не продајом, него куповином. Мој став је да електропривреда мора да остане вертикално повезана и да се кроз акционарско друштво шири. Наши пословни партнери ће од тога свакако имати користи – рекао је Томић.

Представници фирми пословних партнера ЕПС-а у више наврата су апострофирали да је пословна политика, коју заступа садашњи менаџмент ЕПС-а, а то је давање шансе домаћим фирмама, у овом тренутку веома изражена и тим поводом исказали су велику захвалност Електропривреди Србије. Из амбициозности пословног раста електропривреде, речено је, овом приликом, може да се сагледа и раст великог дела остале привреде. Пословни партнери ЕПС-а предложили су да у Удружењу за енергетику, као и у Удружењу металне и електроиндустрије у Привредној комори Србије, али и у разним другим форумима, привредници синхронизовано инсистирају на поправљању економског положаја ЕПС-а, односно на довођењу цене киловат-часа електричне енергије на реалан ниво. На састанцима, који би се тим поводом организовали може јасно да се прикаже колико цена киловат-часа електричне енергије утиче на економски положај привреде и раст бруто домаћег производа Србије. Није реч само о новцу који добију директно извођачи радова и испоручиоци опреме, већ се, како је речено, ти послови мултипликују и на крају види да електропривреда доноси посао за још стотину хиљада људи!

Представник „Енергопројекта“ је овом приликом рекао да сада сви виде какве је последице у саобраћају изазвала неблаговремена изградња мостова у Београду и да се то исто односи и на два велика електроенергетска објекта, чија се изградња и сада отеже, а требало је много раније да започне. Зато изградњи ових објеката мора да се пружи сва могућа подршка!

Д. Обрадовић

Мање радника - бољи резултати

Производња електричне енергије изнад плана за 6,7 одсто. – Рекордна производња угља и јаловине

У Привредном друштву „Термоелектране и копови Костолац“ одржана је 26. децембра традиционална конференција за новинаре. Драган Живковић, директор ПД „ТЕ–КО Костолац“ истакао је том приликом да је кључни разлог остварења рекордних производних резултата у 2007. години био приступ запослених у испуњавању свакодневних радних обавеза.

– Када се ових зимских дана помињу летошње температуре, све ово што је постигнуто делује помало и нестварно – истакао је Живковић. – На неким системима тада је измерено и 67 степени, па је зато и била донета одлука да се у четири најкритичнија часа не ради. Такву одлуку изменио је синдикат, пошто су радници сами одлучили да и даље раде готово стално, само уз повећану дозу опрезности. Запослени на блоковима урадили су, такође, свој део послова и коначни резултат је – рекордна производња угља и електричне енергије. За такве вансеријске резултате радници су добили новчану надокнаду, мада она није одговарајућа у односу на уложене напоре. Све то је и утицало на то да је у овом друштву за протекле две године, од када је у новом организационом облику, реализован раст продуктивности рада од 26 процената!

Говорећи о плановима за наредни период, Живковић је издвојио стварање услова за повећање производње угља на девет, а затим и на 12 милиона тона угља годишње. Јер, у складу са пословном политиком ЕПС-а и државе, такав раст производње угља омогућио би основу за рад предвиђених нових термоелектрана. У ПД „ТЕ–КО Костолац“ јасна је визија послова и за наредних пет година. Наставиће се, тако, са решавањем еколошких проблема, капиталним ремонтима блокова ТЕ „Костолац Б“, окончањем монтаже Петог БТО система, за шта су у 2007. години обезбеђена и сопствена средства. То значи да се друштво оспособљава и да улаже у будућност.

Приликом сагледавања најновијих производних резултата, неколико дана пре календарског истека године, речено је да је у производњи угља план од 7,15 милиона, практично, већ пребачен. Реч је првенствено о угљу за рад термокапацитета, а обезбеђена је и широка потрошња. Депоније су већ на нивоу попуњености од сто одсто. У производњи јаловине такође је остварен рекордан учинак од 28,5 милиона кубика, што значи и да до краја зимског периода, па и после тога, сигурно неће бити проблема са несташицом угља.

Што се електричне енергије тиче, у сва четири блока крајем године произведено је више од 4,86 милијарде киловат-часова, што је 6,7 одсто изнад плана. Надпланске резултате, после успешно окончане ревитализације, реализује блок А 1 од 100 мегавата, док је блок А2 у 2007. години произвео до сада највеће количине електричне енергије од 1988. године. Блокови ТЕ „Костолац Б“ постигли су, такође, нове производне рекорде. У Костолцу је, значи, 2007. године остварена највећа годишња производња, уз напомену да ће планови за 2008. годину бити на нивоу овогодишњих, с тим што би требало да се реализују и уз стајање блока Б 1 у периоду од три месеца због капиталног ремонта. Без обзира на то, преовладава уверење да је овакав план реалан и остварљив. Проблема није било ни у снабдевању топлотном енергијом, а у минулој години завршена је или је започела реализација и више послова из области заштите животне средине.

Пословање са тако добрим производним резултатима донело је и одговарајуће позитивне ефекте, јер су сви параметри преко којих се прати ефикасност производње знатно порасли. Захваљујући томе, 2007. година завршена је са укупним позитивним финансијским резултатом, што до пре две године није изгледало реално.

Д. Радојковић

ТЕ „Костолац Б“ остварила рекордну производњу струје

МИНИСТАРСКИ САМИТ САВЕТА ЕНЕРГЕТСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У БЕОГРАДУ

Утврђени „домаћи задаци"

Са конференције за новинаре одржане после завршеног самита енергетске заједнице (фото: Фонет)

Француска нови, 12. члан, а Грузија постала пета земља у својству посматрача. – Усвојени инвестициони програм и развојни пројекти као техничка база функционалног тржишта енергије

На трећем министарском самиту Савета Енергетске заједнице, одржаном у Београду 18. децембра, усвојен је буџет заједнице и трасиран је програм рада за наредне две године. Француска је примљена као нови члан, чиме је број земаља учесница порастао на 12, а Грузија је постала посматрач, тако да сада има пет земаља у том својству. Међу 14 тачака дневног реда министарског скупа издвојено је неколико суштински значајних за успех реформи енергетског сектора у земљама југоисточне Европе. Период у коме је Србија председавала оцењен је, иначе, као врло успешан у процесу оснивања регионалног тржишта енергије – у првој фази електричне енергије и природног гаса – и интегрисања у унутрашње тржиште енергије Европске уније.

У том раздобљу усвојени су социјални програми, управо на предлог Србије, како за купце, тако и за произвођаче енергије, уз оцену да ће они допринети широј подршци реформским процесима у енергетици. На састанку у Београду договорено је, такође, оснивање радне групе за унапређење енергетске ефикасности. Разумевање за то је лако постигнуто међу учесницима, с обзиром на значајне потенцијале и врло повољне индикаторе пројекта. Нове иницијативе за велика тржишта, конкурентна и отворена, могу донети користи свим учесницима. Нуди се техничка помоћ, искуство и експертиза администрације у финансијама. Конкретно, буџет Енергетске заједнице попуњава Европска унија са више од 90 одсто, а остатак допуњују земље чланице.

Вероватно најзначајнији закључак министарског скупа је усвајање инвестиционог програма и развојних пројеката као техничке базе функционалног тржишта енергије. Европска унија и посебно формирана донаторска заједница директно ће учествовати у финансирању развојних пројеката. При томе, студиозно ће се изучавати могућности заједничких улагања, односно привлачења капитала приватних фондова. Министри су убеђени да ће већ средином ове године достићи степен усвајања конкретних пројеката и јачања капацитета у енергетици у појединим земљама, што је од вишеструког интереса за све чланице заједнице.

Д. Недељковић

Енергични министар

На претходна два скупа Александар Поповић, министар рударства и енергетике Србије, користио је дипломатске методе против неовлашћеног учешћа делегације косовских Албанаца. Када су се уместо Унмика појављивали Албанци са натписом Владе Косова, министар је напуштао скуп. Овог пута у Београду, као домаћин, Поповић није могао да напусти састанак, али је унапред обавестио надлежне из Унмика да ће бити приморан да избаци делегате некакве косовске владе уколико се појаве. Нису се појавили.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА СИТУАЦИЈА

Потрошња обарала рекорде

Још једном показана снага ЕПС-овог електроенергетског система: ТЕ „Костолац“

У децембру протекле године остварена је највећа месечна потрошња електричне енергије у Републици Србији. – Највећи дневни бруто конзум, од 151,4 милиона киловат-сати, забележен 24. децембра

Децембар је, коначно, прошао. Произвођачи и дистрибутери електричне енергије могу да одахну. Дан пред Светог Николу и дан пред Нову годину, традиционално дани с највећим ударом потрошње електричне енергије, прошли су без већих проблема у снабдевању купаца. Електроенергетски систем ЕПС-а поново је издржао 18. и 31. децембар, а прекида у напајању било је само на појединим локалним нивоима, тамо где је потрошња далеко надмашивала снагу инсталисаних нисконапонских објеката и мреже.

Штавише, протеклог децембра ова два датума остала су у сенци новозабележених рекорда у потрошњи електричне енергије у Србији. Како каже Миладин Басарић, директор Сектора за енергетско планирање и управљање у Дирекцији ЕПС-а за трговину електричном енергијом, нови рекорд понео је 24. децембар, када је остварен до сада највећи дневни бруто конзум у Србији. Тога дана потрошено је укупно 151,4 милиона киловат-сати и систем је и то издржао. Читав децембар, у ствари, искочио је из уобичајених оквира потрошње. На месечном нивоу је, такође, наводи Басарић, достигнут максимум каквог до сада није било.

Ледени дани увећали потрошњу

– У децембру протекле године остварена је највећа месечна потрошња електричне енергије у Републици Србији. Укупан конзум Републике износио је 4,265 милијарди киловат-сати. Без потрошње на Космету, конзум је достигао 3,716 милијарди киловат-сати. Просечан дневни бруто конзум износио је 137,6 милиона киловат-сати и он је остварен при средњој месечној температури од 1,1 степен Целзијусов, што је за 1,1°C хладније од вишегодишњег просека за децембар. Децембар је у протеклој години, према томе, био четврти месец заредом хладнији од истог месеца из вишегодишњег просека – истиче Басарић.

И не само да је био хладнији од просечног децембра! Басарић каже да ће управо овај децембар остати упамћен и по томе што је његова друга половина била у знаку ледених дана. Од 14. до 31. децембра температура је готово непрестано била испод нуле. У то време, на подручју Београда, рецимо, просечна средњедневна температура била је минус 2,2 °C. За свих тих 18 дана над Београдом била су само два сунчана сата. Тих дана у Србији се просечно дневно трошило 145,7 милиона киловат-сати.

Изузетна производња

– Поред овако великог просека потрошње електричне енергије, у другој половини децембра забележени су и неки појединачни рекорди. На пример, 31. децембра у 18. сату остварен је до сада највећи средњесатни бруто конзум. У тих 60 минута потрошено је 7,305 милиона киловат-сати. У том истом сату, у ЕПС-овим расположивим производним капацитетима (са ХЕ „Пива“), произведено је 7,23 милиона киловат-сати, што је највећа средњесатна производња икада забележена – наводи Басарић и каже да је потрошња електричне енергије у децембру била четири одсто већа од билансиране и 8,9 одсто већа од остварене у децембру 2006. године. На Косову и Метохији, бруто конзум у децембру износио је 549 милиона киловат-сати, што је 5,5 одсто више од билансираног и 7,7 одсто више од остваренога у децембру 2006. године.

Басарић наглашава да је, упркос ниским температурама и великој потрошњи, обезбеђено уредно снабдевање тарифних купаца, а овако увећане потребе за електричном енергијом подмирене су производњом из ЕПС-ових сопствених расположивих капацитета (са ХЕ „Пива“), уз минималан увоз електричне енергије. Према његовим речима, тренд добре хидрологије из новембра наставио се и у децембру, посебно на Дунаву, тако да су проточне хидроелектране произвеле 200 милиона киловат-сати више од билансираног, односно 416 милиона киловат-сати више него у децембру 2006. године. Термоелектране су у децембру изузетно поуздано радиле, тако да је остварена до сада највећа месечна производња термокапацитета. Оне су произвеле укупно 3,049 милијарди киловат-сати, односно 170 милиона киловат-сати више него што је билансирано.

Басарић наглашава да је извршење електроенергетског биланса до краја јануара ове године сигурно и да је, захваљујући стању хидроакумулација и расположивим количинама угља, као и уговореним испорукама и набавкама електричне енергије, обезбеђена потребна флексибилност у планирању рада електроенергетског система ЕПС-а. При томе, он подсећа да су додатна гаранција сигурног извршења електроенергетског биланса до краја јануара ове године веома повољне метеоролошке и хидролошке прилике на почетку друге декаде јануара, као и повољна прогноза температура и дотока до краја јануара.

А. Цвијановић

У ПД ТЕНТ СВЕЧАНО ОБЕЛЕЖЕН ЗАВРШЕТАК РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ БЛОКА А 4

Држава мора да стане уз ЕПС

Време је да се политичка демагогија одмакне од цене електричне енергије и да дамо јасан одговор на питање – желимо ли да ЕПС постане регионални лидер, рекао Александар Поповић, министар рударства и енергетике, истичући „сјајне људе из ЕПС-а који обарају све могуће рекорде“. – Производни резултати ЕПС-а показују како трошимо новац, рекао Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а. – Пратићемо и подржавати пројекте електропривреде, поручио Саша Драгин, министар заштите животне средине

За успешан развој ЕПС-а у наредној деценији неопходно је да сви параметри пословања компаније буду засновани на економским показатељима, а не на политичкој демагогији. Ту, пре свега, желим јасно да кажем, мислим на цену електричне енергије. Морамо да донесемо јасну одлуку да ли желимо да ЕПС буде лидер у региону, да ли желимо да преко њега промовишемо и упошљавамо домаћу индустрију и да истичемо резултате научноистраживачког рада или желимо да затварамо очи пред проблемима и да чекамо да их неко други реши.

Ово је, између осталог, рекао Александар Поповић, министар рударства и енергетике на свечаности поводом обележавања завршетка рехабилитације блока А 4 у ПД ТЕНТ, одржаној 10. јануара у Обреновцу.

Исказујући поштовање за одличне производне резултате ЕПС-а, министар је оценио да су „ови сјајни људи“ из ЕПС-а у претходне четири године доказали да спадају у ону групу стручњака који не чекају да проблеми дођу код њих, већ их сагледавају унапред и суочавају се са њима.

– Верујем да цело наше друштво треба тако да се понаша и да пружи на сваки могући начин, значи и кроз реалну цену електричне енергије, подршку ЕПС-у у годинама које долазе – оценио је Поповић. – Морамо имати ЕПС који ће у наредних десетак година бити ударна песница српске економије.

Министар је указао и на неопходност великих инвестиција у еколошке пројекте који ће, како је навео, до 2015. године достићи 1,2 милијарде евра.

Реконструкција електрофилтера, решавање проблема одсумпоравања, димних гасова, елиминација азотних оксида, даље сређивање депонија пепела основни су пројекти који ће бити реализовани у том периоду, рекао је Поповић и додао да је решавање наведених проблема обавеза Србије која проистиче из директива Европске уније.

Министри Поповић и Драгин најавили да ће Влада Србије пратити еколошке пројекте ЕПС-а

Александар Поповић се осврнуо и на неопходност изградње нових капацитета и потребу далеко рационалније потрошње електричне енергије. Он је прецизирао да се на сливу Дрине већ истражују хидрометеоролошки параметри.

– Верујем да ћемо до априла имати јасан план којим ћемо редом, заједно са Електропривредом Републике Српске, градити нове капацитете на Дрини – навео је министар. Набрајајући најзначајније пројекте, поменуо је да се, осим трећег блока ТЕНТ Б и ТЕ „Колубара Б“, у 2008. години сагледава и могућност искоришћења угља и изградње термокапацитета на локацији Штаваљ.

Што се тиче подстицања енергетске ефикасности у Србији, Поповић је навео да је једини прави начин за буђење тог енергетског потенцијала формирање фондова који неће бити у директној за-

висности од буџета. А иза њих, свакако, на неки начин стајаће ЈП ЕПС.

Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а, нагласио је да је рехабилитација блока А 4, вредна 76,2 милиона евра, највећи пројекат српске електропривреде финансиран из сопствених средстава. Захваљујући овим великим улагањима, последњих година ЕПС је остварио знатно боље производне резултате, а само ПД ТЕНТ, у протеклих седам година, повећало је производњу са 15,3 милијарде на више од 18 милијарди киловат-сати електричне енергије годишње – навео је Ђорђевић.

– Укупна улагања у термоболокове ЕПС-а у протеклих неколико година достигла су 380 милиона евра – подсетио је Ђорђевић. – Резултати које смо постигли потврдили су да је тај новац добро уложен, али исто тако доказали су и нашу стручност да га реализујемо.

Драган Поповић, директор ПД ТЕНТ, представницима Владе Србије, бројним званицама из земље и иностранства и пословним партнерима представио је пројекат рехабилитације блока А 4, указујући на то да је то био технички веома захтеван, а финансијски веома скуп посао. Али и веома одговоран пројекат с обзиром на значај тог блока у електроенергетском систему Србије.

Директори Ђорђевић и Поповић: честитке ПД ТЕНТ за одличне производне резултате

Директор ПД ТЕНТ је, такође, навео да је у 2007. години остварен веома значајан и добар производни резултат, о чему говори и податак да је рекордна производња из 2006. године премашена за 3,18 одсто. Поповић је навео и да је ТЕНТ у месецима када је то било најбитније производио највише и најбоље.

– У првих седам дана текуће године, примера ради, план производње пребачен је за више од 11 одсто, а највећи допринос таквом остварењу дао је управо блок А 4, који је произвео 58 одсто више него што је било планирано – прецизирао је Поповић, додајући да је и ТЕНТ Б, 6. јануара, остварио највећу дневну производњу од када је електрана пуштена у погон. ТЕНТ је још једном тако показао да зна и да уме да носи одговорност коју му намеће чињеница да је највећи произвођач електричне енергије у југоисточној Европи.

Саша Драгин, министар заштите животне средине Србије, истакао је да грађанима Србије дугујемо чистију производњу електричне енергије. Све оно што су европске земље урадиле још 90-их година, када смо се у Србији бавили неким другим питањима, ради се тек сада и зато за реализацију таквих пројеката нема много времена. Драгин је поручио и да ће тај ресор Владе Србије учинити све у циљу побољшања заштите животне средине у Србији. У 2008. години ово министарство ће пратити све пројекте ЕПС-а, а у плану је и садња 50.000 стабала на постојећим депонијама пепела.

Жељко Мартиновић

„Четворка“ у новом руху

МОДЕРНИЗАЦИЈА ЕЛЕКТРАНА ПОВЕЋАЛА ПРОИЗВОДЊУ

Термоелектране „на длану“

Захваљујући знању, искуству и модернизацији и аутоматизацији управљања блоковима, олакшано је праћење ефикасности процеса производње, што је утицало на одличне производне резултате ТЕ. – Милијарду киловат-сати добијено кроз повећање искоришћености, а не већим временом рада

Производни план по Електроенергетском билансу ЕПС-а за 2007. годину испуњен је 25. децембра 2007. године. Постигнут је низ производних рекорда на дневном, месечном и годишњем нивоу. Четврти квартал минуле године забележен је као период са највећом укупном производњом и конзумом у односу на остварења из 1990. године, али и суфицитом, који није постигнут у последњих 10 година. Дефицит није проблем све мање производње (иако 16 година није изграђен ни један нови мегават), већ све веће потрошње. Важно је, такође, напоменути да је ова изузетно висока производња, по структури трошка значајно нижа од по обиму сличног остварења из првог квартала 2005. године.

Истичући ове изузетне производне резултате, Вера Станојевић, директор Сектора за производњу електричне и топлотне енергије у Дирекцији ЕПС-а за производњу енергије, напомиње да су у протеклих седам година кроз рехабилитацију и ремонте блокова, који су у просеку радили 174.000 сати, санирани најзначајнији проблеми на турбинској, котловској и генераторској опреми, који су, поред непланских застоја, имали за последицу и ограничења у раду, односно рад са смањеном снагом. После ових уобичајених процеса побољшања техничких, економских и еколошких карактеристика постројења већине блокова , како наводи Вера Станојевић неплански застоји нису једина димензија нестабилности рада. Реч је о другој страни извесности производње, о инсистирању на томе да се достигну номиналне снаге, да се не ради смањеним снагама.

Зоран Божовић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за производњу енергије, додаје да се начин пословања ЕПС-а променио и да се сада не иде само на задовољење потреба тарифних купаца, него и свих осталих купаца и да се као електропривреда бавимо трговином електричне енергије.

Вера Станојевић и Зоран Божовић: значајне уштеде праћењем ефикасности процеса производње

Мерити и отклањати поремећаје

– Да би се то постигло, новој Дирекцији за трговину електричном енергијом потребне су сада нове подлоге да би на основу њихових сагледавања каква ће бити потрошња, како се крећу цене на локалном, регионалном и светском тржишту и наших сагледавања и прогноза стања везаних за производњу електричне енергије, могли да понуде и пласирају вишкове енергије и да умање трошкове стандардног увоза енергије. Сада се припрема та нова методологија и у последњих годину дана у Дирекцији за производњу енергије детаљније се анализирају погонска стања – каже Божовић.

– Модернизацијом и аутоматизацијом управљања блоковима олакшано је праћење процеса производње, па је због тога неопходно посветити изузетну пажњу овом сегменту рада. Желимо да се увек „економски и технички измери сваки поремећај и одступање“ у сложеном процесу трансформације и добијања електричне енергије из угља – наставља Вера Станојевић.

Праћење техничких перформанси рада се у односу на постојеће (10 коефицијената техничке ефикасности) мора проширити према новим и усаглашеним потребама термоелектрана и Дирекције за производњу енергије, истовремено унапређујући и начин прикупљања и обраде података о раду блокова, поштујући ниво технич-

ке узнапредованости ТЕ и достигнуте могућности. У електрани се идентификује узрочник погонског догађаја, чиме се омогућује квалитетније мерење последица и управљање процесом одржавања.

Божовић напомиње да сада постоји приступ одређеним подацима у ТЕНТ-у, а делимично и у Костолцу. Ово праћење односи се на термоелектране, пошто рад хидроелектрана сагледавањем дотока и акумулација може лакше да се оптимизира.

Извући максимум из блокова

По речима наших саговорника, правци рада су усмерени на: оптимизацију и модернизацију рада ТЕ и квантификацију повећања енергетске ефикасности; побољшање карактеристика рада система и његових компоненти, подизање нивоа сигурности, поузданости; увођење нових поступака мерења, детекције појава и дијагностичких метода.

– Резултат оваквог приступа била би експлоатациона специфична потрошња која у датом периоду представља, прорачун свих релативних одступања од базне специфичне потрошње и то одступања зависна од: експлоатације (стање делова постројења); регулисања сагоревања; параметара паре; коришћеног горива, атмосферских прилика, па се тако препознају елементи који непосредно утичу на ефикасност постројења и једноставније одређују корективни правци (текуће, инвестиционо одржавање, експлоатациони режими). У најкраћем, овако дизајниран и реализован систем заснован је на принципима: дефиниши, мери, анализирај, побољшај и контролиши, а представља почетно језгро, коме би се током времена додавале и друге апликације за решавање бројних постојећих, али и перспективних планско-оперативних и постоперативних задатака – каже Вера Станојевић и додаје да се ту, без великих улагања средстава крије значајна производња енергије.

Наши саговорници истичу да је нов начин праћења започет прошле године и да је у почетку било и мањих отпора, али су после првих искустава у 2007. сарадници и колеге у термоелектранама схватили значај и настојање да се на овај начин приближе номиналним снагама, односно, повећају искоришћење својих електрана, дођу до једне стабилне линије и спрече веће осцилације у раду постројења.

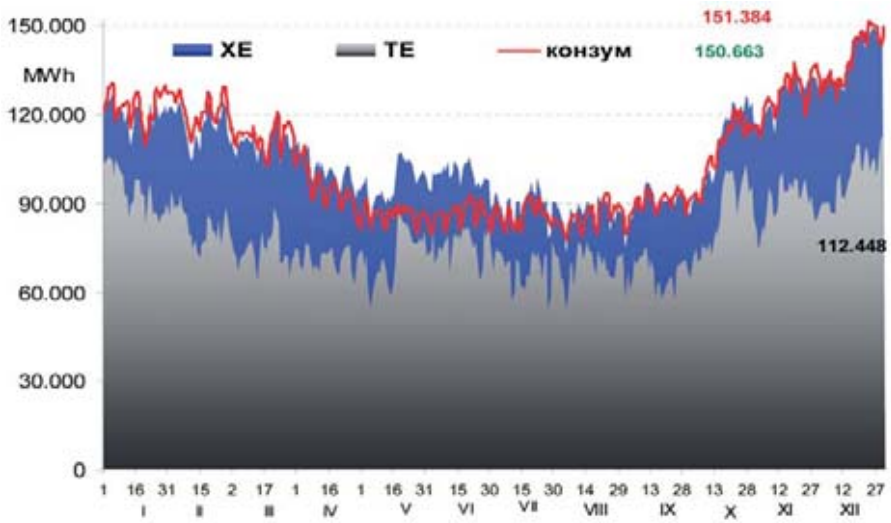

Дневне производње ТЕ, ХЕ и конзум у 2007. години

– Сада хоћемо да пратимо рад блокова на начин из кога ћемо да извучемо њихове максимуме. Дефинисали смо методологију како ћемо то да радимо. Дакле, максималне производње у овој години су остварене не на основу времена рада тих капацитета, него на рачун повећања снаге. Кроз такво повећање просечних снага и смањење губитака за време рада, чија је мера коефицијент парцијалних испада - блок ради, али не постиже номиналну снагу - у 2007. години смо добили „нових" милијарду киловатчасова електричне енергије у односу на 2006. године - каже Вера Станојевић, напомињући да се прогнозе које се сачине највећим делом остварују.

И повећати и појевтинити производњу

– Битно је да Дирекција за производњу енергије, са привредним друштвима за производњу енергије, одговара за прогнозирани обим производње – напомиње Божовић – а да Дирекција за трговину одговара за пласман и финансијски успех, односно да се са што мањим обимом производње оствари што већа добит.

Наши саговорници кажу да се највиша цена електричне енергије сада не остварује само зими, већ и у јулу и августу. Пошто је цео регион у сличној ситуацији када је хидрологија у питању, актуелним приликама на тржишту могу да се прилагоде и термини ремонта. Врло добар потез начињен је у 2007. години, када је ЕПС у ремонте ТЕ кренуо раније. Вишкове, који су се појавили у летњем периоду ЕПС је продао на тржишту, чему је, значи, погодовала његова врло добра структура производње термоелектрана и хидроелектрана.

– Желео бих да кажем и то да да је овде реч о настојању да се у Дирекцији за производњу, послови прошире и аутоматизују, како би се правовремено деловало не само на ремонте и друге планиране радове. Нове базе погонских догађаја са проширеним узрочницима поремећаја користиће се не само да видимо шта се дешавало већ и да омогуће предвиђање будућих догађаја, како би се повећала поузданост погона. У Дирекцији за производњу енергије сада се сагледава и записује шта, ко и како може да уради. Не дајемо само податке о могућој производњи блокова, већ наводимо и разлоге ограничења производње, па су то добре подлоге за расположиви обим енергије, како би се сагледале могућности за задовољење конзума и другог пласмана. Уз то, пратимо и потрошњу угља и течног горива. Зато садашњи висок ниво производње има нижу специфичну потрошњу, а тиме и ниже трошкове производње, што ће се одразити на добит компаније – каже Божовић.

– У великом делу светске енергетике, питање ефикасности је везано и за обим производње, јер исти енергетски поремећаји остављају теже последице у пословању. Мале компаније се због тога не могу надати задовољавајућој ефикасности, а још мање конкурентности и успешном наступу на тржишту. Увећати производњу наше компаније до задовољења потреба у свим периодима, постати профитабилна компанија у Србији и енергетски лидер у региону – то је наш циљ – истакла је на крају Вера Станојевић.

Д. Обрадовић

ШТА СЕ МЕЊА У ЗАКОНУ О ЈАВНИМ НАБАВКАМА

Процедуре једноставније, енергетика јасније

У јавној расправи о Нацрту закона отворена могућност да ЕПС електричну енергију набавља од произвођача, уз претходно прибављену сагласност ресорног министарства

Влада Србије понудиће Скупштини на усвајање сасвим нов текст закона о јавним набавкама. Важећи закон није могуће усавршити само изменама и допунама да би се добила потребна законска основа за транспарентније и једноставније процедуре јавних набавки. Тај нови текст закона био је на јавној расправи више од два месеца прошле године и заокупио је пажњу не само владиних кругова него и свих оних који су у набавкама услуга, роба и добара дужни да примењују законску процедуру.

Свој допринос дефинисању нових законских одредби дала је и Електропривреда Србије. Милан Вучетић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за правне послове и људске ресурсе каже да је тај допринос био изузетан, јер је Електропривреда, с обзиром на број јавних набавки и вредност уговора које по том основу годишње потписује, веома заинтересована да се законске процедуре што јасније дефинишу.

Пун допринос ЕПС-а

– Поред тога што су представници ЈП ЕПС учествовали у готово свим јавним расправама, које су у септембру и октобру протекле године организоване у Влади и Привредној комори, ми смо у компанији спровели и додатне консултације о свим оним питањима са којима смо се сусретали у примени Закона о јавним набавкама. У нашој интерној расправи учествовало је око стотину стручњака, који директно раде на пословима јавних набавки. Из дирекција ЈП ЕПС-а и зависних привредних друштава ЕПС-а, посебно из ТЕНТ-а, „Колубаре“, „Костолца“, „Електросрбије“, „Електровојводине“, али и свих осталих, сугерисан је читав низ неопходних измена и допуна које би требало уврстити у нови законски текст. Сви ти предлози „претресени“ су на нивоу ЈП ЕПС, где је тим стручњака различитих профила све изанализирао, систематизовао и обједињени коначан предлог ЕПС-а доставио ресорном министарству – наводи Вучетић и додаје да је озбиљност с којом је ЈП ЕПС пришао овом послу условила позив из Министарства финансија да стручни тим ЕПС-а учествује на састанцима за припрему закона. Тако је већ у току рада на Нацрту закона о јавним набавкама прихваћена иницијатива ЕПС-а да се уваже специфичности енергетике, као по много чему специфичне области.

– Ова расправа о Нацрту закона о јавним набавкама била је прави пример добро организованог и добро вођеног изјашњавања ширег круга учесника о једном законском акту. Рецимо, посебно је организована дебата са понуђачима, а посебно са наручиоцима у процесу јавне набавке. Такође, сви који слове за највеће наручиоце и понуђаче у Србији били су позвани да дају допринос конципирању будућих законских решења. Многи су се, као што је то учинила и Електропривреда Србије, одазвали том позиву, тако да је оно што је дато у коначном тексту Нацрта плод, рекло би се, удружене теорије и праксе – каже Вучетић.

Милан Вучетић

Занимљиво је да су Министарство рударства и енергетике и ЈП ЕПС предложили готово истоветна решења за отклањање појединих законских нејасноћа. Наш саговорник сматра да се тиме показало да се и ресорно министарство и ЕПС руководе истим циљевима у реализацији прокламоване електропривредне политике, односно Електроенергетског биланса и Стратегије развоја електропривреде.

О енергетици посебно

– Једна ствар око које је већ у радној верзији Нацрта исказана сагласност јесте то да се области енергетике посвети посебна пажња. Друга се односи на отварање законске могућности да се електрична енергија набавља директно од произвођача. Реч је о томе, као што је познато, да ЈП ЕПС не може, јер то важећи Закон о јавним набавкама не допушта, да се јави, на пример, на тендер Електропривреде Републике Српске, када ова огласи продају вишкова електричне енергије. Сада смо успели да се такво законско ограничење отклони – каже Вучетић и истиче:

Међу највећима

Обим јавних набавки у Републици Србији може се сагледати из извештаја Управе за јавне приходе. Према подацима објављеним на сајту ове управе, у 2006. години Управи за јавне набавке поднето је укупно 152.485 извештаја о јавним набавкама. Укупна вредност ових набавки достигла је готово 169 милијарди динара. Највећи део, 86 одсто, били су уговори велике вредности, који су потписани по стриктно дефинисаној законској процедури. Међу 18 највећих наручилаца, посматрано по вредности уговорених набавки, ЈП ЕПС био је на другом месту, одмах иза „Телекома Србија“. Зависна привредна друштва ЈП ЕПС-а такође су се високо пласирала. Већ на трећем месту био је ТЕНТ. Привредно друштво РБ „Колубара“ било је на седмом, ПД „ТЕ-КО Костолац“ на деветом, а ПД „Електросрбија“ на 16. месту. Извештај о јавним набавкама у 2007. години још није постављен на сајт Управе за јавне набавке.

– У току разговора које смо водили с представницима Министарства финансија прихваћен је предлог ЈП ЕПС-а да наручилац одговоран за снабдевање електричном енергијом тарифних купаца, по претходно прибављеној сагласности министарства надлежног за послове енергетике, може непосредно од произвођача електричне енергије да набавља недостајуће количине електричне енергије, утврђене Електроенергетским билансом Републике Србије за потребе снабдевања тих купаца. У дефинисању ове законске норме учествовало је и Министарство рударства и енергетике. Ми у ЕПС-у сматрамо да ће ово што је сада понуђено као решење сигурно знатно поједноставити поступак и омогућити ЈП ЕПС-у да електричну енергију купује по нижој цени него што је набавља од трговаца када сам распише тендер.

На питање да ли је у овој фази припреме новог закона о јавним набавкама прихваћен предлог ЈП ЕПС-а у вези са закључењем више уговора за набавку електричне енергије по једном поступку јавних набавки, који је нарочито био актуелан протекле јесени, Вучетић је одговорио да је предлог дат и да је на њему посебно, с правом, инсистирала надлежна Дирекција за трговину електричном енергијом, али да ће коначну реч дати Министарство финансија, које је носилац овог посла.

– Опште правило Закона, да се у једном поступку јавне набавке може изабрати само једна понуда као најповољнија, непримерено је – објаснио је Вучетић – при набавци електричне енергије, као sui generis робе, што има за последицу набавку истих количина електричне енергије по вишој цени од могуће. Електрична енергија као роба идентичног је квалитета и при набавци, као критеријум за оцену понуде, може имати само критеријум најниже понуђене цене. Међутим, када понуђач који је понудио најнижу цену није понудио укупно тражену количину електричне енергије, његова понуда је неодговарајућа, па наручилац има могућност или да тражену количину купи по вишој цени од понуђача чија је понуда исправна или да понови поступак јавне набавке, односно да спроводи више истовремених поступака јавне набавке за мање укупне количине, што и онако дуготрајну процедуру још више непотребно компликује, поготово у ситуацијама када је набавка електричне енергије преко потребна. Из тих разлога, ако је основни циљ Закона рационално коришћење јавних средстава, било би нужно да се за набавку електричне енергије предвиди изузетак од општег правила, односно да се наручиоцу омогући да у истом поступку јавне набавке прихвати две или више понуда, рангираних према понуђеној цени, до обезбеђења укупно тражене количине електричне енергије.

Вучетић додаје да се ЈП ЕПС сусреће са оваквом ситуацијом зато што на регионалном тржишту југоисточне Европе недостаје електрична енергија, тако да велики број понуђача није у могућности да самостално понуди све тражене количине. Но, и да енергије има у изобиљу, набавка у више поступака није рационална. Наш саговорник каже да се надлежни у ЕПС-у надају да ће Министарство финансија сагледати све аспекте ове специфичне набавке и да ће се коначним законским решењем омогућити закључење више уговора у оквиру једног поступка јавних набавки, јер је то финансијски изузетно оправдано, а поштује се основни постулат јавних набавки – уштеда државних средстава. Засад, међутим, ово решење је још под знаком питања.

Анка Цвијановић

Трећина у ЕПС-у

– Због обима јавних набавки, и према броју тендера и према њиховој вредности, нама у ЕПС-у изузетно је важно да нови закон о јавним набавкама буде најбоље могуће направљен. У Нацрту, структура закона систематичније је постављена, а одређене процедуре су поједностављене. Шта то значи за ЕПС, довољно је навести да се, према утврђеним планским величинама, процењује да ће Електропривреда Србије у 2008. години имати јавне набавке услуга, добара и радова у вредности од 56 милијарди динара. То је трећина вредности набавки које је Управа за јавне набавке регистровала у целој Републици Србији током 2006. године. Отуда је наша идеја да, после доношења закона, у ЕПС-у организујемо скуп на којем би био представљен нови закон о јавним набавкама. Позвали бисмо представнике Министарства финансија, Управе за јавне набавке и Комисије за заштиту права понуђача, који су учествовали у припреми новог закона и са којима су представници ЈП ЕПС-а највише разговарали о неопходним изменама сада важећих законских решења. Биће то прилика да заједно сагледамо шта смо постигли – рекао је Вучетић.

Свака набавка по законској процедури: рударска опрема чини значајан део јавних набавки у ЕПС-у

О НАПЛАТИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У 2007. ГОДИНИ

Стигли до 98 одсто

У категорији „домаћинства" чак 81 одсто редовно плаћа рачуне за струју. – Наплата потраживања за електричну енергију за претходну годину достигла око 98 одсто фактурисаних киловат-часова. – ЕПС потражује 32 милијарде динара

План наплате испоручене електричне енергије за 2007. је реализован, чак су резултати и нешто бољи од очекиваних, али проблеми и даље постоје. Доста је учињено на побољшању наплате. Претходних година заиста се интензивно радило и на искључењима, опоменама, утужењима... Од ове године уводе се и неке нове мере, као што су поклони за купце који редовно измирују обавезе. А све то, заправо, представља и својеврсну едукацију купаца електричне енергије, истиче у разговору за „kWh" Радован Станић, директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије.

- Струја, једноставно, мора да се плаћа – наставља Станић и додаје да је резултат свих предузетих мера побољшање процента наплате – према прелиминарним подацима, наплата је на нивоу од око 98 одсто фактурисане електричне енергије. – Такав податак осликава и створену свест код наших купаца да робу коју преузимају морају да плате. Уредно плаћање утрошене електричне енергије омогућава дистрибуцијама да запослене више ангажују на пословима побољшања квалитета и сигурности испоруке електричне енергије. Наплата је стални задатак, као и искључења неплатиша. Нема никаквих посебних акција ни термина за искључивање неуредних платиша, односно за сечу струје већим дужницима, како то наводе неки медији. То је, понављам, свакодневна обавеза дистрибутивних друштава.

Према последњим доступним подацима од 31. октобра 2007. године највећи број купаца у Србији редовно плаћа своје обавезе. У категорији „домаћинства" око 81 одсто купаца измирује рачуне на време или са релативно малим кашњењем. То значи да чак четири петине „домаћинстава" схвата да је плаћање електричне енергије њихова обавеза и уредно је извршавају. С друге стране, пак, проблем представља наплата потраживања за испоручену електричну енергију за преосталих око 19 одсто „домаћинстава". Њихови дугови достижу чак 80 одсто од укупних дуговања „домаћинстава". За такве купце, које пре можемо да зовемо потрошачима, искључења струје су неизбежна.

Што се тиче правних лица, који се у ЕПС-у воде као „остали потрошачи", плаћање електричне енергије има веома сличне тенденције као код домаћинстава. И ту највећи број приватних трговинских и занатских радњи спада у тзв. мале дужнике. Јер, дуг до 10.000 динара има око 75 одсто свих привредних субјеката у Србији. Истовремено, преостала четвртина тих купаца дугује ЕПС-у чак 90 одсто свих потраживања за струју.

– Ненаплаћена потраживања „домаћинстава" износе око 19 милијарди, а осталих купаца око 13 милијарди динара, односно укупно око 32 милијарде динара. Такво стање је било 31. октобра прошле године, али тај однос скоро да се и не мења – напомиње Станић.

Највећа потраживања од „домаћинстава" су на подручју ПД „Југоисток" и укупно достижу 7,2 милијарде динара, док су у осталим дистрибутивним друштвима дугови од 2,5 до три милијарде динара. Просечан дуг по домаћинству најмањи је у ПД „Електровојводина" и износи 4.600 динара, а највећи је опет у ПД „Југоисток" – 17.000 динара. Занимљиво је да је на том конзумном подручју и велики број редовних платиша. Јер, са дуговањем до 5.000 динара има 73 одсто купаца и то је категорија која сервисира свој дуг. Редовност плаћања по дистрибуцијама је, заправо, видљива. Сагледавајући постигнути степен наплате електричне енергије, на пример, у Нишу или у Новом Саду, тачно се види како проценат наплате утиче на стање дистрибутивне мреже. Јер, дистрибуција може да улаже само оно што наплати, па је јасно да корист од редовног плаћања имају пре свега купци.

У ПД „Електровојводина" најмањи просечан дуг у категорији „домаћинства"

У ЈП ЕПС се очекује да ће ове године бити више уредних платиша електричне енергије који схватају значај редовног плаћања рачуна. Таквим односом према ЕПС-у неће доћи под удар рестриктивних мера, а допринеће и да се ниво улагања у дистрибутивну мрежу повећа, што ће им се вратити кроз квалитет и редовност у снабдевању електричном енергијом. Плаћање струје је, пре свега, улагање у бољи квалитет сопственог живљења.

Р. Р. З.

Наплата укида мрак

– ЕПС је систем који истовремено и продаје и дистрибуира електричну енергију. Мисија ЕПС-а јесте да обезбеди поуздано и квалитетно снабдевање тарифних купаца, али се мора рећи да тога нема без одржавања и проширења дистрибутивног система, изградње мреже, замене дотрајале опреме и побољшања њеног квалитета, модернизације система управљања... Пуно је послова који сваке године траже нова улагања, па у такве инвестиције и одлази сав приход који се искључиво остварује наплатом испоручене енергије. Значи, рад нашег целокупног електроенергетског система зависи, пре свега, од купаца, односно од редовног измиривања њихових обавеза за робу коју им је ЕПС испоручио а они потрошили. Плаћеним рачунима они подмирују потребе система – од производње до дистрибуције. Уверили су се, дилеме нема, да је прекида у испоруци електричне енергије све мање, да редукција више нема – истиче Радован Станић.

КАКО ОСВЕТЛИТИ НАЦИОНАЛНЕ ПАРКОВЕ У СРБИЈИ

Таксе премашују вредност енергије

Привредно друштво „Електросрбија“ годишње даје више на таксе за коришћење природног богатства националних паркова него што оствари прихода од продаје електричне енергије на тим подручјима

Није реч, наравно, само о електричном осветљењу паркова природе и националних паркова, мада и расвета није за занемаривање. Са електричним осветљењем, добро осмишљеним и још боље одржаваним, многи паркови природе у свету постали су знаменити баш по томе што посетилаца имају ноћу колико и дању. У Србији, на осветљењу паркова природе још се штеди, а ипак таксе које се наплаћују за коришћење природних вредности и услуга, због електроводова који пролазе кроз шуме и изнад њих, постају оптерећење за касу дистрибуција електричне енергије. Тако је, барем, у Привредном друштву „Електросрбија“ у Краљеву, које покрива готово трећину територије Србије и десетак највећих паркова природе. Десимир Богићевић, директор овог друштва, поменуо је то недавно у оквиру разговора за наш лист о могућностима, тачније немогућностима, за профитабилно пословање дистрибуције у руралним подручјима.

Профит немогућ

Наводећи да је укупан приход од промета електричне енергије у руралним подручјима недовољан да подмири трошкове одржавања мреже и објеката, он је изнео и податак да је пре две године износ за таксу само за Национални парк „Голија“ био двоструко већи од укупног прихода оствареног од продаје електричне енергије на том подручју.

– Мање-више тај однос је исти код свих националних и паркова природе. Таксе су велике, а промет електричне енергије на тим подручјима мали. У 2006. години „Електросрбија“ је за ове таксе укупно платила 7,6 милиона динара. Прошле године тај издатак је достигао готово десет милиона динара, а за ову се предвиђа да ће надмашити и ту суму. Ни у једном од ових паркова, а ту су, на пример, Копаоник, Златибор, Голија, Тара и Јастребац, вредност промета електричне енергије није била ни близу издатака за таксу коју плаћамо „Србијашумама“, на основу Закона о заштити животне средине. Где су, онда, ту трошкови промета енергије, одржавања објеката и мреже, или средства за изградњу нових? Када би се од дистрибуције очекивало да брине само о профиту, а не превасходно о снабдевању тарифних купаца електричном енергијом, лако би се закључило да је овај промет неисплатив и да кроз шуме не треба ни пласирати енергију, а камоли градити нове објекте и електроводове – објаснио је Богићевић.

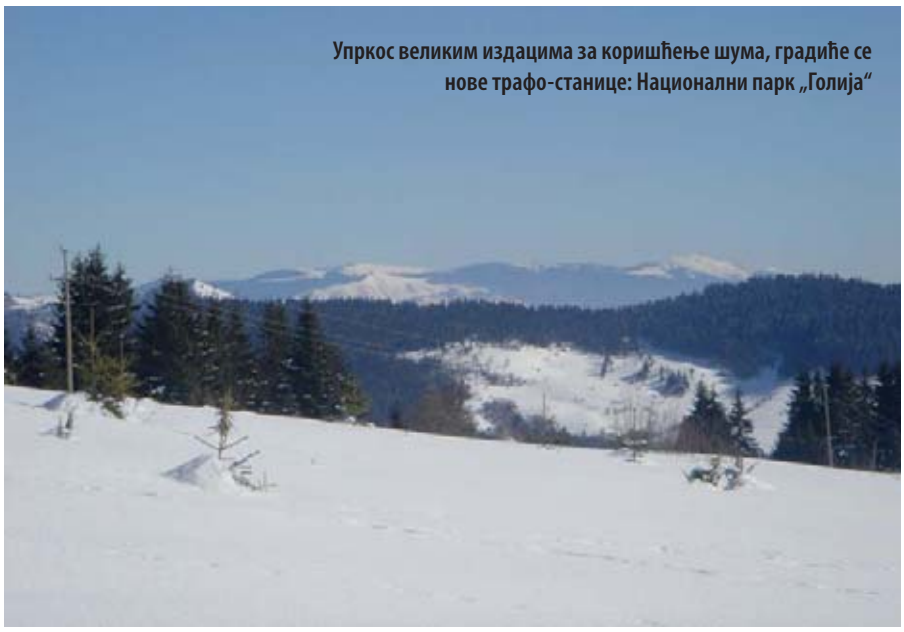

Упркос великим издацима за коришћење шума, градиће се нове трафо-станице: Национални парк „Голија“

Наш саговорник је додао да је „Електросрбија“ прошле године скренула пажњу надлежном министарству на овај проблем и да очекује да ће се садашња законска решења модификовати у складу са датим условима. Такса за коришћење природног богатства шума морала би да буде у складу са приходом од промета електричне енергије.

Ипак ће се градити

– Упркос томе што трошкови надмашују приходе, Привредно друштво „Електросрбија“ уважава у својим плановима пословања убрзани развој туристичких центара, који су истовремено и национални паркови или паркови природе. На Златибору је већ изграђена трафо-станица 110 киловолти, а чим енергетске потребе буду толико нарасле, трафо-станицу овакве снаге градићемо и на Копаонику. На Копаонику већ имамо 110-киловолтни далековод, који сада ради под 35 киловолти. За Дивчибаре планирали смо изградњу 35-киловолтне трафо-станице, будући да далековод такве снаге већ постоји. То значи да „Електросрбија“ настоји не само да обезбеди одговарајућу расвету у националним парковима и парковима природе, то јест у развијеним туристичким центрима на нашим планинама, него и да омогући подмирење свих потреба за електричном енергијом на овим подручјима. Није, међутим, оправдано да се од било које дистрибуције очекује да, уместо профита, ствара губитке, ма колико да су заштита шума и њихова рекултивација од општег интереса. Зато верујемо да ће се тек разговарати о висини такси за ове намене, као и о начину њихове наплате. За парк „Голија“, „Електросрбија“, рецимо, таксу плаћа на основу правилника који је донет за њега, а за остале на основу Закона о заштити животне средине. Из Управе за заштиту животне средине одговорено је да је Правилник за парк „Голија“ на снази и да се његово коришћење и услуге наплаћују по том ценовнику. Ако је тако, онда питање ко је обавезан да гради нове електроенергетске објекте и мрежу долази у жижу не само наше пажње – рекао је Богићевић.

А. Цвијановић

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ ИСПУНИЛА ОБЕЋАЊЕ

Штедљиве сијалице за 60.000 домаћинстава

Свих 120.000 штедљивих сијалица, колико је ЕПС купио, расподељено у пет ПД за дистрибуцију. – Са списка редовних платиша који су у 2007. години остваривали право на попуст, компјутери „извукли“ 60.000 добитника. – Поклон ЕПС-а вредан 600.000 евра

Електропривреда Србије је испунила обећање и 60.000 домаћинстава која редовно плаћају рачуне за струју добиће 120.000 штедљивих сијалица – сваком домаћинству по две сијалице. Вредност поклона је око пет милиона динара (600.000 евра). Могући добитници овог поклона ЕПС-а су сва домаћинства у Србији која су током 2007. године, са редовним измиривањем месечних обавеза за утрошену електричну енергију, остваривала и право на попуст од пет одсто.

– У дистрибутивним привредним друштвима сијалице су распоређене пропорционално квалитету плаћања. Основни параметар приликом одређивања броја сијалица за неко ПД била је редовност плаћања по појединачним дистрибуцијама – каже Радован Станић, директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије. Контингент од 120.000 штедљивих сијалица подељен је у пет дистрибутивних ПД тако што је у обзир узет број потрошача који су у том периоду остварили попуст, као и њихово учешће у укупном броју купаца у свакој дистрибуцији. Таква подела, наравно, није била територијално равноправно заступљена зато што ни плаћања нису била равномерна. Јер, на пример, плаћања у „Електровојводини“ и у „Електродистрибуцији Београд“ била су далеко редовнија него у осталим дистрибуцијама и много већи број купаца је код њих остваривао попуст од пет одсто. На одређивање броја сијалица по ПД није утицао број купаца у појединим привредним друштвима, него број оних који су редовно остваривали право на попуст. Војводина је, стога, добила нешто већи број сијалица од оног који би јој иначе припао да се ова подела заснивала само на укупном броју купаца. Једноставно, то је реална слика стања квалитета плаћања обавеза за утрошену електричну енергију.

Радован Станић: Уважавамо купце који редовно плаћају рачуне

Корист и за ЕПС и за купца

Са количином од 120.000 сијалица ЕПС не може да награди све оне који остварују право на попуст, тако да ће у овој подели отприлике сваки шести редовни платиша добити по две сијалице. Да је ЕПС профитабилна фирма која има више новца, сви такви купци били би награђени. Али овог пута толико новца је могло да буде одвојено за ову намену. У ЕПС-у се зато очекује да ће се ова акција наставити и да ће и други купци који редовно плаћају електричну енергију, уз остваривање попуста, добити такав поклон.

Према речима Станића, у зависности од броја домаћинстава која су током 2007. године сваког месеца остваривала попуст, односно плаћала рачун до одређеног рока, распоређено је 46.000 штедљивих сијалица за ПД „Електровојводина“, 35.000 за ПД „Електродистрибуција Београд“, 17.000 за ПД „Југоисток“, 13.000 за ПД „Електросрбија“ и 9.000 за ПД „Центар“. Како нема довољно сијалица за све редовне платише, већ за сваког шестог који испуњава услове, водило се рачуна и да подела буде крајње „неутрална“. То значи да су, најпре, сачињени тачни спискови свих купаца који испуњавају предвиђене услове за добијање сијалица. Уз помоћ компјутера, који је са тог списка бирао сваког шестог редовног платишу, извучено је, затим, 60.000 добитника. Да би се избегле непотребне гужве, као и друге евентуалне непријатности, добитницима ће на кућну адресу бити послата писма са обавештењем када и где могу да преузму поклон. Пре преузимања сијалица, купац ће исечком последњег рачуна доказати да је измирио обавезе за утрошену електричну енергију, јер је и то услов за добијање поклона.

– Овом акцијом желимо да подстакнемо купце да, пре свега, рационално троше електричну енергију, али и да је редовно плаћају – истиче Станић. – Коришћењем штедљивих сијалица троши се пет пута мање електричне енергије. Класична сијалица, уколико ради шест сати, месечно потроши у просеку 18 киловат-часова електричне енергије. За исто време и исти квалитет осветљења штедљива сијалица потроши само 3,6 киловат-часова. Желимо да се купци, користећи поклон ЕПС-а, и сами увере у предности штедљивих сијалица. То ће омогућити да се и у Србији створи свест о потреби рационалног коришћења електричне енергије. Када се увере у предности ових сијалица, када смање рачуне за струју, надамо се да ће купци и сами почети да их купују.

Наплата обезбеђује снабдевање

– Овим поклоном ЕПС жели да онима који редовно плаћају робу коју им испоручује покаже захвалност зато што није био принуђен да их опомиње или искључује. То је однос међусобног уважавања и поверења – истиче Станић.

– Плаћањем струје они омогућавају ЕПС-у да обезбеди квалитетну елект-

Штедљиве сијалице у 60.000 домаћинстава

ричну енергију за све купце, а то је могуће само ако ЕПС има довољно новца за све што је потребно једном таквом систему. До тог новца ЕПС може да дође само наплатом електричне енергије. Ову акцију ЕПС је, стога, планирао дугорочно – објашњава Станић. Поклоњених 120.000 штедљивих сијалица, како је израчунато, треба да смањи месечну потрошњу електричне енергије у Србији за 1,7 милиона киловат-сати. За годину дана само коришћењем ових сијалица потрошња струје биће мања за око 20 милиона киловат-сати, чиме ће се годишње уштедети око 220.000 евра. Ово улагање, према тој рачуници, треба да буде враћено за око три године.

Рачунице даље кажу: заменом само једне сијалице у сваком домаћинству у Србији, потрошња електричне енергије за годину дана смањила би се чак за око 500 милиона киловат-часова. На регионалном тржишту тренутна вредност тих количина електричне енергије износи око пет милиона евра, а да би се она произвела потребно је, на пример, ископати и сагорети милион тона угља!

Заменом сијалица и оствареним уштедама у потрошњи струје смањиће се и вршно оптерећење електроенергетског система. Јер, тако се штеди и на разлици у цени домаће и увезене енергије, која је у тренуцима вршног оптерећења најмање двоструко скупља од оне произведене из капацитета ЕПС-а. Најважнија корист од ове акције је та што ће потрошачи електричне енергије схватити како да је штеде и рационално троше, тим пре што су постојећи производни ресурси ограничени.

Од најаве до реализације ове акције прошло је годину дана, па су многи то користили да ЕПС оптуже за „обмањивање купаца“.

– У више наврата говорили смо да ЕПС испуњава оно што је обећао и да није од ЕПС-а зависило колико ће, у складу са Законом о јавним набавкама, трајати та процедура – истиче Станић. ЕПС је остао доследан у поштовању комплетне законске процедуре. Тендер је био расписан у новембру 2006. године и тада је изабран најповољнији понуђач. Потом су уследиле жалбе потенцијалних испоручилаца чије понуде нису прихваћене. ЕПС је чекао да се цео поступак набавке уради у складу са законом и то је једини разлог што сијалице поклањамо у јануару 2008, а не почетком 2007. године.

Р. Р. З.

ПЕРСОНАЛИЗОВАНЕ ПОШТАНСКЕ МАРКЕ ЈП ЕПС

Комплети за промоцију компаније

Јавно предузеће „Електропривреда Србије“ је одштампало персонализоване поштанске марке на једном табаку са знаком и логотипом ЈП ЕПС, мотивима из 11 привредних друштава и три јавна предузећа на Косову и Метохији.

Сваки овакав табак са маркама спакован је у пластични фолдер који се налази у корици на чијим унутрашњим странама су одштампани текстови мисије и визије ЕПС-а на српском и енглеском језику, као и списак привредних друштава и јавних предузећа.

Цео комплет марака налази се у посебно дизајнираној коверти са логотипом ЕПС-а.

Ови комплети се поклањају пословним партнерима ЕПС-а из земље и иностранства у сврху промоције највеће српске компаније.

Р. Е.

ПРАВО РАДНИКА СА КОСМЕТА НА СУДСКУ ЗАШТИТУ

Много препрека до Стразбура

Дирекција ЕПС-а за косметска предузећа и синдикалне организације сва три јавна предузећа настоје да добију тумачење стручњака ко се, у ствари, може тужити

Припреме за покретање судског поступка теку већ две године: Површински коп „Белаћевац“

Средином последњег месеца протекле године невладина организација „Божур“ из Косовске Митровице апеловала је на Владу Србије да више пажње посвети положају радника Електропривреде Србије са Косова и Метохије и да, заједно са међународном заједницом, омогући повратак око 800 радника српске и ромске националности из општина Обилић и Вучитрн на њихова радна места у обилићким термоелектранама и на коповима. На конференцији за новинаре, одржаној у Београду, о тешком положају запослених говорило је и неколико радника ЕПС-а са Косова и Метохије, а председница овог удружења Љиљана Милић оштро је замерила синдикатима ЈП ЕПС са Косова и Метохије што се нису ангажовали на овим питањима. При томе, она је најавила да ће „Божур“ покренути поступак пред Међународним судом правде у Стразбуру ради надокнаде штете од косовских институција за изгубљену зараду поменутих радника од 1999. године.

Траже право само за неке

Синдикални активисти у ЈП ЕПС са Космета реаговали су на овај апел прилично бурно, али без неког већег одјека. Тако је, нажалост, остао помало опор утисак да је положај запослених у косметским предузећима ЕПС-а остао на бригу само невладиној организацији, која се, узгред, и не сналази добро у мрежи сопствених добрих намера и стварних околности. У тој помало мучној ситуацији, нико, наравно, није оспорио право иједне организације или појединца да подигне свој глас против свега што сматра недоличним положају човека. Оно што је, међутим, свакоме одмах упало у очи јесте да је „Божур“ од више од осам хиљада протераних радника ЕПС-а из електропривредних објеката на Косову и Метохији издвојио само осам стотина и кренуо у њихову заштиту. Већини је, при томе, остало прилично нејасно зашто се у „Божуру“ сматра да су они који су остали да живе у обилићкој и вучитрнској општини угроженији од оних у Грачаници, Гњилану или Штрпцу, односно од оних који су остали, не само без радних места, него и без својих домова, па су морали да напусте Косово и Метохију. У ЕПС-у се на то гледа друкчије. Синдикалне организације и пословодства косметских предузећа ЕПС-а, на челу са Дирекцијом ЕПС-а за ова предузећа, уз пуну подршку пословодства и Управног одбора ЈП ЕПС-а, као и Владе Србије, истрајавају на ставу да се сва три ова предузећа очувају у целини и да се правда тражи за сваког радника који је 9. јуна 1999. године имао статус запосленог радника и као такав протеран са радног места.

Ради заштите положаја свих запослених предузимано је протеклих готово осам година читав низ мера, захваљујући којима су предузећа опстала, а радници имали осигурану егзистенцију. Од пре две године започето је и тражење пута да се правда за свих осам хиљада радника потражи пред Судом у Стразбуру. Председник Синдикалне организације ЈП Површински копови „Косово“ Томислав Милићевић каже да је Синдикат ЕПС-а од почетка егзодуса радника са Космета захтевао од Унмика, па и од међународних синдикалних асоцијација, да се омогући повратак прогнаних на радна места и да им се надокнади штета због изгубљене зараде, пензијског осигурања и осталих губитака.

На идеју да се правда потражи у Стразбуру дошло се у Дирекцији ЕПС-а за косметска предузећа, која је током прошле године обавила велики број консултација и припрема за покретање судског поступка. Информацију о томе прошле јесени усвојио је Управни одбор ЈП ЕПС-а, који је подржао иницијативу да се апелације поднесу Суду у Стразбуру. О свему томе информисана су и ресорна министарства, али, нажалост, сам поступак није започет. Испоставило се да је много препрека до администрације Суда у Стразбуру.

Поверење у ЕПС и Синдикат

Милан Вујаковић, директор Сектора у Дирекцији ЕПС-а за косметска предузећа каже да је сложеност процедуре таква да ни најбољи познаваоци праксе стразбуршког суда нису сигурни кога радници, заправо, могу да туже и на који начин, ако је услов да претходно морају да се „прођу“ све домаће судске инстанце, које су на Косову и Метохији протераним радницима ЕПС-а углавном недоступне.

– Следствено тумачењима и пракси, запослени могу да покрену поступак једино против државе из које је шеф Унмика, а тренутно је то Немачка. Ипак, око тога потребно је још консултација, како нам се не би догодило да Суд у Стразбуру одбије апелације запослених само зато што нису прецизно идентификовани одговорни за насталу штету. Пословодство на томе и даље ради, а право је сваког појединца да изабере ко ће га пред овим судом заступати – синдикална организација или нека невладина организација. Ипак, за такво опредељивање од пресудног утицаја јесте то ко има боље организационе и кадровске потенцијале за овакав судски поступак, а то су, без сумње, синдикати и пословодства јавних предузећа ЕПС-а са Косова и Метохије – истакао је Вујаковић.

А. Цвијановић

ОД 28. ЈАНУАРА ПОЧИЊЕ ПРИЈАВЉИВАЊЕ ЗА АКЦИЈЕ

Лично, без посредника

Грађани се пријављују само уз личну карту, а запослени и бивши запослени уз копије личне карте и радне књижице, подносе и оригинал уверења о држављанству. – Упис ће трајати до 31. јула ове године

Влада Србије усвојила је 10. јануара ове године две уредбе којима се регулишу начин и поступци за евидентирање права на бесплатне акције грађана и запослених у јавним и државним предузећима у процесу приватизације. После јавног позива Агенције за приватизацију, који ће бити објављен 25. јануара, пријављивање око четири милиона грађана за бесплатне акције почеће 28. јануара на око 3.500 шалтера пошта широм Србије, док ће се око 150.000 садашњих и бивших запослених у јавним предузећима евидентирати у експозитурама Националне службе за запошљавање. Упис ће трајати до 31. јула, потврдио је Млађан Динкић, министар економије и регионалног развоја, на конференцији за новинаре, одржаној после седнице Владе.

Запослени у ЈП доказују право

За разлику од грађана, који ће се за акције пријављивати само уз личну карту, а све провере за њих обавиће Агенција, запослени и бивши запослени у јавним предузећима НИС („Транснафта“ и „Србијагас“), Јат, Телеком (Пошта), ЕПС („Електромрежа“, ПЕУ „Ресавица“, Копови „Косово“, Термоелектране „Косово“ и „Електрокосмет“), Галеника и Аеродром, како је објаснио Динкић, сами ће прибављати и плаћати документа. Будући да им следује 200 евра по години стажа, што значи да ће добити више него остали грађани и остварити капиталну добит, мораће о свом трошку да докажу право на упис акција. Поред фотокопија личне карте и радне књижице, они ће морати да доставе, такође лично, и уверење о држављанству, које није старије од шест месеци. Процес евидентирања запослених и бивших запослених највероватније ће се обављати сукцесивно, најпре за Јат и НИС, па потом за Телеком и Аеродром и на крају за ЕПС и Галенику, при чему је и за њих крајњи рок за пријављивање 31. јул, објаснио је Динкић. Евиденцију ових пријава води, као и за остале грађане, Агенција за приватизацију, која ће свим пријављенима доставити потврду да су постали корисници одређеног броја акција, најкасније до 31. децембра ове године.

У Синдикату ЕПС-а овим поводом кажу да је у коначном тексту Закона о бесплатној подели акција и овим двема уредбама усвојен највећи део предлога и захтева синдиката јавних предузећа и да је посебно важно то што се упис акција обавља пре приватизације. При томе, Синдикат ЕПС-а је инсистирао да се упис акција омогући свима који су били у ЈП ЕПС-у пре његове трансформације, тако да су ово право добили и запослени у „Електромрежи“ и Подземној експлоатацији угља „Ресавица“.

Мирослав Величковић, председник Главног одбора Синдиката ЕПС-а, истиче да ће Синдикат и даље имати важну улогу у овом процесу, не само да помогне запосленима око уписа него и да их упозна са свим аспектима располагања и управљања акцијама.

Предавања о акционарству

– Ми већ имамо у плану да током ове године организујемо више предавања о акционарству, на којима ће експерти упознати запослене у ЕПС-у са свим детаљима у вези са акцијама. Такође, на нивоу Конфедерације слободних синдиката постоји идеја за оснивање удружења акционара запослених у јавним предузећима, које би имало, пре свега, кохезиону улогу. Наше је становиште да ће синдикати јавних предузећа у измењеној власничкој структури садашњег државног капитала имати још више разлога да се ангажују на плану остваривања интереса запослених – каже Величковић.

Синдикат ЕПС-а задовољан постигнутим: радници „Ђердапа“

Он помиње да Влада, нажалост, није прихватила предлог Синдиката да се пријаве за акције подносе у просторијама предузећа, где би надлежни могли такође ефикасно да обаве овај посао, а радницима би био олакшан сам поступак пријављивања. Каже да ће се покушати да се из предузећа доставе барем спискови запослених, што би донекле олакшало процедуру пријављивања.

– О свему томе разговараћемо већ ових дана и видети шта можемо да урадимо. У сваком случају, важно је да је посредницима онемогућено да се људима наметну као „неизбежна помоћ“ у савладавању чекања у редовима за пријављивање. У том погледу, добро је што је прецизирано да се свако лично пријављује за акције. Добро је и то што ЕПС иде истовремено са осталима, јер да је остало да се упис за ЕПС обави првом половином наредне године, вероватно би део запослених остао без права на акције по овом основу, већ би могао да се, евентуално, пријави као грађанин. Ту имам у виду, пре свега, запослене у нон-кор предузећима, која се могу још у овој години издвојити из ЕПС-а – објаснио је Величковић.

А. Цвијановић

АКЦИЈА ЕПС И ДЕЦА 2007.

Учење и дружење са 30.000 деце

У едукативној акцији ШТЕДИМ ЕНЕРГИЈУ – ЧУВАМ СРБИЈУ учествовало око 30.000 основаца из свих крајева Србије. – Уз децу, ту су и родитељи, наставници, учитељи, па се може рећи да се готово 100.000 људи сваке године дружи са ЕПС-ом. – Ушли у неколико стотина школа, посетили десетине градова... – Деца „направила“ ЕПС-ов календар за 2008. годину

Акција ЕПС И ДЕЦА 2007 – ШТЕДИМ ЕНЕРГИЈУ, ЧУВАМ СРБИЈУ завршена је 14. децембра свечаном доделом награда на литерарном конкурсу. Кроз разне активности које је организовао ЕПС прошло је око 30.000 малишана из свих крајева Србије.

– Сваке године десетине хиљада малишана прође кроз едукативне пројекте које осмишљавамо за њих. Дружимо се са њима, играмо, учимо како да паметно трошимо енергију, јер тиме штедимо необновљиве ресурсе и штитимо животну средину. Штедећи енергију они чувају ресурсе своје домовине, њен ваздух, воду и земљу. И они су то лепо прихватили. Али, прави број оних који учествују у нашим акцијама тешко је утврдити, јер уз децу у нашим пројектима учествују и њихове породице, наставници, учитељи и многи други, тако да нећемо погрешити ако кажемо да овим пројектима ЕПС окупи можда и 100.000 људи – каже Момчило Цебаловић, директор Сектора за односе с јавношћу у Дирекцији ЈП ЕПС.

Пратимо шта раде друге електропривреде и са задовољством можемо да констатујемо да ЕПС апсолутно ни у чему не заостаје за другим електропривредама када је реч о едукацији деце. У неким сегментима смо далеко одмакли. Ту пре свега мислим на едукацију деце на терену, на територији целе домовине. Сајтови јесу потребни, али дружење је дружење, па је овај „теренски рад“ специфичност ЕПС-ових пројеката – наглашава Цебаловић.

Пре почетка акције утврђен је визуелни идентитет пројекта, који је, мора се рећи, добио низ позитивних оцена. Акција је званично почела трећим по реду, ликовним конкурсом „Енергија и природа – моји пријатељи“. Радове је послало око 7.000 ученика из свих крајева Србије и Косова и Метохије.

Деца су се током летњег распуста, путујући по својој земљи, дружила са ЕПС-ом, кроз фото-конкурс „Ово је моја Србија“. Стигло је чак 500 фотографија. Награђене фотографије нашле су се на компанијском календару ЕПС-а за 2008. годину.

Кроз игре спретности, брзине и маште у оквиру спортског такмичења „ЕПС-ове ЧИГРАРИЈЕ“ на спортским полигонима Новог Сада, Београда, Кра-

гујевца, Краљева, Ниша, Бајине Баште, Обреновца, Лазаревца, Кладова, Костолца... учествовало је чак 420 трећака из 59 основних школа из 37 градова широм Србије. Партнер ЕПС-а на овом пројекту била је агенција „СПИН Чигра“ из Београда.

Еко камп „Тара 2007“ реализован је од 18. до 25. августа 2007. у организацији Покрета горана Србије, а Електропривреда Србије је била спонзор кампа. У кампу је боравило тридесеторо деце, победника на ликовном и фото-конкурсу, као и победничка екипа „ЕПС-ових ЧИГРАРИЈА“.

Едукативно-наградна игра „Зеленије – Јефтиније“ која је трајала од априла до септембра 2007. имала је за циљ да деца такмичећи се науче како се паметно троши струја и како је ипак могуће да се смањи потрошња без неких одрицања од уобичајених потреба за енергијом. Као доказ да су у том периоду смањили потрошњу, слали су копије рачуна за утрошену електричну енергију. Стигло је укупно 2.044 пријаве. Сви учесници у акцији „Зеленије – Јефтиније“ су за три месеца, од маја до јула, уштедели скоро 30.000 kWh, односно 50.000 килограма угља! ЕПС, као спонзор овог пројекта који је осмислила агенција „Блумен груп“ из Београда, наградио је децу која су уштедела највише киловат-сати.

На литерарни конкурс „Енергија и природа – моји пријатељи“ стигла су 1.042 рада које су од више хиљада радова изабрали учитељи и наставници из 231 школе широм Србије.

Школе које су у свим активностима ЕПС-а показале највеће интересовање и имале највећи број учесника, ЕПС је наградио извођењем игроказа

„Планета Земља и доктор Време“. Игроказ је дело агенције „Strawberry“ из Београда, а ЕПС је откупио 25 извођења. До сада је у игроказу уживало око 5.000 ученика у Пироту, Београду, Александровцу, Даросави, Сремској Каменици, Сомбору, Смедеревској Паланци, Чајетини, Обреновцу, Кладову, Косовској Митровици, Шапцу...

ЕПС је прошле године деци поклањао и две брошуре едукативне садржине: „Мој први еко речник“ и „Зелена блага Србије“. Поклоњено је 4.000 примерака.

На Happy TV од почетка октобра до краја године емитоване су две серије за децу: „Музика без струје“ (за уживање у музици није потребна струја) и „А где ћемо сад?“ (упознавање деце са занимљивим градовима у којима има нетакнутих делова природе). Спонзор те две серије била је Електропривреда Србије.

Акцију ЕПС И ДЕЦА 2007. пратила је музика дечјег хора „Хориславци“ – CD са песмама на тему екологије слуша 5.000 деце широм Србије. Најзначајнији еколошки датуми нашли су се на 5.000 еко постера који су подељени школама широм Србије. Да би се акција приближила деци и да би у сваком часу имали „свеже вести“ урађен је посебан анимирани сајт. На адреси www.eps.co.yu на страници ЕПС И ДЕЦА уз вести их је чекало десет потпуно нових игрица. Чак 5.000 деце добило је на поклон DVD са тим едукативним игрицама.

– Акција не би могла да се реализује да и овога пута нисмо применили једини могући „рецепт“ – акција је осмишљена у Сектору за односе с јавношћу (централизација стратегије), а реализована на територији целе Србије у сарадњи са привредним друштвима ЕПС-а (децентрализација реализације). Са задовољством истичемо да смо и прошле године, као и у претходне две, за све акције са којима смо улазили у школе имали сагласност и подршку Министарства просвете Републике Србије. У 2008. години настављамо са едукацијом деце, а тему нећемо мењати, јер имамо неколико квалитетних пројеката из прошле године који у току ове године треба да оду и у друге крајеве Србије и друге школе, како би се десетине хиљада нове деце упознало са њима и дружило са ЕПС-ом – најављује Цебаловић.

Р. Е.

На путу ка европским стандардима

У прошлој години реализовани значајни пројекти из области заштите животне средине и тиме дат печат години екологије у ЕПС-у

Заштита животне средине постепено добија своју физиономију и место у Електропривреди Србије како по делатности, тако и организационо, а по моделу свих великих енергетских компанија у свету. Поред задатака за подизање сопствене свести о значају и важности заштите животне средине, као и задацима у смислу приближавања и хармонизације обавеза земље према стандардима Европске уније, ЕПС-ова обавеза је и ширење свести у области заштите животне средине, енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије у свим слојевима друштва у нашој земљи. Тако, Електропривреда Србије спроводи промотивне и едукативне активности, као што је акција ЕПС И ДЕЦА. Ове активности су веома битне за однос свих грађана Србије према себи и свом окружењу, каже Михајло Гаврић, директор Сектора заштите животне средине у Дирекцији ЕПС-а за стратегију и развој.

Михајло Гаврић

О значају који се у ЕПС-у придаје заштити животне средине говори још и податак да је прошла година у овој компанији проглашена годином екологије. Више је разлога зашто је баш та година била означена као еколошка година. Проглашење је спонтано проистекло из низа активности у области заштите животне средине које су и реализоване. У последњих неколико година ЕПС је учинио веома значајне кораке у области заштите ваздуха, воде и земљишта. Уложена средства – како сопствена, тако и донаторска или кредитна – већ се мере стотинама милиона динара. Проглашење године екологије поклопило се и са одржавањем највећег еколошког скупа у октобру у Београду. Реч је о Шестој министарској конференцији „Животна средина за Европу“ на којој су учествовале делегације из више од 50 земаља. Када се сумирају резултати остварени на плану заштите животне средине, потпуно је било оправдано што је 2007. била проглашена еколошком годином.

Уложена значајна средства

– Да бисмо до 2015. године достигли европске стандарде у заштити животне средине у Електропривреди Србије, израчунали смо да би улагања морала да износе 1,2 милијарде евра за десет година, односно 120 милиона евра годишње. У минулој години уложено је више и то у реализацију многих веома значајних пројеката. Средства су обезбеђивана из сопствених прихода од продаје електричне енергије, кредитним аранжманима, а било је нешто мало и донација – истиче Михајло Гаврић и наводи најзначајније послове који се директно односе на заштиту животне средине:

– Прво су започети радови на пројектима за промену система транспорта и одлагања пепела и шљаке у ТЕНТ Б и ТЕ „Костолац Б“. У ТЕ „Никола Тесла“ у оквиру реализације пројекта модернизације и рехабилитације постројења у прошлој години урађен је капитални ремонт блока А4, у оквиру којег је реконструисан електрофилтер и емисија честица сведена на европске норме. Не мање значајан посао је и онај који се обавља у ТЕ „Морава“. Реч је о постављању слапишта, пре-

ОЕБС-ова награда за личност године

Александар Весић – добитник високог признања

Помоћник министра заштите животне средине Александар Весић награђен је ОЕБС-овом наградом за личност године за изванредан допринос на припреми Шесте паневропске конференције министара за заштиту животне средине одржане октобра у Београду. Награда је уручена крајем прошле године, а поред Александра Весића добитници овог високог признања су и Радмила Маринковић-Недучин, ректор Универзитета у Новом Саду, Драгана Бољевић, судија и Родољуб Шабић, повереник за информације од јавног значаја. Сва четири добитника одлучила су да финансијски део награде, у вредности од укупно 7.700 евра, доделе пројекту „Невидљива деца“, који финансира Мисија ОЕБС-а, а спроводи невладина организација „Центар за интеграцију младих“.

– Ова награда представља признање не само мени него и Министарству заштите животне средине и нашој земљи за успешно организовану Министарску конференцију, и то не само за техничко-безбедносну организацију него и за њене политички веома значајне резултате. За мене лично, награда представља и признање за уложен рад на организацији Конференције и за укупан допринос у области заштите животне средине у Србији у протеклих 13 година, каже за „kWh“ Александар Весић, помоћник министра заштите животне средине.

граде на Морави у Свилајнцу, што ће омогућити несметан рад термоелектране и при најнеповољнијим хидролошким условима. У прошлој години смо – наводи даље Гаврић – поред низа пратећих активности урадили и идејни пројекат одсумпоравања димних гасова у ТЕ „Костолац Б“. Носилац активности на изради пројекта био је Машински факултет из Београда. Наравно, наше активности се не одвијају само на објектима ЕПС-а, већ и у другим областима. Настављено је тако са увођењем система EMS (ISO 14000), што је резултирало и првом сертификацијом у ПД „Електросрбија“. У овој години очекује се сертификација и у ПД „ Панонске ТЕ-ТО“, „Електровојводина“, ЕДБ и РБ „Колубара“.

Промењен однос према животној средини

Када је реч о заштити животне средине, најважније је да је дошло до промене односа према њој. То је постигнуто подршком менаџмента ЕПС-а, људи на терену у привредним друштвима, партнерским односом са надлежним министарствима енергетике и екологије и потпуним укључењем у процес локалне самоуправе.

– У оквиру тих активности била је изражена и помоћ Министарства заштите животне средине, као и Фонда за заштиту животне средине у обезбеђивању финансијских средстава. Обезбеђено је, тако, 2,5 милиона евра, а средства су намењена суфинансирању реконструкције електрофилтера на блоковима А6 и А4 у ПД ТЕНТ. У плану је, такође, да Фонд одобри средства и за суфинансирање пројекта одсумпоравања димних гасова у ТЕ „Костолац Б“, затим за изградњу система за транспорт пепела и шљаке у ТЕ „Колубара А“, и као и за изградњу електрофилтера у ТЕ „Морава“. Укупна вредност ових пројеката је око 130 милиона евра – наводи Гаврић.

Министарство за заштиту животне средине доделило је као донацију милион евра за регулацију пепелишта у ТЕ „Колубара А“ и изразило спремност за суфинансирање рекултивације на деградираним површинама у ЕПС-у. У том смислу, како најављује Гаврић, потписаће се споразум о техничкој сарадњи између Министарства, Фонда за заштиту животне средине Републике Србије и Електропривреде Србије. ЕПС је и пред потписивањем кредита од KfW банке за изградњу система за транспорт пепела у ТЕ „Костолац А“ у вредности од 14 милиона евра.

У блоковима ТЕНТ А емисија загађујућих честица своди се на европске норме

– То су реална средства која су засад обезбеђена и на која можемо рачунати. Надамо се да ћемо уз помоћ Националног инвестиционог плана и фондова ЕУ у наредном периоду изнаћи средства за финансирање пројеката одсумпоравања гасова у ТЕНТ Б и за измену система транспорта пепела и шљаке у ТЕНТ А у вредности од око 200 милиона евра.

На реду површински копови

Највећи број досадашњих активности у ЕПС-у и највећа средства били су усмерени ка термоелектранама. Намера да се активности концентришу на решавање проблема заштите животне средине и у рударском сектору, и то не само кроз програме рекултивације и озелењавање, који су и до сада парцијално решавани, чини се да полако заживљава.

– У оквиру пројекта отварања ПК „Тамнава – Западно поље“ први пут ће се у ЕПС-у применити све мере заштите животне средине у оквиру једног површинског копа. План је да се после тога такве мере примене и на друге површинске копове у ЕПС-у, наравно, прилагођене различитим физичким условима. Смисао ових активности је да се мере заштите животне средине имплементирају на прави начин и у свим деловима Електропривреде Србије. Јер, једино уравнотеженим подизањем активности у свим деловима компаније може се доћи до жељеног циља у 2015. години – наглашава Гаврић и истиче – Свим овим активностима Електропривреда Србије показује и потврђује да је у потпуности опредељена као главна подршка заштити животне средине не само у својој средини већ и у Републици Србији и окружењу. Тешко смо постали лидери у заштити животне средине и немамо намеру да уступамо то своје место. Када о овоме говоримо, онда је врло јасно да ће стандарде које ми постигнемо и поштујемо, убудуће поштовати и сви наши пријатељи са којима сарађујемо у пословном смислу.

У овој години наставља се и са реализацијом започетих пројеката. Посебна пажња биће усмерена ка изради политике и стратегије у ЕПС-у као базном документу у области заштите животне средине. Биће, надаље, утврђена стратегија и политика ЕПС-а у области климатских промена, примени CDM механизама, а ЕПС ће сарађивати и у изради прве националне комуникације за оквирну конвенцију о климатским променама УН. Значајно место у наредним активностима заузима и израда пројеката из области заштите животне средине за нове објекте ТЕ „Колубара Б“, ТЕНТ Б3 и ТЕ-ТО „Нови Сад“.

К. Јанићијевић

РУДАРСКИ БАСЕН „КОЛУБАРА“ У 2007. ГОДИНИ

Откопани „златни“ рекорди

Рудари тамнавских копова откопали скоро 29,3 милиона кубика јаловине

На површинском копу са откопаних скоро 29,3 милиона тона лигнита и са око 78 милиона кубика јаловине остварени најбољи резултати у историји рударења на овим просторима

Рударски басен „Колубара“ у протеклој години остварио је нови производни рекорд. У књигу колубарског рударења тако ће, „златним словима“, бити записано да су рудари овог српског гиганта за 365 дана рада у 2007. години откопали скоро 29,3 милиона тона лигнита, што је најбољи производни резултат који је икада остварен у педесетак година дугој историји откопавања лигнита на овим просторима. Тако је „срушен“ и „рекорд свих времена“ из 2006, када је откопано седамдесетак хиљада тона угља мање него у минулој 2007. години.

У истом периоду откопано је и одложено око 77,8 милиона кубика јаловине што је, исто тако, резултат до сада незабележен од како постоји РБ „Колубара“. Најбољи, претходни, резултат остварен је 2003. године, када је откопано и одложено нешто више од 71 милион кубика јаловине. Такав резултат на откопу јаловине још је вреднији имајући у виду да је, крајем 2006. године, најмоћнија производна машина на колубарским коповима „глодар 9“ испао из строја, због тешке хаварије која још није санирана.

Ево и још неких појединачних резултата по коповима. Најстарији површински коп Поље „Б“ није остварио планске задатке на откопу угља (због проблема са клизиштем), док су на откопу и испоруци јаловине премашена планска очекивања. Рудари овог копа откопали су 4,1 милион кубика јаловине, а план је износио 3,3 милиона кубика.

На највећем колубарском угљенокопу Пољу „Д“ поново је реализована

највећа производња до сада, с тим што је и за угаљ и за јаловину изнад планиране. План откопа јаловине био је 34 милиона, а овде је откопано чак 44,8 милиона кубика, или више за скоро 32 одсто. План откопа лигнита је незнатно премашен (највише због проблема са исељењем Вреоца и кашњења у даљем напредовању нових копова) и откопано је око 14 милиона тона лигнита или око 300.000 тона више него што је било предвиђено.

На копу „Тамнава-Источно поље" откопано је око пет милиона тона лигнита (милион тона више од плана), док је на копу „Тамнава-Западно поље" откопано око 9,68 милона тона угља, што је и нови „рекорд свих времена" постигнут на њему. Планирана очекивања тако су премашена за око 550.000 тона лигнита. Када је реч о откопу јаловине на копу „Тамнава-Источно поље" откопано 7,6 милиона кубика јаловине, а што је за око 30 одсто изнад плана. На копу „Тамнава-Запад" остварена је производња откривке која је чак за око пет милиона кубика боља од планиране (откопано је 21,1 милион кубних метара јаловине)!

Највећи део откопаних количина лигнита испоручен је термоелектранама у Обреновцу, Великим Црљенима и Свилајнцу (око 27,4 милона тона), док је остатак преко малопродаје пласиран на различита тржишта. Током 2007. године у погонима „Колубара-Прераде" осушено је око 600.000 тона лигнита и произведено је и испоручено још око 550.000 кубних метара индустријске паре.

Милун Тадић

СА КОПОВА ПД „ТЕ–КО КОСТОЛАЦ"

Угља све више

На копу „Дрмно" прескочен праг производње од 6,5 милиона тона угља. – Годишњи план производње откривке реализован месец и по дана пре рока

Коп „Дрмно": Сталан раст производње угља

У ПД „ТЕ–КО Костолац" у протеклој години постигнути су изузетни производни резултати на површинским коповима. План производње од 26,7 милиона кубика јаловине испуњен је прве недеље децембра, а пре истека календарске године реализован је и план производње угља од преко 7,15 милиона тона угља. Месец и по дана пре рока запослени на копу „Дрмно" остварили су годишњи план производње откривке од 22 милиона кубика. Рудари овог копа остварили су 17. децембра и годишњи план производње угља од око 6,39 милиона тона угља, а неколико дана касније реализован је и рударским пројектом предвиђен производни капацитет копа од 6,5 милона тона.

– Запослени на Површинском копу „Дрмно", уз пуну подршку пословодства ПД „ТЕ–КО Костолац", остварили су изузетан производни резултат у веома тешким не само временским него и техничко-технолошким условима у северозападном делу угљеног лежишта копа „Дрмно" који карактеришу: кратки фронтови радова, заводњености радне средине и велико залегање угљеног слоја – истакао је Љубинко Јанковић, директор копа „Дрмно". То је захтевало промену технологије откопавања јаловине и угља, професионалан, дисциплинован и синхронизован рад запослених у свим службама. Упркос свим тешкоћама, укупни производни биланс копа „Дрмно" износиће 25 милиона кубика јаловине и 6,7 милиона тона угља. Битно је, такође, да се у 2003. године отпочело и са отварањем северозападног лежишта копа „Дрмно". Био је то ризичан потез, који сада већ даје резултате.

Према речима Јанковића, на копу „Дрмно" од 2001. године у континуитету се бележи раст производње. Тако је са 14 милиона кубика јаловине из те године производња откривке у 2007. подигнута на ниво од 25 милиона кубика.

С. Срећковић

СА СМЕНОМ ЦЕ НА ПОВРШИНСКОМ КОПУ „ДРМНО“

Новогодишња бајка

Од зимске идиле до белог пакла

Била је то највећа фабрика под отвореним небом. Фабрика која је из снега, лепљивог блата и устајале воде откидала прљави угаљ, да би га у дробилани иситнила, а затим у термоелектрани преметнула у чисту струју. Еколози? Да, и то празнична смена

Мислио сам да је Костолац центар света, да сви путеви воде онамо, као оно некада у Рим; барем зими, кад електроенергетски систем Србије зависи од термоелектрана. И по обичају, преварио сам се.

Пожаревачко аутопревозно предузеће је приватизовано, а нови газда је одмах укинуо редовне вожње до Костолца. Оставио два јутарња, „раднички“ и „ђачки“ и два поподневна у обрнутом смеру, док за нас, што бисмо да скокнемо у међувремену, не хаје превише. Може му се, његово је, таква су времена наишла. Само, грехота; јер, целу бисмо земљу могли да премрежимо трамвајем и на јевтину струју, толицна је.

Ипак, уз божју помоћ и неку другу помоћ, и то се некако разрешило, па тих дванаест километара нисам морао да клипшем пешице.

А кренуо сам онамо, на Површински коп „Дрмно“, са намером да пронађем оне који ће просветлити новогодишњу ноћ: и мени, и осталима што ће је дочекивати уз илуминације по новом и старом календару… обашка Бадње вече и Божић између. Да нађем, дакле, малерозне рударе што ће Нову годину дочекати аргатујући, како бисмо се сви ми на миру и у топлом веселили. Макар да им, у име свих, кажем – хвала, пријатељи. Добро, не баш „хвала“, али да виде да се и њих неко присетио, да је бар неко помислио да ће у тој ноћи они бити нечији хероји.

– Чист соцреализам – прекоревали су ме неки, који се чак ни овога нису сетили. – Испао би новинар и прави шмекер тек када би отишао онамо у понедељак увече и заиста дочекао Нову годину са њима.

Плануо сам, али сам им, убрзо признајем, преко воље и у себи – дао за право.

Рудник испод Дунава

Пут до површинског копа води кроз канцеларију директора, инжењера Љубинка Јанковића, а захваљујући његовој љубазности и труду дознао сам да сам, и не слутећи, дошао у правом тренутку да упознам оне који су ме занимали: смену Це, која је тог четвртка, 27. децембра, радила пре подне, а којој ће запасти да на копу буде баш у ноћи између понедељка и уторка, 31. децембра 2007, и 1. јануара 2008. године.

– План за 2007. испунили смо 17. децембра, а пет дана касније смо први пут остварили пројектованих шест и по милиона тона угља – хвалио се Љубинко. – Јуче, 26. децембра, било је 6.581.230. Али, ради се, мора на депонији да буде барем четрдесет пет хиљада тона! Радиће се и у празничној ноћи, наравно, тако је одувек.

Питам га, наивно, да ли је теже лети, кад температура скочи и на четрдесет пет у хладу, или зими, кад падне испод нуле а загуди кошава са Дунава.

– Исто је – одговара лаконски. – Разлика, ако је има, крије се у људима, не у температури. Лети идемо у редован ремонт, тако да би тада могло да буде мало лакше, али нас је ове године заскочила суша, па смо „одрађивали“ и оно што хидроцентрале нису могле…

Од Љубинка сам дознао још и да термоелектрана испоручује систему деветнаест до двадесет милиона киловатчасова струје, али не и шта би с њом све могло да се учини. Тек доцније, преко неког познаника мојих нових пријатеља, Ивана и Славка, сазнао сам да би то морало бити довољно за – цео Београд, све са дочеком Нове године (хиљада горе-доле)! Мало ли је?!

Обојица су рударски инжењери. Славко Вучинић је сменски инжењер управо смене Це, али он ће за Нову годину бити у Софији, код кумова; узео је годишњи одмор како би крстио кумче. Иван ће га замењивати, тако му се заломило.

И, ево нас, скакућемо излоканим путем у поузданом џипу за чијим је воланом Чајић, а за кога ћу тек доцније сазнати да му је то – Чајић – надимак, а да су му крштено име и породично презиме – Драган Јовановић! Застали смо на видиковцу, пред контејнерским насељем: одатле погледом може да се обухвати читав површински коп, свих дванаест квадратних километара. Причали су ми о неким стручним стварима, а ја сам, неук, покушавао да се сетим да ли сам икад видео већу рупу у земљи ископану људским рукама?

– … Јер смо у депресији, испод нивоа Дунава, па имамо пуно посла око копања базена за прихват воде и постављање цевовода којим ћемо да је евакуишемо – објашњавао је Славко, показујући руком неке тамне мрље у непрегледној белини. – А и имали смо малер са једним багером у најгорем тренутку…

Непромочива смена

Оно што је с видиковца личило на праву зимску идилу, када смо џипом одскакутали доле, преметнуло се у најстрашнији бели пакао. Јер снег је само прекрио све испод: угаљ, житко блато, воду у неочекиваним џеповима, рупе на излоканом путу… Сетио сам се да ми је Љубинко нудио чизме, сад сам схватио зашто.

– Није то ништа – тешио ме је Славко. – Да си икада дошао у Ћириковац, а требало је, ово би ти изгледало као пикник. Тамо су услови најстрашнији, добро је што ће га ускоро затворити.

Била је то највећа фабрика под отвореним небом. Фабрика која је из снега, лепљивог блата и устајале воде откидала прљави угаљ, да би га у дробилани иситнила, а затим, у термоелектрани, преметнула у чисту струју. Екологија? Што да не.

Корачали смо кроз снег и блато ка багеру БТД система. То је онај што би требало да копа ћумур. Али, не ради. Покварио се редуктор на левој гусеници, па га сад замењују другим. Тек када смо пришли схватио сам зашто су ме убеђивали да је та грдосија тешка 530 тона. Покушао сам да замислим замену точка на тако тешком камиону, али ми никако није полазило за руком. Како су они, ипак, мењали тај редуктор, никада ми неће бити јасно.

– Требало је да дођете када радимо – готово да се растужио Љупчо Спасић, багериста. – Завршићемо до друге смене, али није исто… А и ово, као да сам се ја разболео. Па, од готово тридесет година радног стажа, на овом багеру сам двадесет! Знам га боље нег' себе.
Узалуд сам га уверавао да се на фотографији то неће видети и да немам утисак да баш „пландују"?! Напротив: мање би радили да је све потаман и да се баве само ћумуром.

– Па, како ћеш, мој Љупчо, да проведеш Нову годину горе, у кабини? – питам га забринуто.

– Радно – одговара шеретски. – А и навикао сам. За прошлу сам био у Ћириковцу, и то баш у смени којој је запало да дочекује Нову годину на копу. Летос смо дошли овамо: кад, западе ми опет. Као да сам се на бога камењем бацао. Ма, шалим се. Није све баш тако црно. Весело је и овде, једино што не можемо да прекинемо с послом ни на час. А, ваљда ће и овај наш синдикат да нам пошаље Деда Мраза.

Изазвао је салву смеха својих колега, али је он остао, некако, замишљен и озбиљан. Жао му је, каже, супруге Валентине, јер ће у празничној ноћи први пут бити сама.

– До сада су бар деца била уз њу – смркао се Љупчо. – Али, и с тим је готово: Зоран је момак од двадесет две, он ће са друштвом, а Маја има двадесет, али се недавно верила, па ће највероватније с вереником, ваља се. А моја Валентина…

Израчунао је да ће му ово бити седми дочек Нове године на послу. Тешио сам га да ће те ноћи, уз рударе, радити и келнери, па полицајци, лекари у Ургентном центру и у Националном центру за тровања на ВМА (они што пијанима ваде флеке), па „лаке даме" и новинари…

– Ту сам те чекао – испрсио се кочоперно. – Ти ћеш „радно" у кафани, а ја…
После се цело друштво с багера „усликало" за успомену, све уз извињење што нису имали времена да разговарају с новинаром. Јер, „… Црк'о редуктор, нема се кад."

Сатиром по глави

Пред сваку Нову годину Драган Гајић, машински инжењер из смене Це, нацрта карикатуру којом духовито ослика минулу годину. И сваку пут његови „главни јунаци" су – људи из менаџмента, како би се то данас рекло.

Видео сам неке од њих, као и овогодишњу! Због комшијских веза с Виминацијумом, логика је налагала да искористи оне веселе галске јунаке Астерикса и Обеликса, који у његовој верзији имају ликове директора Љубинка Јанковића и шефа Горана Хорвата, са осталим руководиоцима у „епизодним улогама". Када сам све сабрао и одузео, приметио сам гласно да се, после овога, Гаја не би наносио радне књижице у неком другом предузећу.

– Ма, таман посла – заграктали су. – Па, Љубинко их скупља и држи на зиду у својој канцеларији, да би их показивао гостима и пословним партнерима.

После ме је Драшко, ћутљиви возач инжењера Јанковића, тесним и неразгаженим аутомобилом одвезао чак до Пожаревца, да не дреждим на мразу и не клипшем по снегу. Хвала им, свима.А у ноћи између понедељка и уторка, тачно у поноћ, мораћу да наздравим и њима. Срећна вам Нова година, пријатељи!

Милош Лазић

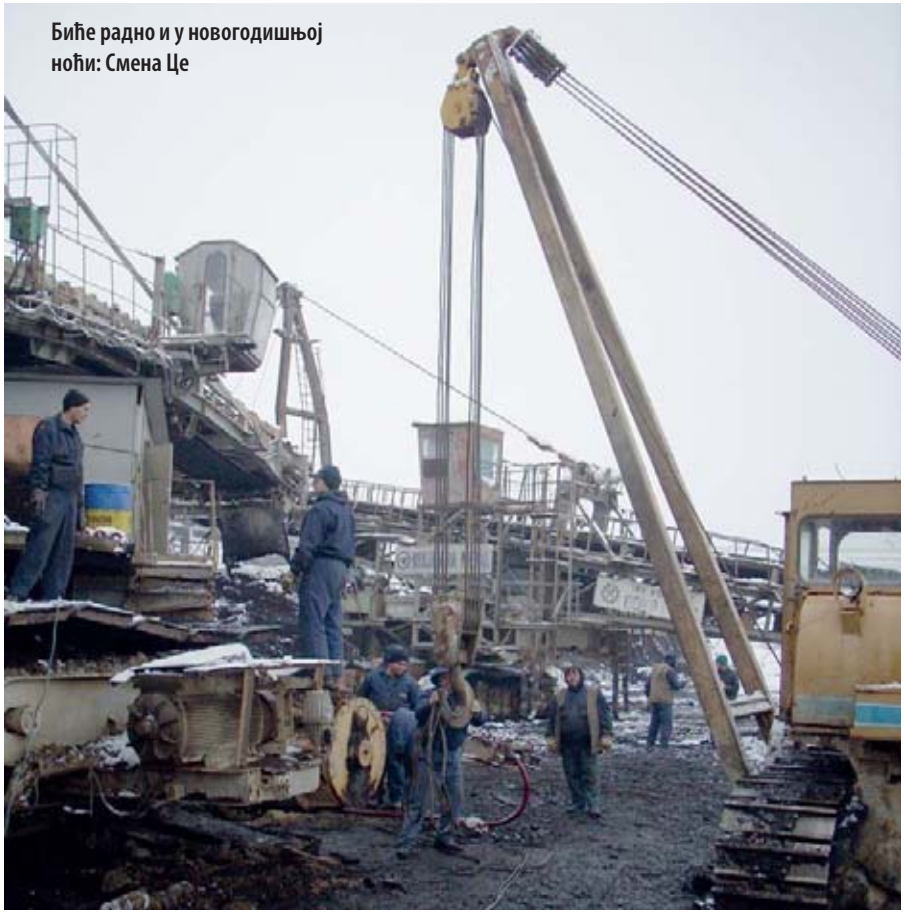

Биће радно и у новогодишњој ноћи: Смена Це

ПОСЛОВАЊЕ ПД ТЕНТ У 2007.

За памћење

План производње електричне енергије од преко 18 милијарди киловат-часова реализован већ 24. децембра, тако да пребачај износи 3,2 одсто. – Нови рекорд и ЖТ ТЕНТ

Привредно друштво „Термоелектране Никола Тесла“ у 2007. години, упркос повременим тешкоћама у пословању карактеристичним за ову врсту делатности, било је више него успешно у производњи електричне енергије, као и по финансијским показатељима, очувању животне средине... Поред реализованог годишњег плана производње и то уз пребачај за 3,2 одсто, у протеклој години завршен је највећи и највреднији капитални посао у Електропривреди Србије од 2000. године до сада – рехабилитација блока А4.

Годишњим планом компаније за 2007. годину било је предвиђено да се у електроенергетски систем пошаље више од 18 милијарди киловат-сати електричне енергије, што је и реализовано већ 24. децембра. У испуњењу производних обавеза предњачила је електрана ТЕНТ Б, испоручивши електроенергетском систему Србије, до 10. децембра, планираних више од 7,96 милијарди киловат-сати струје. Практично, до краја године, овде је остварен и „вишак“ од 7,7 одсто. После ње најуспешнија је била електрана ТЕНТ А, са произведених више од 8,5 милијарди киловат-сати електричне енергије, што је 0,5 одсто изнад плана. Најстарија термоелектрана у Србији ТЕ „Колубара“ у Великим Црљенима остварила је 0,1 одсто више електричне енергије у односу на годишњи план, који је износио 1,05 милијарди киловат-сати. Испод „црте“ једино је остала ТЕ „Морава“, с тим што је такав резултат искључиво последица тромесечног застоја у раду, због неповољне хидролошке ситуације.

ТЕНТ Б премашио осам милијарди kWh

Међу рекордерима посебно се издваја и допринос Железничког транспорта ПД ТЕНТ са постигнутим новим највећим учинком, чиме је оборен и досадашњи рекорд из 1990. године. На тај начин железничари ТЕНТ-а још једном су потврдили да су ослонац доброг пословања ЕПС-а, а годишњу обавезу испунили су 21 дан пре истека 2007. године. Поменути годишњи рекорд превоза од 27,37 милиона тона угља премашили су за око 100.000 тона, тако да су пребацили план за 5,89 одсто.

Изузетни производни показатељи превасходно су резултат квалитетно обављених ремонта последњих година, сталне оптимизације рада постојећих капацитета, изузетног ангажовања и стручности свих запослених у ПД ТЕНТ, али и преиспитивања досадашњег начина рада и откривања сопствених потенцијала.

У оквиру највећег еколошког пројекта у Србији током 2007. године започела је и изградња новог система за транспорт и депоновање пепела и шљаке на ТЕНТ Б, инвестиције вредне око 28 милиона евра.

Поред таквих производних резултата, протекла година у ПД ТЕНТ остаће запамћена и по успешно обављеној ревитализацији блока А4, послу вредном 76 милиона евра. То је и највреднији финансијски, али и најкомплекснији технички подухват који је ЈП ЕПС у последње две деценије реализовао сопственим средствима и ангажовањем претежно домаћих компанија и научних институција, па је успех тим већи.

С. Марковић

ТЕ „КОСТОЛАЦ Б“ ОБЕЛЕЖЕНЕ ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ ОД ПРВЕ СИНХРОНИЗАЦИЈЕ БЛОКА Б 1

Спреман за обнову

У 2008. години на овом блоку у плану капитални ремонт, а догодине и на блоку Б 2

„Овим записником се констатује да су завршени сви неопходни радови на монтажи, испитивању и пуштању у погон опреме и синхронизације блока 1. На основу ове констатације може се извршити прва синхронизација блока 1 – ТЕ 'Дрмно'. У Костолцу, 30. 12. 1987. године у 19.28 часова.“

Овако гласи текст Записника који су потписали представници инопартнера – испоручиоца опреме „Elektrim/BBC“, „Прогрес–Инвеста“ из Београда и четворица најодговорнијих техничких руководилаца у тадашњој Термоелектрани „Дрмно“, на основу кога је тог датума у наведеном термину обављена и прва синхронизација блока 1 садашње Термоелектране „Костолац Б“. Крајем протекле године, 30. децембра, на обележавању 20 година од овог догађаја, руководећи тим Дирекције за производњу електричне енергије, уз присуство директора ПД „Термоелектране и копови Костолац“ и тима инжењера који сада руководи производним процесом у овој електрани, угостили су колеге са копова и највише руководиоце из времена изградње најмлађих термокапацитета у српској електропривреди.

Била је то и права прилика за евоцирање успомена на време када су први киловат-часови са ове локације испоручени електроенергетском систему земље. Претходио је период уградње, како је речено, хиљаде и хиљаде тона бетона, челика, опреме... Први монтажни радови на челичној конструкцији почели су 7. јула 1983. године и у наредне четири и по године на градилишту су боравили представници многих колектива из тадашње Југославије и инопартнери. Време великог ентузијазма, данонoћног рада, прекоредних смена, великих жеља и нада, наставка радова на блоку Б 2, који је почео са радом 1991. године. Иако су многи костолачки инжењери имали искуства са изградње блокова у Костолцу, ово је свима био нови изазов. Стечено је драгоцено искуство чији плодови управо сада највише и долазе до израза, јер после доста послова на техничко-технолошком „дотеривању“, блокови производе више од 1,8 милијарди киловат-часова електричне енергије, колико је остварено у протеклој години. На темељима присећања времена од пре две деценије, преовладали су, ипак, погледи у будућност. Већ ове године на „блоку јубиларцу“ предвиђено је обављање капиталног ремонта, наредне и на „двојци“. Иако најмлађи у српској електропривреди, ови блокови ће, после две деценије експлоатације, бити припремљени за остваривање нових производних рекорда. То ће им, наравно, омогућити и све веће количине угља са Површинског копа „Дрмно“, а све у реалном очекивању трећег блока, снаге 350 мегавата на овој локацији, вероватно од средине наредне деценије.

У очекивању нових производних рекорда: ТЕ „Костолац Б“

Д. Радојковић

ИЗ ПД „ДРИНСКО-ЛИМСКЕ ХЕ“

Година у знаку тендера

Крајем 2007. године уплаћени аванси за почетак радова на ревитализацији ХЕ „Бајина Башта“, чиме је и потписани уговор ступио на снагу

Пребачаји крајем године недовољни за испуњење плана: ХЕ „Бајина Башта“

Сумирајући учињено у 2007. години, у ПД „Дринско-Лимске ХЕ“ задовољни су оствареним резултатима. Годишњи ремонти су урађени стандардно, а целу протеклу годину обележиле су многобројне активности на спровођењу тендера за ревитализацију ХЕ „Бајина Башта“, чије је финале било потписивање уговора, 21. новембра, са аустријском фирмом VA Tech Hydro. За почетак реализације овог пројекта недавно су уплаћени и аванси – и то инострани, немачке KfW банке, од преко 9,47 милиона евра и од ЈП ЕПС у износу од 1,99 милиона евра. Аванси су уплаћени 26. децембра 2007. године, па је уговор о ревитализацији ХЕ „Бајина Башта“ тада и званично ступио на снагу.

– У протеклој години урађено је све што је и планирано. Изузетак представља једино то што план производње електричне енергије неће бити испуњен. Али, то је зависило од неба, а не од људи, јер је свих 23 генератора било погонски спремно. Реализацију плана спречила је веома лоша хидрологија – истакао је Василије Павићевић, директор ПД „Дринско-Лимске ХЕ“. У свим капацитетима „Дринско-Лимских ХЕ“ производња се знатно поправила крајем године, али то није било довољно за реализацију плана. ХЕ „Бајина Башта“ је, тако, до 26. децембра, произвела преко 152,8 милиона киловат-сати електричне енергије, остваривши месечни план производње са пребачајем од 9,13 одсто. Укупно, до тог датума, ова хидроелектрана произвела је више од 1,28 милијарде киловат-часова електричне енергије, уз остварење годишњег плана од 86,36 одсто.

Према речима Павићевића, интензивиран је и рад реверзибилне ХЕ „Бајина Башта“, која је до 26. децембра произвела 36,38 милиона киловат-сати, уз троструко већи пребачај производње електричне енергије од планираног! На годишњем нивоу план је остварен са „вишком“ од 75,3 одсто и РХЕ је произвела више од 553,4 милиона киловат-сати електричне енергије. У ХЕ „Зворник“ месечни план производње у децембру испуњен је са пребачајем од 8,74 одсто, а на годишњем нивоу са 93,8 одсто.

А колико је у 2007. години била лоша хидрологија, најбоље се види на примеру „Лимских ХЕ“. У 2006. години, на пример, годишњи план производње испуњен је већ на Видовдан, 28. јуна, а у 2007. стигло се, до 26. децембра тек на 86 одсто његовог извршења.

– Обилне падавине, срећом, знатно су поправиле стање акумулација. Попуњеност језера на Увцу износи 85, а на Кокином Броду 75 одсто. У акумулацији РХЕ „Бајина Башта“ на Тари воде има за производњу од 155 милиона киловат-сати електричне енергије. Ова златна резерва, уз традиционално високу погонску спремност постројења, гаранција је за уредно снабдевање купаца електричном енергијом – напомиње Павићевић.

М. Ђокић

Потписан колективни уговор

Крајем протекле године у ПД „Дринско-Лимске ХЕ“ потписан је колективни уговор са синдикатом овог ПД. Тако је тај акт потписан и у последњем ПД у саставу ЈП ЕПС. Разлог што се каснило представљао је спорни предложени анекс уговора, који је регулисао обавезу послодавца у случајевима технолошких вишкова радника. Представници синдиката овог друштва упорно су инсистирали да у случају појаве технолошких вишкова тек тада започну и преговори о условима по којима послодавац може отпустити раднике. Такву одредбу КУ, међутим, није могао да прихвати директор ПД, јер би синдикат у том случају могао да блокира сваку донету одлуку. Дошло је у међувремену, ипак, до усаглашавања ставова поводом ове спорне одредбе и одлучено је да ће се случајеви технолошких вишкова и овде решавати у складу са постојећом законском регулативом. Уступак запосленима био је у томе да висина отпремнине у овом ПД не може бити мања од било ког другог ПД у саставу ЈП ЕПС, изузев ПД РБ „Колубара“.

Јесен и зима ублажили минус

Захваљујући повољнијим временским приликама у другој половини године, ублажен укупан подбачај годишњег плана, који износи шест одсто

У ХЕ „Ђердап 2“ план производње у 2007. години пребачен за шест одсто

Неповољна хидролошка ситуација током већег дела 2007. године негативно се одразила на производњу електричне енергије у ПД „ХЕ Ђердап“. Од планираних преко 7,48 милијарди киловат-часова електричне енергије, две ђердапске ХЕ, као и „Власинске ХЕ“ и ХЕ „Пирот“ произвеле су нешто више од седам милијарди киловат-часова, што представља реализацију 94 одсто од годишњег плана. Због вишемесечне суше, нарочито током пролећа и лета, највећа хидроцентрала у ЈП ЕПС, „Ђердап 1“, од предвиђених 5,7 произвела је 5,2 милијарде киловат-часова електричне енергије или 91 одсто од плана за прошлу годину.

– Добар доток Дунава у ђердапској акумулацији био је једино у фебруару и у периоду од септембра до децембра прошле године, када су испуњени месечни планови производње електричне енергије. Највећи учинак у ХЕ „Ђердап 1“ остварен је у децембру, када је електроенергетском систему ЕПС-а испоручено 600 милиона киловат-часова електричне енергије – каже Петар Грекуловић, заменик директора ове електране. Такав тзв. режим средњих вода на Дунаву, који се у просеку кретао између 4.000 и 6.000 кубика воде у секунди погодовао је раду ХЕ „Ђердап 2“ у Кусјаку, у којој је годишњи план од преко 1,38 милијарди киловат-часова пребачен за шест одсто. Прекопланска годишња производња од пет одсто остварена је и у „Власинским ХЕ“, из којих је у 2007. години потекло 300 милиона киловат-часова електричне енергије, што је омогућило и пребачај плана од пет одсто, док је ХЕ „Пирот“ за то време произвела 90 од планираних 99 милиона киловат-часова.

У ПД „ХЕ Ђердап“ у 2008. години планирано је да ове четири хидроелектране укупно произведу 7,4 милијарди киловат-часова, што је за 72 милиона kWh мање од прошлогодишњег плана.

Б. Петровић

Ледоломци на Дунаву

Од 25. децембра на сталном зимском дежурству код ХЕ „Ђердап 1“, на улазу у нашу преводницу, налазе се ледоломци „Гребен“ и „Бор“ Речног бродарства „Крајина“ из Прахова. У случају великих мразева и стварања леда на Дунаву, ови снажни бродови разбијаће санте и крчити пловни пут на сектору Ђердапа све до Голубачког града.То ће допринети несметаној производњи струје у обе ђердапске хидроцентрале, истиче Грекуловић, уз подсећање да су ледоломци на Дунаву током зиме ангажовани на основу договора Мешовите српско-румунске комисије за „Ђердап“.

На „врућој” вези

Поред повећаног броја диспечерских интервентних екипа на терену, и оператери Инфо-центра током новогодишњих и божићних празника на услузи грађанима били од 7 до 22 часа, а радило се и викендом

У Информативном центру само осам оператора обрађује више од 500.000 позива купаца годишње

Унапређење односа са потрошачима трајно је опредељење ПД „Електродистрибуција Београд“, а Информативни центар, који је, да подсетимо, почео са радом 2003. године, практично је на првој линији остварења овог задатка. Оправданост формирања савременог услужног центра најбоље је потврдио сталан раст броја позива, који је са почетних 200.000, колико је остварено прве године, лане достигао цифру од пола милиона!

И после четири године рада Инфоцентра, крајем 2007, ЕДБ је и даље једина електродистрибутивна компанија у Србији, у којој купци позивом само једног, добро познатог, телефонског броја 340-5555, могу добити читав низ информација и података. Савременом комуникацијом са купцима, омогућивши им да се на једном месту информишу, уместо да обилазе шалтере и бројне пунктове ЕДБ-а, показано је колико се они уважавају, цени њихово време и прате трендови модерног пословања. За комуникацију са оператерима Информативног центра, поред телефонских линија, сви корисници Интернета имају на располагању и могућност e-mail контакта, па се на овај начин годишње обради и више стотина питања достављених електронском поштом.

Статистика показује да се потрошачи понајвише интересују за стање рачуна за утрошену електричну енергију, али и за могућности остваривања посебних погодности. Велики број корисника позивањем говорног аутомата прати стање на рачуну, односно укупно задужење. Иако се подаци о планираним искључењима благовремено објављују у јавним гласилима, они се редовно ажурирају и у овом центру. Неспорно је, међутим, да је највећи број позива након настанка квара. Грађани тада позивају оператере да би сазнали више о узроцима и дужини трајања прекида у напајању. Честа су и питања која се односе на издавање електроенергетских сагласности и прикључење нових објеката на дистрибутивни систем.

Од почетка је проблем недовољног броја извршилаца био присутан у овом центру, па је цео посао, са више од 500.000 позива годишње обрађивало свега осам оператера. Неколико покушаја да се проблем превазиђе унутрашњом прерасподелом људства неуспешно је завршено, па је управа ЕДБ-а почетком децембра примила на пробни рад пет извршилаца, баш на време да се обуче до ударног периода.

Познато је да је потрошња електричне енергије, сваке године, највећа у периоду од 18. децембра до 15. јануара. Врх потрошња почиње припремама за Светог Николу, а опада после прославе православне Нове године. Све то време потрошњу увећава и украсно улично осветљење. Управо у то време, као и дистрибутивна мрежа и телефонске линије Инфо-центра су најоптерећеније. Да би се ударни период успешно премостио, управа ЕДБ-а је у тих дана појачала режим рада центра. Поред повећаног броја диспечерских интервентних екипа на терену, и оператери Инфоцентра били су грађанима на услузи од 7 до 22 часа, а радило се и викендом.

Међутим, Кол-центар, како се често назива, не ради појачано само у ванредним околностима узрокованим поремећајима у снабдевању електричном енергијом, већ је додатно ангажован и током одвијања значајних политичких, друштвених, културних и спортских догађаја у Београду.

Т. Зорановић

Контрола по „црвеној књизи”

Све се јасније исказују два облика контроле – интерна ревизија и контролинг, којима је тзв. црвена књига међународних стандарда интерних ревизора заједничко извориште

На седници Извршног одбора директора ПД „Електровојводина“, одржаној половином децембра 2007. године, доминирале су теме из области унутрашње контроле у јавном сектору. Из два правилника које је донела Влада Србије – о контроли и интерној ревизији, истакнуто је и да произлазе обавезе за сва јавна предузећа и привредна друштва чији је она оснивач. Са корпоративном организованошћу у компанијама и тржишности у привреди изразила се, такође, и потреба јачања надзорно-контролних органа. А све јасније се исказују два облика контроле: интерна ревизија и контролинг, којима је заједничко извориште и порекло, јер полазе од тзв. црвене књиге међународних стандарда интерних ревизора, кодификованих 1978. и иновираних 2002. године. Разликују се по циљу, функцији и степену обавезности.

Интерна ревизија се примиче власничкој функцији и у њихово име контролише пословање субјекта у које су власници унели своје акције или држава свој удео. Зато програме и циљеве интерне ревизије усвајају и управни одбори у којима су и представници власника. Извештаји о интерној ревизији разматрају се, исто тако, на управном одбору. Интерне ревизије су по закону обавезне у предузећима јавног сектора. Све више постају и саставни део сложених акционарских друштава, а која послују према комерцијалним принципима. Извештаје интерних ревизора користи и руководећа структура у компанијама за сопствене потребе.

„Електровојводина“ донела сопствени акт о процени ризика

За разлику од интерне ревизије, контролинг није законска обавеза. То је инструмент у рукама руковођења, преко којег менаџмент контролише све процесе, а контролори само помажу да се брже и правилније уоче преломне тачке на којима вредности могу да „исцуре“ или како да се рационалније искористе постојећи ресурси. Зато је контролинг ближи логици биланса успеха, а интерна ревизија билансу стања – односа у имовини и власништву. Контролинг равномерно регулише све функције у предузећу – финансије, купце, процесе и запослене. У политици или повељи контроле дефинишу се циљеви контроле, са одабиром показатеља и са тог становишта планира се вршење контроле. За оба наведена вида контроле стручна подлога је процена ризика у пословању. На бази ових елемената, „Електровојводина“ је донела Правилник о унутрашњој контроли и сопствени акт о процени ризика.

На седници се разговарало и о плановима инвестиција и куповине основних средстава, односно изградње ЕЕО и прикључака, као и о плану набавки у 2008. години. Посебна пажња била је посвећена наплати испоручене електричне енергије. Било је речи и о попису имовине и обавеза, као и о процени вредности основних средстава и њиховог уношења у пословне књиге „Електровојводине“.

С. Корица

И УРУЧИВАЊЕ РАЧУНА ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ СПАДА У ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

Инкасанти нису поштари

Поједине одредбе Закона о поштанским услугама донеле велике главобоље дистрибутивним предузећима, који рачуне за наплату услуга сами уручују на кућне адресе корисника

Мирољуб Јовановић

Према Закону, уручивање рачуна за наплату електричне енергије спада у поштанске услуге, а њих могу да обављају само предузећа која имају лиценцу за обављање тог посла. После обављене контроле у ПД „Југоисток“, Инспекција за поштанске услуге донела је решење да уручивање рачуна за електричну енергију представља неовлашћено обављање поштанских услуга и наложила је да се привремено обуставе пренос и уручење поштанских пошиљки до њиховог усклађивања са законским прописима о обављању ове делатности.

Према речима Мирољуба Јовановића, директора Дирекције за трговину електричном енергијом у овом друштву, „Југоисток“ је и пре него што је инспекција скренула на то пажњу предузео потребне мере у том сегменту пословања. Ова дистрибуција је, као прва фирма, потписала уговор са ПТТ Србија да до краја 2007. године израде поштанске адресне кодове за све купце електричне енергије на подручју ПД „Југоисток“. Пошта на тај начин гарантује висок проценат уручења рачуна за утрошену електричну енергију, јер се дефинисањем адресног кода омогућује препознавање сваког купца.

Осим овог уговора, како истиче Јовановић, са ПТТ Србија потписан је и уговор о поштанским услугама у које је уврштена и наплата потраживања од купаца електричне енергије на терену. Трошкове тих услуга сноси ПД „Југоисток“. То значи, уједно, и да се део уручивања и наплате рачуна већ реализује преко ПТТ-а и то готово за све вирманце, као и за купце електричне енергије на подручју удаљених села. Али, то је још мали проценат наплате потраживања за који ће се испоштовати законске одредбе о поштанским услугама.

– У садашњим условима практично је немогуће сасвим испоштовати ову законску регулативу – тврди Јовановић. „Југоисток“ се због тога жалио на ово решење Инспекције за поштанске услуге. Жалба је још без одговора, а у међувремену се предузимају мере да се у овој години цео процес штампања и наплате рачуна за електричну енергију заокружи.

О. П. М.

ПД „ЦЕНТАР“

Сертификована два нова стандарда

Са свечаног уручивања сертификата огранцима ПД „Центар“

На пригодној свечаности коју су организовали огранци Привредног друштва „Центар“, „Електроморава“ – Пожаревац и Смедерево, уручени су сертификати за стандарде квалитета ISO 14001:2004 за заштиту животне средине и OHSAS 1800:1999 за безбедност и здравље запослених на раду. Сертификате је доделила сертификациона кућа TÜV SUD Sava - Минхен. Са већ сертификованим стандардом ISO 9001:2000, заокружен је тако и пројекат увођења Интегрисаног система менаџмента.

Огранци „Електроморава“ – Пожаревац и Смедерево увели су на тај начин први сва три стандарда у оквиру Електропривреде Србије, с тим што и у Србији веома мали број предузећа поседује ове сертификате. Од око 1.500 фирми сертификованих по различитим врстама стандарда, мање од 50 предузећа је добило такве стандарде за заштиту животне средине и здравља и безбедности на раду.

В. П.

ПД „ЕЛЕКТРОСРБИЈА“ ДОБИЛА СЕРТИФИКАТ ЗА СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ЗАШТИТОМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Савремени приступ екологији

„Електросрбија“ прва у ЈП ЕПС добила такав европски стандард. – Промењене процедуре управљања отпадом и опасним материјама

И опасне материје под контролом

Вишемесечне напорне припреме за стандардизацију процеса заштите животне средине завршене су средином децембра на најбољи могући начин. Сертификациона кућа „TUV менаџмент сервис“ из Минхена доделила је 12. децембра ПД „Електросрбија“ сертификат за систем управљања заштитом животне средине према захтевима стандарда ISO 14001:2004. То је најбоља потврда да се у друштву на савремен начин приступа проблемима екологије и да се схвата значај заштите животне средине.

– ПД „Електросрбија“ је постигла још један значајан успех. Засад смо једино привредно друштво у ЕПС-у које је добило овај сертификат, што је још један доказ да је реч о озбиљној фирми – каже Десимир Богићевић, директор Друштва. – Тиме су се стекли услови да се и у тој области сврстамо у успешне европске компаније.

Увођење стандарда ISO 14001:2004 у процес управљања заштитом животне средине у ЕПС-у део је пројекта Европске агенције за реконструкцију. Изабрана су четири привредна друштва: „Панонске ТЕ-ТО“, РБ „Колубара“, „Електродистрибуција Београд“ и „Електросрбија“. Према речима стручног сарадника за заштиту животне средине у овом ПД Браниславе Недељковић, припреме су почеле још у мају. Формиран је Централни тим за израду докумената са задатком да у сваки захтев стандарда инкорпорира специфичности процеса који постоје у овом електродистрибутивном предузећу. У сваком од огранака формирани су и тимови за имплементацију ових докумената, који су се старали о томе да они стигну до сваког запосленог који учествује у процесу управљања заштитом животне средине, као и да све учеснике у тиму активностима упознају са новим задацима. Формиран је и Тим за интерне оцењиваче од 20 људи који су прошли посебну обуку, са задатком да провере спремност за екстерну ревизију.

Пре сертификације у „Електросрбији“ обављена је, 23. октобра, предсертификациона ревизија. У тој фази прегледана су најважнија документа и указано је на поједине неусаглашености које су исправљене. Током дводневног сертификационог аудита 11. и 12. децембра представници TUV SUD обишли су све огранке и проверили усаглашеност докумената са стандардима ISO 14001:2004.

Општи циљеви увођења система управљања заштитом животне средине према захтевима стандарда ISO 14001:2004 у ПД „Електросрбија“ су: смањење цурења уља из опреме у погону; потпуно одстрањивање опреме са пираленским уљима, као и њихово уклањање са свих локација; безбедан превоз опасних материја; чување животне средине и спречавање загађења земљишта, одговарајуће складиштење електроопреме и амбалаже за скупљање искоришћеног уља; очување земљишта и околине.

Када је реч о томе шта се у пракси конкретно променило, Бранислава Недељковић наводи пример процедуре управљања отпадом и опасним материјама. Тако се при набавци било које опасне материје до сада нису тражиле безбедносне листе (упутства о складиштењу, руковању и транспорту), а сада је добављач у обавези да их има. Добављач, пружалац услуга или извођач радова мора бити упознат са системом управљања заштитом животне средине. Понуђач, приликом испоруке добара на локације у објектима овог ПД дужан је, такође, да се придржава законских норми који се односе на аспекте животне средине као и процедура, упутстава и радних инструкција EMS-а. Према речима Недељковићеве, у магацинима се већ могу видети такве промене. Тај простор је сређен, опасне материје прати одговарајућа документација и налазе се у прописној амбалажи. Сваки отпад се прати, како би се класирао и касније продао или уништио. Управљање отпадом и опасним материјама сада је уређен процес – од набавке, преко ускладиштења, до коришћења. При свему томе остварићe се и знатне уштеде, јер је омогућена боља контрола.

Бранислава Недељковић истиче да су радници укључени у овај обиман посао позитивно прихватили увођење стандарда у управљању заштитом животне средине. Велику улогу у томе је имала је и едукација коју је прошло око 170 људи. За такав успех заслужно је много људи –од менаџера као власника процеса, до оних који непосредно раде на терену.

Р. Весковић

ЗАШТО ЈЕ „ПРОЈЕКАТ ЧЕЗ" ЗАНИМЉИВ ЗА ЈУГОИСТОЧНУ ЕВРОПУ?

Примењљив чешки сценарио

Електрана „Ценкова Пила 2"

У оквиру југоисточне Европе ситуација у енергетским секторима веома је слична оној која је у Чешкој била пре неколико година...

На тему „Зашто је чешка енергетика занимљива за југоисточну Европу" два чешка енергетска стручњака Лукаш Вилупек и Михал Сладек, који раде у филијали познате америчке консултанске компаније „Артур Д. Литл" у Прагу, објавила су недавно у Хосподаржским новинама аналитичан текст. Можда чак и више од чешке економске јавности, тај напис биће посебно занимљив за привредне, посебно енергетске, кругове на Балкану, а вероватно највише у Србији због потенцијала њене електропривреде и потреба започетог реструктурисања. Чланак преносимо у целини.

„Деведесетих година најзанимљивији развој одвијао се у банкама и телекомуникационим компанијама, при чему је енергетика, у поређењу с тим, најпропулзивнијим гранама, сматрана за релативно неатрактивну. Сада се, међутим, ситуација променила па се, на пример, ЧЕЗ сматра не само за најпрофитабилнију чешку компанију него и за најпожељнијег послодавца – истичу Вилупек и Сладек (у ЧЕЗ-у је сада просек бруто плата око 1.500 евра и на нивоу или чак мало изнад плата у банкама у осигурању – прим. М. Л.). Иза те промене стоји добро спроведено реструктурисање у оквиру целе гране, које је покренула успешна приватизација, а у случају групе ЧЕЗ и њена консолидација. Чешке компанија су на крају те етапе реструктурисања и занимљиво је како се тај исти процес понавља на другим источноевропским тржиштима, где се често учи из чешких искустава.

Подстицај и за Србију

У југоисточној Европи, пре свега, ситуација у енергетским секторима сада је веома слична оној која је у Чешкој била пре неколико година. Румунија је, на пример, већ на почетку реструктурисања, а процес приватизације електроенергетике и нафтно-гасног сектора у пуном је јеку. Владајуће политичке снаге, међутим, почињу да разматрају опцију да ли би за будућност Румуније било повољније да се преостали произвођачи електричне енергије споје са засад неприватизованим дистрибутивним компанијама и тако, по угледу на Чешку, створе значајног националног играча „а ла ЧЕЗ". На другој страни, у Србији још постоји државно национално електроенергетско предузеће које обухвата све фазе овог процеса – од угља до испоруке електричне енергије крајњем купцу. Србија се тек сада налази у ситуацији у којој се одлучује о томе како оптимално приватизовати и реструктурисати целу грану и како поставити исправни регулациони оквир. Искуства из развоја електроенергетике у Чешкој Републици могу опет бити значајан подстицај.

Стање на тржиштима југоисточне Европе је у разним фазама развоја, али свако ко је имао прилике да се упозна с функционисањем тамошњих енергетских компанија могао је да се увери да оне имају неефективне процесе, да

недовољно инвестирају и да имају чак неколико пута већи број запослених од реално потребног.

На свим тим тржиштима зато може се очекивати веома слични сценарио реструктурисања:

– нови системи управљања, који смањују независност ранијих регионалних филијала и уводе много доследнију централизацију у одлучивању;

– увођење заједничког коришћења услуга или директни избор неенергетских активности;

– повећање ефикасности процеса, повезаних са имплементацијом нових информационих система;

– поступно увођење нових продајних канала као што су кол центри и интернет портали, уместо ранијих, преживелих и неефективних центара за кориснике;

– укупна организациона рационализација, повезана са смањењем трошкова и, што није на последњем месту, са мањим бројем запослених.

Крај етапе реструктурисања: НЕ „Дуковани"

Енергетске специфичности

Сценарио је веома сличан реструктурисању у било којој земљи на свету, али како се констатује у овом тексту, енергетика земаља југоисточне Европе има и своје специфичности. Није уобичајено, пре свега, доста високо техничко образовање какво постоји код тамошњих запослених, њихова спремност да упознају туђа искуства и да уче нове ствари. Њихове потенцијалне способности су на свој начин појачане тиме што су у прошлости често били принуђени да се слепо придржавају често бесмислених процедура у ауторитарно вођеним организационим структурама. На другој страни, на управљање компанијом велики утицај још има политичка ситуација што је нарочито у погледу регулисања енергетских активности важан фактор. Управљање односима са надлежним властима тако, заједно са способношћу да се елиминише утицај сиве економије, постаје алфа и омега успеха.

Уз све тешкоће, извесно је да је потенцијал енергетских компанија у југоисточној Европи огроман и да чешки инвеститори имају шансу да тамо буду веома успешни. Важна су не само њихова скорашња искуства из веома сличног процеса реструктурисања него и способност да се та искуства примене, уместо даљег експериментисања. Али, предност представљају и језичка блискост, па и словенска везаност, што нарочито у земљама на југу појачава позитиван утицај.

А као доказ да чешки капитал у југоисточној Европи поседује и велики потенцијал, чешки стручњаци наводе и прве успешне активности не само фирме ЧЕЗ него и неенергетских компанија, као што су прехрамбена компанија „Хаме" или „Зентива", највећа чешка фармацеутска фирма. Блиска будућност показаће да ли ће и друге компаније искористити ту шансу.

М. Лазаревић

Чез - најпрофитабилнија чешка компанија

Исправка

У броју 407 у тексту „Нови блок од 858 мегавата" објављено је да је назив електране ТЕ „Белчатов". Уместо тога исправно је ТЕ „Белхатов", с обзиром на то да је њен оригинални назив на пољском ТЕ „Belchatov". Извињавамо се читаоцима листа „kWh" због ове грешке.

СТИМУЛАЦИЈА МЕНАЏЕРА У ЧЕШКОЈ

Шефу ЧЕЗ-а 26 милиона евра

Мартин Роман и група водећих менаџера добили високе награде зато што је њиховом заслугом вредност акција ове компаније вишеструко повећан

Мартин Роман, шеф ЧЕЗ-а, највеће чешке и уопште средњоевропске фирме, искористио је такозвано опционо право за куповину акција и тако зарадио 677 милиона круна, или око 26 милиона евра. Посреди је вероватно највећа легална награда коју је добио неки менаџер у бившим посткомунистичким земљама средње и источне Европе. Двадесетак водећих менаџера фирме, с Романом на челу, имају право да касније купе одређени број акција компаније по цени која је важила у тренутку када су ступали на дужност. То је један од видова, иначе, веома ефективне стимулације менаџера да боље раде, што се најобјективније, са становишта власника, може измерити кретањем курсева.

С обзиром на огроман раст вредности акција ЧЕЗ-а, који је у међувремену забележен и који је чак око осам пута виши него пре четири године, јасно је зашто су те награде менаџерима тако високе. Роман је, иначе, на челу фирме већ четири године и сматра се најзаслужнијим за успон овог предузећа које је искористило своју шансу с повећањем цена струје у Европи. Недавно је за генералног директора ЧЕЗ-а изабран поново на још четири године.

Тринаест менаџера је искористило опционо право на 0,23 процента укупних акција и на томе зарадило 1,141 милијарду круна или око око 44 милиона евра. Остали још имају времена... Они који су то учинили сада, а не пре десет или више дана, имају више него добар разлог за то. Од Нове године порез је смањен са 32 на 15 одсто, на чему је Роман, на пример, уштедео неколико милиона евра. Од ове награде он је издвојио 100 милиона круна, нешто мање од четири милиона евра, за финансирање реконструкције једне елитне приватне гимназије на чијем је челу син председника Клауса Вацлава, Клаус млађи.

Ове награде су доста узбудиле чешку јавност, поготово због тога што се ради о фирми у којој већински двотрећински удео има држава. Многи кажу да се Роман и компанија безочно богате на рачун народа који плаћа све скупљу струју. То, међутим, није тачно – награда није везана за цену струје, већ за вредност акција на берзи, а струја, иначе, поскупљује на тржишту независно од воље тих менаџера. Или, како неко од завидљиваца рече – ЧЕЗ је тако добра фирма да је њоме могао да управља и Мики Маус.

Мартин Роман

ЧЕЗ јесте добра фирма, али има и других добрих фирми у истој грани, па нису тако успешне. А ти шефови ЧЕЗ-а су претурили преко главе у последњих

Успешном експанзијом вредност ЧЕЗ-а вишеструко увећана од 2002. године: Електрана „Хучак 3"

четири-пет година неколико премијера и још више министара, убеђивали се с њима око исправности стратегије. Јарослав Мил, претходник Романа, сматран „оцем" ЧЕЗ-а, био је смењен управо зато што није слушао политичаре, већ је следио интерес фирме. Садашњи менаџмент ЧЕЗ-а убедио је владу да 2002. године не прода компанију за много мању суму од њене садашње вредности. Успешном експанзијом и аквизицијама фирме у иностранству, менаџери су доказали да је одлука да се ЧЕЗ не прода била исправна, јер је вредност акција фирме вишеструко увећана. Лане је профит ЧЕЗ-а износио више од 1,6 милијарди евра, од чега ће на име дивиденде држава добити лавовски део.

(Објављено у „Политици", 12.01.2008.)

БРИТАНСКА ФИЛИЈАЛА НЕМАЧКОГ E.ON-А ПОСЛЕ ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ РЕНОВИРА ТЕРМОЕЛЕКТРАНУ „КИНГСНОРТ"

Повратак мрком угљу

Гради се потпуно нова електрана и то на локацији постојеће, а стара ће се постепено уништити до 2015. године. – Вредност посла око 1,5 милијарде евра

Велика Британија је шокирала енергетски свет одлуком да три деценије стару ТЕ „Кингснорт" на југу земље, постепено руши и сагради потпуно нову, модерну термоелектрану на мрки угаљ, са два блока од по 800 мегавата. Финансијер и пројектант посла је британска филијала немачког E.ON-а. Тако ће на Острву овога пута, после неколико деценија интензивне изградње нуклеарки, страна компанија са око 1,5 милијардом евра финансирати ренесансу домаће термоелектране.

Садашња ТЕ „Кингснорт" снаге 485 мегавата, постепено ће се гасити, да би 2015. године са радом потпуно престала њена четири блока. Нова два блока, 5 и 6, укупне снаге 1.600 мегавата, требало би да буду завршени до краја 2012. или почетка 2013. године. Нова електрана нићи ће на истој локацији у грофовији Северни Кент, на југу Велике Британије у долини реке Медвеј. Реч је о површини од 14 хектара. Снабдевање угљем је обезбеђено воденим транспортом и конвејерским тракама са оближњих површинских копова. У сваком тренутку у резерви ће бити милион тона мрког угља. Регион око ТЕ „Кингснорт" је тренутно један од најзагађенијих у Великој Британији и према елаборатима еколога и анализама стручњака, изградњом нове термоелектране загађеност ће бити смањена и до 70 одсто. Према речима Андријана Смита, главног менаџера пројекта, оставиће се и могућност да нова ТЕ „Кингснорт" временом снагу повећа чак и до 3.000 мегавата, без икаквих еколошких ризика.

E.ON се, међутим, неће зауставити само на изградњи ТЕ „Кингснорт". У току су завршни радови и на изградњи ТЕ „Grain" од 1.200 мегавата на природни гас и ТЕ „Drakelow", исте снаге, на угаљ из региона Мидландс (централни део Велике Британије). Истовремено теку припреме и за почетак радова на ТЕ „Killingholme" на природни гас снаге 450 мегавата, ТЕ „Steven Croft" код Локербија на биомасу, снаге 400 мегавата и ТЕ „London Array" на природни гас, снаге 1.000 мегавата. Процена је да ће Великој Британији после најављеног планског затварања термокапацитета од чак 16.000 мегавата, због енормног загађења и технолошке застарелости, недостајати струје за чак 12 милиона домаћинстава. Зато се почетком овог века приступило систематском реновирању и модернизацији термосектора чим је E.ON ушао на врло осетљиво британско енергетско тржиште. Немачки гигант у томе само примењује богато стечено искуство са градилишта широм света.

Б. Сеничић

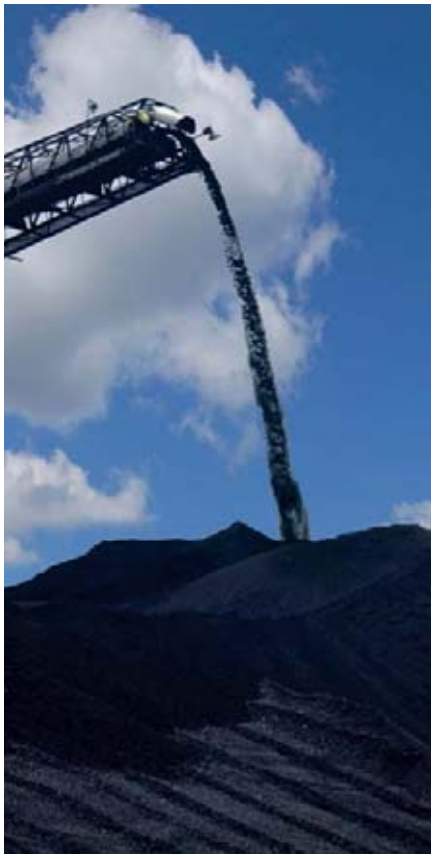

Богате резерве мрког угља

Три опције

Инжењери су имали три опције када је реч о старој ТЕ „Кингснорт". Она је грађена током шездесетих и седамдесетих година са инсталисаном снагом у четири блока од по 485 мегавата. Прва опција је била да се уради генерални ремонт са продужењем радног века за још двадесет година, али уз знатне еколошке ризике. Друга опција била је да се уради потпуно нова модерна термоелектрана на мрки угаљ у два блока са инсталисаном снагом од 1.600 мегавата. Садашња загађеност смањила би се тиме за 70 одсто. Трећа опција је предвиђала изградњу нове термоелектране у комбинацији угља и природног гаса. После неколико година мукотрпног рада, тестирања и борбе експерата, изабана је друга опција.

РУСКО НУКЛЕАРНО ГОРИВО ПОНОВО ОСВАЈА ЕВРОПУ

Враћање изгубљених позиција

Чешки „Темелин“ доградио амерички „Вестингхаус“, али више за њега неће испоручивати гориво – тај посао на тендеру добила је руска фирма ТВЕЛ

Када је априла 1986. године одлетела у ваздух нуклеарна електрана у Чернобилу и после пада комунизма у Европи, три године после тога, чинило се да је будућност нуклеарне енергетике у Русији засигурно пропала. Али, сада после нешто више од две деценије од ове најтеже хаварије и трагедије у историји нуклеарне енергетике, ситуација изгледа сасвим другачије.

Руси не само што у нуклеарној енергетици враћају изгубљене позиције у источним земљама него крећу и у експанзију у средњој Европи. У томе им посебно, на свој начин, може помоћи чешка Нуклеарна централа „Темелин“, која је, са два блока од по 1.000 мегавата, у раду од почетка ове деценије, највећа нуклеарка пуштена у погон у Европи у последњих 20 година.

Руска фирма ТВЕЛ победила је на конкурсу за испоручиоца горива за НЕ „Темелин“ и за две године замениће америчку фирму „Вестингхаус“, која од почетка рада снабдева ову нуклеарку. Готово истовремено Руси су „победили“ Американце и у конкуренцији за испоручиоца горива за финску нуклеарку „Ловисе“. У случају НЕ „Темелин“ победа над „Вестингхаусом“ имала је за ТВЕЛ, међутим, и симболични значај. Јер, после тога у свим реакторима руског типа у Европи поново ће се користити руско гориво. С друге стране, „Темелин“, чија је градња била прекинута између 1990. и 1995, доградила је управо компанија „Вестингхаус“, која је на руски реактор и производну технологију поставила западни систем управљања и безбедности.

На опредељивање за руско гориво у „Темелину“ су се одлучили из сасвим јасних технолошких и економских разлога. Наиме, још пре више од три године америчко гориво у реакторима ове нуклеарке почело је да се деформише што је изазвало проблеме у регулацији снаге и текућем раду. Део горива је морао због тога да се замени пре времена, а други део се дорађивао, што је довело и до неколико непредвиђених заустављања рада ове централе. „‘Вестингхаус‘ је добра фирма, али са горивом за руске типове реактора није имала потребно искуство“, објаснио је Василиј Константинов, потпредседник ове фирме, такав заокрет чешким новинарима, који су недавно посетили ТВЕЛ.

И Руси су, што и не крију, с овим типом реактора у „Темелину“ имали проблема, али су успели да их реше још пре неколико година. Направљено је другачије гориво, тако да се сада практично гарантује да са њим више неће бити проблема. Поред дужег века трајања, нова врста горива има и других предности. ТВЕЛ од 1985. године испоручује гориво за старију чешку НЕ „Дуковани“, која дуго ради без проблема и сматра се једном од од најпоузданијих нуклеарки у Европи.

Што се тржишта тиче, ТВЕЛ с „Темелином“ ни случајно не завршава експанзију. Неповерење према руској нуклеарној енергетици почиње да јењава и у западној Европи. Руси су се повезали са француско-немачком компанијом „Арева“, а гориво испоручују и појединим британским, немачким и холандским нуклеаркама. Учествују и у испорукама низа комопоненти за нукеарну енергетику на целом свету. Плановима новог руског нуклеарног продора на руку сигурно иде и стварање атомског холдинга „Атомергопром“, са стопостотним власништвом државе, а који би требало да фузионише сва предузећа у оквиру нуклеарне индустрије у Русији. Холдинг би бринуо не само за градњу нових нуклеарних блокова у Русији, која почиње да оживљава и у овој земљи, пребогатој разним изворима, него и за извоз нуклеарних технологија.

НЕ „Темелин“ поново на руском гориву

„Истина је да се Руски завод за производњу нуклеарног горива не разликује уопште од сличних предузећа у западној Европи и северној Америци“, констатује Дана Драбова, председница чешког Државног бироа за нуклеарну безбедност. Настојање Руса да прилагоде еколошке и друге норме квалитета горива западним стандардима је, према њеним речима, потпуно прагматично и разумљиво. Она је, међутим, скептична према плановима, не само Руса, који се заснивају на очекиваном оживљавању градње нуклеарних централа у свету. „После изразитог потискивања градње нуклеарки, које је трајало више од две деценије, индустрија се прилагодила и окренула захтевима других грана. Ако би неко данас одлучио да сагради 100 нових атомских блокова у Европи, не би имао ко да их произведе и постави“, тврди Драбова и указује на чињеницу да за то недостају како технолошке и развојне, тако и кадровске претпоставке.

М. Лазаревић

ФАБРИКА НУКЛЕАРНОГ ГОРИВА – АТРАКЦИЈА

Некада је то био херметички затворен, строго чуван завод у који ни случајно није смео да ступи ниједан странац. Данас је Машинострителмни завод (МСЗ) који, на око 60 километара од Москве, производи нуклеарно гориво, постао готово туристичка атракција. Разлог је једноставан: уколико Руси хоће да ово произведено гориво и продају морају да испуњавају све међународне стандарде и да допусте контролу. Иако је део ареала завода у којем се производи гориво за нуклеарне подморнице затворен, остали део фабрике намењен цивилној производњи стално је пун посетилаца. Годишње завод посети, како кажу, око 150 делегација, углавном страних и најчешће се ради о аудиту иностраних партнера. Предузеће, заиста, има и бурну историју. Основано је оне чувене 1917.године, најпре је производило муницију и експлозиве, потом је 50-их и 60-их прешло на нуклеарно гориво. Да евентуална експлозија не би уништила цео завод, објекти су размештени у доста великом радијусу. Производња нуклеарног горива обавља се у три зграде, потпуно је аутоматизована са сименсовим машинама, а у једној смени, уз рачунаре, опслужује је тројица радника у белим мантилима...

Срушене европске наде

До 2010. године изградиће се гасовод који ће годишње извозити 20 милијарди кубних метара. – Русија шири сарадњу са земљама централне Азије. – Европска унија и САД нису одустале од пројекта подводног гасовода испод Капсијског мора преко Турске

Гас из ових централноазијских држава преко Русије у извоз

У присуству руског председника Владимира Путина и Нурсултана Назарбајева, председника Казахстана, у Москви је недавно потписан споразум о изградњи гасовода између Туркменистана, Русије и Казахстана дуж обала Каспијског мора, који би требало да се заврши и пусти у рад до краја 2010. године. Русија је тиме добила апсолутну контролу над централноазијским гасним рутама и срушила наде Европске уније да нађе алтернативне изворе за увоз гаса. Потписивању трипартитног споразума претходио је прелиминарни договор постигнут у Москви, маја 2007. године.

Гасовод ће, када се заврши, извозити 20 милијарди кубних метара гаса годишње, што, примера ради, подмирује полугодишње потребе Француске. Већина извоза гаса из Туркменистана и Казахстана ићи ће преко Русије, што ће само учврстити њену доминантну позицију на енергетском тржишту Азије. Експерти подсећају да Москва већ купује гас из Туркменистана испод тржишне цене. После „тешких“ преговора, руски гасни гигант „Гаспром“ се сложио да плаћа 130 долара за 1.000 кубних метара гаса у првој половини 2008. године, а у другој по 150 долара.

Гасовод кроз Казахстан

По најавама Гурбангулија Бердимухамедова, председника Туркменистана, на столу се налазе и предлози САД и ЕУ о будућим улагањима у богате гасне изворе те земље, али је потпуно јасно да Русија диктира темпо и контролише игру. Влада у Кремљу не крије да жели што већу контролу над каспијском нафтом и гасом, а потписивање овог споразума само је још један корак ка томе. На последњем самиту пет држава које излазе на Каспијско море (Иран, Азербејџан, Русија, Казахстан и Туркменистан), одржаном у Техерану пре два месеца, Западу је јасно поручено да заборави на енергетске аспирације у том делу света.

Туркменистан, који после Русије располаже највећим резервама гаса међу бившим републикама некадашњег СССР-а, већ годинама у ову земљу гасоводом транспортује драгоцени енергент. Годишњи капацитет тог гасовода је 50 милијарди кубних метара. У последње време и Кина води интензивне преговоре, заједно са западним кредиторима, како би склопила дугорочне гасне аранжмане са Туркменистаном и решила снабдевање индустрије која доживљава веома динамичан развој.

Потписивањем тројног споразума САД су посебно погођене, јер су се годинама залагале за алтернативни гасовод испод Каспијског мора. Идеја је била да се преко Турске гас транспортује до земаља ЕУ, где четвртина индустрије зависи од динамике руских испорука природног гаса. Како стручњаци објашњавају, алтернативни пројекат гасовода испод Каспијског мора тренутно је пропао због високих трошкова, забринутости због загађења човекове околине и неслагања у вези са власништвом над морским ресурсима. Реч је о пројекту чија је прелиминарна вредност процењена на више од 10 милијарди долара. Али, потпуно је јасно да САД и најразвијеније индустријске земље света неће одустати од намере да изграде подводни каспијски гасовод. Једноставно, дугорочна зависност индустрија Немачке, Француске, Италије, Велике Британије и земаља Бенелукса од руског гаса за Брисел је неприхватљива.

Б. Сеничић

У ШВЕДСКОЈ У ТРЕНДУ ПОСЕТА НЕ „ФОРСМАРК“

Трећина Шведана посетила нуклеарку

НЕ „Форсмарк“ годишње посети око 15.000 људи

Доста посетилаца схватило да нуклеарна енергија, ипак, није тако опасна као што им се раније чинило

Није то баш сан сваког Шведанина, али годишње једину НЕ у овој земљи, ипак, посети на хиљаде њих. На напуштену обалу у Форсмарку сваке године више од 15.000 туриста долази само да би посетили једну од три шведске нуклеарке, једини објекат у коме има људи. Обуку заштитна одела, око врата ставе дозиметре за мерење радијације и крећу у обилазак електране...

Нилс Сундквист, који живи јужно од Стокхолма, редовни је посетилац Форсмарка. „Мислим да смо схватили да нуклеарна енергија није опасна као што нам се то чинило раније“, каже он. Нуклеарке у Шведској су још пре 35 година отвориле врата посетиоцима. И као што се види из речи Сундквиста, добро су урадиле...

„Туристи могу да виде тај огромни индустријски комплекс и то је све“, каже Торстен Бол из компаније „Ватенфал“, која је власник НЕ „Форсмарк“. Он сматра да је добро што људи посећују нуклеарку мада признаје да је после најгорег инцидента у историји шведске нуклеарне енерегетике јула 2006. године (о чему је „kWh“ писао) забележен пад интересовања за посете. Квар на електричним водовима довео је, подсећамо, до привременог испада контролних панела што је нарочито у јавности изазвало велику панику. Менаџер централе Бјорн Јохансон сматра да је квар брзо поправљен и да је укупна ситуација успешно санирана. „Сада смо, наравно, бољи него пре 25. јула 2006. године, али и даље нисмо непогрешиви. Признајемо да смо били у облацима, па смо онда тог дана пали на земљу“.

Шведска, која се од фосилне и нуклеарне енергије већ пре доста времена преоријентисала ка зеленој енергетској политици, одлучила је на референдуму 1980. године да поступно затвори све нуклеарне централе. „Шведска има шансу да постане међународни модел алтернативног приступа енргетици“, сматра Мона Сахлин, министарка одрживог развоја. До 2020. године ова земља, према раније усвојеном плану, треба да потпуно напусти примену фосилних горива и да знатно смањи емисије штетних гасова. „Планови јесу и треба да буду амбициозни, али не очекујем да ће се Шведска до 2020. потпуно одрећи нафте“, реалистички закључује Стефан Едман из комисије Владе Шведске задужене за енергетску независност земље.

М. Лазаревић

ЗБОГ ВЕЛИКОГ УВОЗА НАФТЕ

Истраживања Кине у Судану

Највећа кинеска нафтна компанија CNPC постигла је договор са суданском владом око истраживања нафте у региону Црвеног мора, на северу те земље. Реч је о 3,8 квадратних километара плитких вода Црвеног мора. Договорено је да се истраживања и експлоатација нафте ороче на период од 20 година. Према уговору, профит од продаје би се делио. У истраживањима је као партнер укључена и индонежанска државна компанија „PT Pertamina“.

Из Пекинга најављују да Кинезима низ земаља са значајним резервама црног злата нуди пореске и друге олакшице у скупим истраживањима нафте и природног гаса. Реч је о Кувајту, Катару, Оману, Мароку, Либији, Нигеру, Норвешкој, Еквадору и Боливији. Кина већ има сличне споразуме са двадесет држава. У току су завршни преговори са Ираном око улагања у поља са природним гасом Парс, вредна 16 милијарди долара.

С обзиром на то да Кина увози скоро половину потребне нафте и природног гаса, стратешки приоритет је да се земља што више ослободи увоза тог енергента. Зато је посебно у Африци, активно на десетине кинеских енергетских компанија. Први послови су закључени у Нигеру, а у току су преговори и у Либији. Како јавља кинеска агенција Хсинхуа, највећа нафтна компанија „Petro China“ је објавила да су на североисточној обали Кине откривене, до сада, највеће резерве сирове најфте од три милијарде барела. Реч је о нафтном пољу Јидонг Нанпу.

Б. С.

Нуклеарка у Албанији неприхватљива

Најава да је Влада у Тирани одобрила изградњу нуклеарне електране и да ће за примену тог пројекта тражити подршку суседних земаља – Македоније и Црне Горе, као и Косова, озбиљно усталасала црногорску јавност

Вест да је Влада у Тирани одобрила изградњу нуклеарне електране и да ће за примену тог пројекта тражити подршку суседних земаља - Македоније и Црне Горе, као и Косова, озбиљно је усталасала црногорску јавност. Уље на ватру додатно је долила изјава Војина Ђукановића, члана Борда директора ЕПЦГ, који је, како су пренели медији, рекао да није страна идеја да Црна Гора самостално или са Албанијом изгради нуклеарну електрану у близини Билећког или Скадарског језера. Јер, ова држава, према његовим речима, мора да гради енергетске објекте без обзира на протесте еколога и невладиних организација.

Током разговора председника Црне Горе и Албаније, Филипа Вујановића и Бамира Топија, ниједном речју није поменута нуклеарна електрана, наведено је у саопштењу из кабинета председника Црне Горе. Два председника су, како је наведено, афирмисала заједничке пројекте, посебно на простору Скадарског језера и Бојане и исказали потребу коришћења тих природних и економских ресурса које треба максимално валоризовати, пре свега у области туризма, а затим пољопривреде, рибарства и производње здраве хране.

„Председник Вујановић не подржава нити би икада подржао изградњу нуклеарне електране која би угрозила животну средину Црне Горе и квалитет живота њених грађана", саопштено је из његовог кабинета.

Надлежни у Националном парку Скадарско језеро информацију о овим плановима Албаније сазнали су из медија и научни савет ће се о градњи нуклеарке у тој земљи, надомак Скадра, изјаснити када буде стигла званична информација албанских органа, рекао је Зоран Мрдак, директор ове институције. Према његовим речима, идеја о градњи таквог енергетског објекта на овом језеру, које је представљено као део недирнуте природе, сигурно ће имати негативан утицај на имиџ Скадра.

„Министарство за економски развој Црне Горе из медија је обавештено за планове градње нуклеарке у Албанији. Сматрамо да је то, пре свега, интерес земље која се одлучи за градњу, али, такође, да све те одлуке морају да буду усклађене и са међународном регулативом. Стратегија развоја енергетике Црне Горе до 2025. године не предвиђа изградњу нуклеарних електрана", истакла је Зоја Спахић Кустудић, портпарол овог министарства. Црна Гора, како је истакла, претходно мора да испуни међународне услове за градњу таквих објеката.

Градња нуклеарне електране са еколошког становишта је неприхватљива и веома ризична. У овом случају, како је рекао Дарко Пајовић, директор невладине организације „Green Home", није проблематично само довођење воде потребне за хлађење реактора, већ, у првом реду, питање отпада – где и како га складиштити. Отворено је, додао је, питање евентуалних еколошких инцидената који се у оваквим случајевима мере стотинама година.

На другој страни, Слободан Јовановић, експерт Међународне агенције за атомску енергију и професор Природно-математичког факултета у Подгорици, навео је да би и Црна Гора требало да се укључи у изградњу нуклеарке у близини Скадра. Све више постаје пракса да се мале земље решавајући енергетске проблеме, удружују ради градње капиталних енергетских објеката, као што су нуклеарке, рекао је, између осталог, Јовановић.

П. М. П.

Национални парк Скадарско језеро још је део недирнуте природе

РЕАКЦИЈЕ НА ПРОМЕНЕ ЕНЕРГЕТСКЕ РЕГУЛАТИВЕ У МАКЕДОНИЈИ

Аргументи за Брисел

Надлежни органи у Македонији, који спремају измене Закона о енергетици, тврде да ће Европској комисији аргументовано доказати да се ништа не ради у супротности директивама и препорукама за даљи развој електроенергетског сектора

Пре две године македонска дистрибуција била је продата са идејом да се повећа ефикасност компаније, односно да се побољшају постигнути резултати. Нове аустријске газде из концерна EVN–ESM до сада нису остварили бољу наплату, а још мање су били успешни у смањивању великих комерцијалних губитака електричне енергије у дистрибутивним мрежама. Разлог за то је недовољно инвестирање у рехабилитацију овог система, што им је била обавеза преузета купопродајним уговором. Влада Македоније, стога, неће стимулисати неефикасне субјекте у електроенергетском сектору, који настоје да само поскупљењем струје решавају свој финансијски опстанак. Уместо тога биће предузете све мере у циљу сигурног снабдевања купаца и то по разумним ценама електричне енергије. Нове измене Закона о енергетици у функцији су очувања домаћег производног система и у корист саме државе, тако да се поступном либерализацијом на отворено тржиште шаље девет великих приватизованих индустријских капацитета и дистрибутивна компанија, која треба сама да „покрије“ високе комерцијалне губитке од 578 милиона киловат-часова.

На удару критика ЕК

Указује се, при том, и да то нису дискриминаторне одлуке, него покушај да се побољша ефикасност свих субјеката у електроенергетском сектору.

Никола Груевски, премијер Владе Македоније, доказао је тиме да се такве одлуке неће доносити под притиском корпоративних интереса упркос критика иностраних компанија затеченим таквим изменама енергетског „устава“. Нови модел функционисања домаћег тржишта електричне енергије, који у преносу и дистрибуцији електричне енергије фаворизује државну производну компанију АД ЕЛЕМ, већ је критиковала Европска комисија за енергетику у Бриселу, где су македонски званичници позвани да крајем јануара објасне све ове промене. Суочена с „домаћим задатком“, Влада најављује да ће новим амандманима, за које се очекује да ће захваљујући већини гласова владајућих партија у Скупштини Македоније сигурно проћи, до тада побољшати постојећу законску регулативу. Међутим, остаје отворено питање да ли ће Брисел уопште толерисати не један, него два конкурентна монопола на малом тржишту струје, као што је то случај са Македонијом.

Измене у циљу очувања домаћих ресурса

Угрожени и велики потрошачи

Изменима овог закона државна производна компанија добија непрокосновене ингеренције – постаје и произвођач и трговац електричном енергијом у земљи и у иностранству, затим може да снабдева све квалификоване купце у Македонији (осим оних на ниском напону, а који су под ингеренцијом дистрибуције), као и да на берзи продаје вишкове енергије у суседним државама односно дауговара увоз дефицитарних потреба електричне енергије. На таква нова права државне производне компаније највише реагују Аустријанци, поготово због могућности да дистрибутивни концерн EVN–ECM сада може да изгуби добар део купаца првог и другог тарифног степена (дућане, кафане, радње, објекте мале привреде), као и купце на 35 и 110-киловолтним нивоима, од којих се продајом тзв. индустријске струје реализује значајан профит, и то по ценама које су тек нешто испод просечних у Европи. Из истих разлога, они су и против либерализације тржишта, пошто са садашњим неквалитетним снабдевањем лако могу да изгубе и ове потрошаче.

Неповољне реакције у вези са поступним отварањем тржишта стижу и од великих потрошача, посебно из француског комбината за феросилицијум „Силмак“ код Тетова, који сигурно неће моћи да поднесе ниво будућих просечних европских цена струје. Али, Влада се још није изјаснила да ли ће у том случају учинити уступак. На помолу је и штрајк

око 700 радника, јер либерализација за њих сигурно значи катанац на врата, губитак посла и затварање фабрике.

Влада Македоније, међутим, уверава узбуркану јавност да су измене Закона о енергетици сасвим исправне и вишеструко корисне и за државу и за купце, као и да ће званичницима из Брисела са аргументима указати на то да се не ради ништа што је у супротности са европским директивама за електроенергетски сектор. У међувремену, истиче се, доћи ће и до неких мањих корекција и то из делокруга рада Комисије за заштиту од конкуренције. Шта ће од свега тога бити, остаје да се ускоро и види.

Саша Новевски

РЕПУБЛИКА СРПСКА

Струја скупља 11,9 одсто

Скупљим kWh до капиталних улагања: ТЕ „Гацко"

Киловат-сат у Републици Српској у 2008. години поскупеће у просеку за 11,9 одсто, а циљ корекције цене је повећање капиталних улагања у електросистем и електромрежу. Прецизније, цена електричне енергије за домаћинства која имају једнотарифно бројило биће увећана 13,6, а за потрошаче са двотарифним струјомерима, у просеку, 9,9 одсто. Поскупљење за привреду кретаће се између 12,5 и 15,4 одсто, истакао је Миленко Чокорило, председник Регулаторне комисије за енергетику РС. У Регулаторној комисији истичу да је, упркос поскупљењима, цена струје у РС нижа него у Федерацији БиХ и земљама у окружењу.

СЛОВЕНИЈА

Четврта соларна електрана

Соларна електрана у Словенији

На кров Биотехничког центра „Страхињ" у Љубљани постављени су до сада највећи соларни панели са колекторима у Словенији. Такву нову електрану, снаге 83 киловата коју чини 394 фотоћелија спремних за производњу 85.000 киловат-часова електричне енергије, што је довољно и за подмирење потреба 28 просечних домаћинстава, поставиле су „Горењске електране". Реч је, иначе, како су пренеле агенције, о четвртој соларној електрани у режији „Горењских електрана".Пословање ове компаније базира се, иначе, на производњи струје у хидроелектранама, али она је од 2005. године почела да електричну енергију добија и из соларних електрана. Све већа пажња посвећује се и другим алтернативним изворима енергије.

ЦРНА ГОРА

Рачуни после деценију и по!

Мештане Горњих и Доњих Кривошија, села надомак Котора, изненадили су недавно рачуни за струју. Како и не би када их нису видели равно 15 година. Износи на обрачунима, пристиглим после деценију и по, крећу се између 980 и 1.500 евра, што, како је рекао Свето Самарџић, активиста МЗ Горње Кривошије, нико од ових искључиво старачких домаћинстава не може да плати.

За исплату дугова, према речима Вукашина Кокота, председника МЗ Доње Кривошије, свако ће морати да прода две или три краве. Зато је позвао надлежне у Општини Котор да помогну како би се нашао излаз из овог великог проблема. Кокот наводи да мештани Горњих и Доњих Кривошија нису криви што им рачуни нису стизали на време и што је тај део општине Котор годинама потпуно забачен. „Немамо више ни пут, асфалт је потпуно пропао, нема струје, а труле стубове везујемо жицом, да не би пали", рекао је Кокот.

П. М. П.

ЈАПАН

ДНК одличан проводник струје

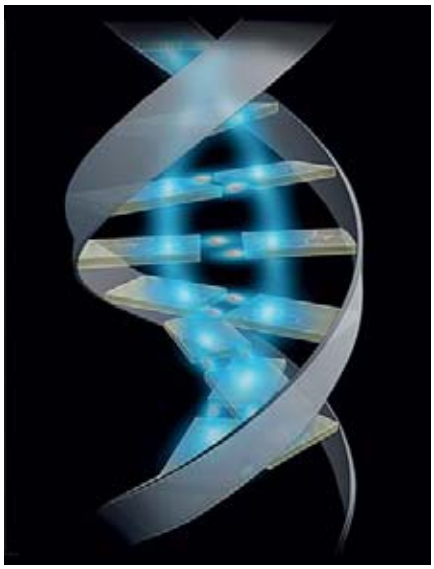

Већ извесно време, наука изучава својства ДНК, као проводника струје, а јапански истраживачи посебно су се посветили овој теми. Заинтересовани су како биолози, тако и физичари, нарочито у области молекуларне електронике. ДНК је свима познат као молекул живота, али мало је позната његова биолошка улога носиоца генетичких информација, што је открио физичар Ервин Шредингер, творац квантне механике. Многи експерименти у области молекуларне биологије условили су и коришћење метода из области физике, како што је употреба Х-зрака. И данас ДНК изазива велику пажњу и дивљење физичара.

Посебна пажња посвећена је испитивању својстава ДНК као проводника, како би се користио за израду минијатурних електричних мрежа и рачунара. Тако је настала молекуларна електроника, са чувеном дуплом елисом. Биофизичари сматрају да је ово истраживање омогућило да се схвати и како ензими препознају оштећења која изазива ДНК. То је оно што је најважније за разумевање узрока канцерогених обољења, а што може да помогне у њиховој превенцији и лечењу.

Понекад су резултати истраживања контрадикторни, чак мистериозни. Већина испитивања бави се транспортом електрона помоћу азотних база, које формирају ланац ДНК, стварајући узастопне групе фосфата и шећера. Међутим, ништа није постигнуто у односу на проводљивост самог ланца ДНК. Тецухиро Секигући из Агенције за јапанску атомску енергију и Хироми Икеура Секигући из Истраживачког центра AIST наставили су истраживања проводљивости ланца ДНК. Користећи откриће једног Француза били су први који су успели да одреде начин на који се електрони померају. Помогла им је Ожерова техника спектроскопије. По њој, када атом озрачимо Х-зрацима, односно електронима огромне енергије, јонизацијом атом може да изгуби електрон из дубљег нивоа ближе језгру. На тај начин ствара се рупа у том слоју и електрон из другог слоја атома тежи да замени изгубљени, изазивајући ослобађање једног фотона. Он, опет, може да избаци други електрон који се назива Ожер (Auger). Мерећи његову енергију, могу се испитати физичка и хемијска својства површине материјала.

Јапански научници употребили су сноп Х-зрака да би покренули електроне у атомима фосфора у ланцу ДНК. Одређујући карактеристике емитованих Ожер електрона, научници су успели да одреде и да ли су се електрони померили дуж ланца и којом брзином. Пронашли су да проток заиста постоји и да се електрони крећу брзином хиљаду пута већом у ланцу него у базама. Овакви резултати можда дају објашњење за ненормалне и контрадикторне резултате који су се до сада добијали, када су у питању својства проводљивости ДНК.

(Извор: Futura Sciences)

ФРАНЦУСКА

У камену струја будућности

У Француској се већ више од двадесет година истражује пејзаж Сулц-су-форе (Ба Рен, Алзас) у намери да се инсталира прва геотермичка мрежа у којој би се електрична енергија производила коришћењем топлоте подземних стена. То је и омогућило да се недавно инсталира турбина, која ће прве киловат-часове из обновљивих извора енергије дати у пролеће 2008. године. Први пут у свету производиће се електрична енергија коришћењем топлоте подземних стена, а прва оваква турбина за њену производњу, снаге 1,5 MW, биће повезана на електродистрибутивну мрежу града Стразбура.

Било је потребно више од двадесет година геолошких испитивања и научног рада да би се дошло до фазе индустријализације.

Тим пројектом, започетим 1987. године, управља „Европска група од економског интереса (GEIE), Експлоатација топлоте рудника“ и већ од 2000. године, то је и део програма, са финансијском подршком ADEME, немачке владе и Европске уније. Буџет износи преко 80 милиона евра. Циљ је да се развије нови облик геотермичке производње енергије на месту где ће се користити подземни слојеви богати напрслим стенама. Користиће топлоту гранита, температуре до 200 степени Целзијусових, на дубини од 5.000 метара. Да би се та топлота довела на површину тла, у Француској постоји само један тип геотермичке мреже, велике енергије, чија температура прелази 150 степени Целзијусових. Таква мрежа налази се на Гвадалупи, у месту Бујант, где постоји „геотермичка аномалија“ и природно вреле подземне воде. Техничари треба само да доведу ту топлоту на површину тла, да би је потом, претворили у електричну енергију. Друге врсте геотермичких мрежа користе мање врелу воду, из мањих дубина.

Експериментални пројекат у Сулц-су-фореу, поново отвара природне пукотине подземних стена (затворених већ хиљадама година) и убризгава воду. Угрејана до 200 степени под земљом, вода се изнова одводи на површину, задржавајући температуру од 175 степени Целзијусових. И радом турбина тако се производи електрична енергија. Оваква геотермичка централа снабдеваће струјом град од 20.000 становника. У случају индустријског и економског успеха, 2015. године могло би да се очекује подизање других таквих јачих централа.

(Извор: Le journal developpemenet durable)

ЛУКСЕМБУРГ

Седам мрежа, једна дистрибуција

Седам управа европских мрежа за пренос струје објавило је одлуку о оснивању заједничког предузећа како би се „олакшала размена енергије“ међу европским земљама. Стварање оваквог предузећа „представља важну етапу у интеграцији пет тржишта струје, наглашавају француска мрежа RTE и белгијска TNG, у заједничком извештају. Ове мреже управљају далеководима високог напона у Француској, Немачкој, Белгији, Холандији и Луксембургу. Ново предузеће зваће се CASC-CWE (Capacity Allocation Service for the Central Westeuropean Electricity Market или Центар услуга и капацитета за централно и западно европско тржиште струјом), са седиштем у Луксембургу. Његова улога биће да олакша размену енергије између пет европских земаља, чиме ће се увећати конкуренција на њиховим тржиштима. Новим предузећем управљаће Холанђанин Коме Меувис, који је од 1999. године и директор TenneT.

Француски RTE, белгијско предузеће Elia и холандски TenneT већ су 2006. године иницирали спајање сопствених тржишта, што им је омогућило стварање јединствене цене за кориснике.

(Извор: Romandie News)

КАНАДА

Индијанци не плаћају струју

Индијанци не плаћају струју, жали се јавно предузеће за производњу струје у Квебеку. Има рачуна који се не плаћају већ петнаест година, а дуг се повећао на 25 милиона канадских долара, односно око 17 милиона евра. Дирекција за наплату дугова недавно је поново почела да их потражује, али без успеха. Клод Бешар, министар за природна богатства, желео је да изврши јачи притисак на највеће дужнике, нарочито на припаднике племена Кри, који заузврат траже право да користе ветрењаче. Министар Бешар је упозорио да, ако се добије зелено светло, струја ће се аутоматски наплаћивати, с тим што ће дуг од 25 милиона канадских долара „бити заборављен“.

Федерални закон Канаде штити Индијанце и они једноставно не могу законски да се терете за неплаћене рачуне. Компанији „Хидро“ једино преостаје да се помири са том чињеницом. Пре петнаест година ово предузеће је умањило цену са 300 на 234 канадска долара, добрим платишама Мохиканцима, како би подстакло и остале да плате рачуне. Крајњи резултат био је, међутим, лошији.

(Извор: La Tribune)

САД

Чудесне капљице „Електроспреја“

Хемијски инжењери са Purdue university, West Lafayette у Индијани први су математички прецизно описали како се стварају капљице када се течност излаже утицају електричног поља. То је техника путем које се, из течног стања, стварају јонизовани молекули у гасовитом стању, стварајући спреј финих капљица под дејством јаког електричног поља. Ова метода могла би да се примењује у индустријском фарбању, у аналитичкој хемији – у анализи молекула, у истраживању и индустрији - у стварању финих микро и нано честица и медицинској дијагностици.

„Индустрија, иако је важно, не разуме како се капљице формирају“, рекао је Осман Басаран, професор на Пердју универзитету, на Одсеку за хемијску индустрију. Нови проналасци показују да је густина или вискозност течности од виталног значаја у формирању капљица и ова сазнања су у контрадикцији са класичним. „Компјутерске симулације су веома важне за разумевање овог феномена, али увек постоји тежња да се све потврди експериментима“, објашњава Басаран. Могућност прецизног стварања, одређивања и контролисања величине капљица, условиће примену у многим областима. Исти феномен се јавља при настанку облака. Капљице кише под електричним набојем, добијају дугуљаст облик рагби лопте. С краја сваке капљице стварају се мање и тако редом. „Дуго се веровало да ова појава има везе са олујом. Ипак, није лако тачно разумети и формулисати појаву, али смо успели у томе и то са прецизношћу“, наводи Басаран. Истраживачи са Пердју Универзитета, вршили су експерименте са веома густим течностима сличним гориву. То би могло да буде корисно за усавршавање цилиндричних мотора у које се убацује гориво „прскањем“. Показало се да већа густина течности има велики утицај на величину капљица. Будућа истраживања моћи ће да наставе испитујући и друге карактеристике течности. „Можда нас чекају велика изненађења“, додаје Басаран.

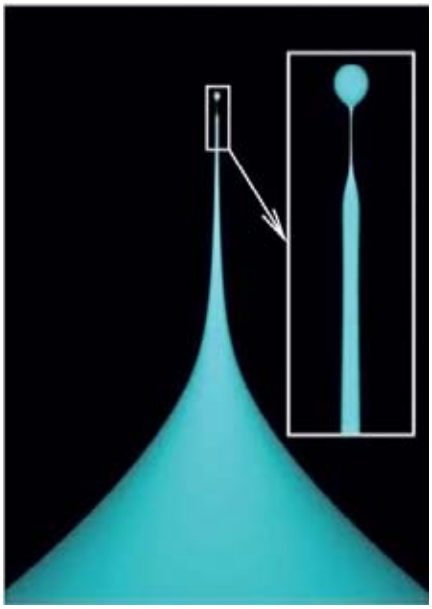

Истраживања је финансирао „U.S. Department of Energy“.

(Извор: Science News)

Валентина Јокић

Ко су наши свеци

Први Србин са ореолом свеца био је Стефан Немања, велики ктитор и родоначелник краљевске лозе, отац Растка Немањића, светитеља Саве, а канонизован је 1205. године као свети Симеон, по монашком имену. – Последњи је мученик Вукашин, старац из херцеговачког села Клепаца, канонизован 2000. године

Све православне цркве уопште, па тако и наша, српска, имају успостављену хијерархијску лествицу свих светих сачињену према њиховим овоземаљским врлинама и подвизима. Или, како би се то лакше објаснило, немају баш сви ореоли исти сјај. То су, по реду и значају: светитељи, свети, свештеномученици, великомученици, преподобномученици, мученици, исповедници, преподобни, пустиножетељи, отшелници, затворници, столпници и, коначно, безмолвници.

Светитељи су сви побожни српски епископи, митрополити, архиепископи и патријарси који су свој земаљски живот живели по светим и божанским начелима и, значи, по учењу апостола Павла – „Живим не више ја, него Христос живи у мени". Његова светост патријарх српски господин Павле, кога је извесни агент ФБИ још 1992. године прогласио за „свеца који хода", засигурно је најбољи пример за светитеља.

Свети су сви остали, царског или неког другог порекла, који су својим животом, радом или подвизима исповедали Христа. Међу њима су најчешће краљеви и велможе који су остали упамћени као велики ктитори цркава и манастира. Али, цар Душан, који је за живота подигао неколико значајних цркава, није добио ореол јер се током своје владавине хватао мача.

Свештеномученици су они епископи или свештеници који су пострадали у мучењима за веру Исуса Христа. Највише је великомученика. То су они

Стефан Немања – први Србин са ореолом свеца

који су претрпели неке од најтежих мука и страдања за православну веру и Српску православну цркву. Преподобномученицима се сматрају монаси и подвижници који су страдали за цркву Христову, док су мученици они који су пострадали због своје православне вере и српског рода.

Од Јована Владимира до Вукашина

Исповедници су они који су веома много страдали због своје православне вере, али нису погубљени, а преподобним се именују они који су својим побожним и подвижничким животом задобили милост Божију. Њима су прибројани пустиножитељи, отшелници, затворници, столпници и безмолвници. Исповедник је, на пример, свети Доситеј (Васић), митрополит загребачки, који је мучен од усташа, а потом депортован у Београд, где је од задобијених рана преминуо 1945. године; канонизован је 1988. на редовном мајском заседању Светог архијерејског сабора СПЦ.

Први Србин са ореолом свеца био је Стефан Немања, који је био родоначелник лозе, отац Растка Немањића, светитеља Саве, канонизован 1205. године по монашком имену, као Симеон. Преподобног Симеона Мироточивог народ слави 26. фебруара, по грегоријанском календару.

Историјски посматрано, најстарији наш светац је свети Јован Владимир, који је као краљ владао Зетом крајем 10. и почетком 11. века. Светог Јована Владимира Срби славе 4. јуна. Иако Срби не славе имендан, постоји обичај да се деци дају имена светаца ако су рођена на њихов дан. Мој ујак Петар рођен је на Петровдан и то име му је наденуто намерно, а брат Владимир 4. јуна, када се слави свети Јован Владимир, мада је он име добио по нашем деди, а не по свецу.

У „Српском обичајном календару" за преступну 2004. годину, који је написао Миле Недељковић, за тог свеца пише: „Дукљански кнез Јован Владимир, дошао на престо 998, убијен на превару 1016. године. Ово је дело братоубице и отимача престола, македонског цара Јована Владислава". У нашој књижевности је на основу ово-

Свети Јован Владимир: наш најстарији светац

га настала она вековима популарна легенда о Владимиру и Косари, у којој је очуван спомен на овог витешког краља српског, родом из Захумља, и верне Косаре, која се замонашила после Владимирове смрти. Његове свете мошти почивају у Елбасану, у Епиру (у оном делу Балканског полуострва где је 1912. године, на инсистирање Аустроугарске, успостављена нова држава – Албанија).

Последњи свети Србин, који је канонизован 2000. године, био је мученик Вукашин, старац из херцеговачког села Клепаца, који је 1942. године, док му је усташки крволок на неком јасеновачком стратишту наживо одсецао делове тела, смирено рекао: „Само ти, дијете, ради свој посао".

Само шест светица

Иначе, иако Срби православци имају веома високо мишљење о свом духовном и верском вођи патријарху Павлу, и увелико га проглашавају за свеца, то није тако једноставно учинити. Јер, свеци се никако не проглашавају плебисцитарно, или пуком народном вољом: иако би сви из ових стопа гласали за то да наш патријарх (за чије се здравље ових дана сви верници усрдно моле) понесе ореол свеца још за живота, поступак канонизације то не допушта. Српска православна црква, најстарија институција нашег народа, врло добро зна да је, уз Господа, време најбољи судија.

Међу нашим свецима је и шест жена, мада нису све рођене као Српкиње, већ су то постале удајом. То је, на пример, света Анастасија, супруга Стефана Немање, потоњег светог Симеона Мироточивог, али и мајка Растка Немањића, светитеља Саве, првог српског архиепископа. Њено световно име је Ана, а била је Гркиња и ћерка византијског цара Романа Четвртог. Њена задужбина је Богородичин манастир, на ушћу Косанице у Топлицу. Упокојила се 6. јула 1197. године; тај дан у српском православном календару посвећен је спомену на њу.

Преподобна је и Ангелина или света Мати Ангелина, супруга деспота Стефана Бранковића, која је била ћерка православног кнеза Аранита из елбасанског краја, по свему судећи арбанашког порекла. Занимљиво је да су из породице Бранковић чак четири српска светитеља: уз свету Ангелину, ту су и благочестиви Стефан Слепи, праведни Јован Деспот и блажени Ђорђе, који је познатији као владика Максим.

За Јелену, супругу краља Уроша Првог, зна се да је била са анжујског двора. Мајка потоњих краљева Драгутина и Милутина, после смрти Урошеве владала је кратко време областима између Дубровника и Скадра. По угледу на раније српске владаре и она је подизала манастире, а у свом дворцу Брњацима, на извору Ибра, основала је школу и сиротиште за женску децу. Пред смрт, већ у дубокој старости, замонашила се добивши име Јелисавета. Култ свете Јелене поткрепљен је записом архиепископа Данила, њеног савременика: „Три године после престављања јавила се старцу монаху у манастиру Градцу. Игуман манастира одмах је известио рашког епископа Павла, архијереја кога је Јелена поштовала као оца. Дошао је владика и после свеноћног бденија – а уз присуство целог Сабора – отворен је краљичин гроб, а њене мошти јако в росе лежаште цјело нерастлимо." Мошти су стављене у кивот који је положен испред Христове иконе у манастирској цркви. Народ је слави 12. новембра.

Дарови кнегиње Милице

На дан светог цара Константина и царице Јелене, дакле 3. јуна, слави се и преподобна Јелена Дечанска. Цар Константин је канонизован међу православнима и беатификован, како то кажу браћа римокатоличке вере, зато што је 313. године издао надалеко познати Милански едикт којим је забрањен прогон хришћана, а хришћанство уведено као државна религија. Рођен је у Наисусу, у Нишу, па га Срби сматрају такорећи „за свога". Његова мајка, царица Јелена, прославила се по налазу часног крста на Голготи, на ком је разапет Исус Христос. Њу не би требало мешати са светом Јеленом Дечанском, која је била ћерка краља Милутина, а удата за бугарског краља Михаила Шишмана. Њено световно име било је Ана Неда, а када је обудовела, замонашила се у царској лаври високим Дечанима као Јелена, где се и упокојила управо средином 14. века. Канонизована је за светицу јер се 1692. објавила чудом, и то када су Турци, уз помоћ потурица, данашњих Шиптара, хтели манастир да претворе у џамију.

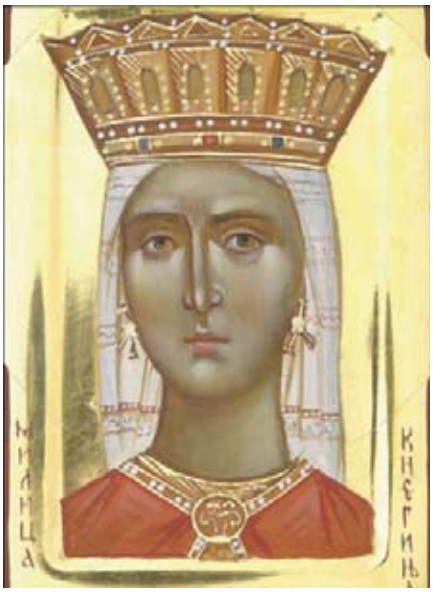

Књегиња Милица - велики донатор

Кнегиња Милица, преподобна Јефросинија или Јевгенија, са сином Стефаном и патријархом Данилом Трећим, издала је 1392. године Повељу манастиру Хиландару, поклонивши му једну цркву и неколико села. Три године доцније даривала је руски манастир Светог Пантелејмона. Испоснику Сисоју Синаиту помогла је да подигне манастир Сисојевац код Раванице. Помогла је манастиру Дечане, који су Турци опљачкали: у повељи коју му је монахиња Јевгенија издала 1397. године пише: „Дошавши у овај манастир видех уистину тужан призор: толико труда и усрдности светога ктитора, од злочастивих народа исмаилћанских, беше попаљено и готово опустело." Ипак, њено највеће задужбинарско дело био је манастир Љубостиња код Трстеника, чији је градитељ био Раде Бојевић, у народној традицији познат као Раде Неимар. Живела је као светица. Спомен на њу обележава се 1. августа.

Преподобну кнегињу Јелисавету народ слави 17. октобра. У тешким временима за српски народ у Срему, Славонији и Барањи деспот Стефан Штиљановић се мудро борио против две огромне опасности – Турака и Латина. Или, од потурчења и покатоличења. Упамћен је као праведан и велики доброчинитељ сиротиње, умро је 1540. године. Његова супруга Јелисавета замонашила се у манастиру Шишатовац, где се упокојила 1543. године.

Милош Лазић

БИОСКОПИ

„П. С. ВОЛИМ ТЕ“

Идеалан филм за празничне дане. „П. С. Волим те“ је љубавна прича, која испуњава топлином и оптимизмом, иако се, на први поглед, по садржају то не чини. На сеоском друму у Ирској пре више од десет година била је то љубав на први поглед за Холи, изгубљену младу туристкињу (Хилари Свонк) и Герија, шармантног локалног момка (Џерард Батлер). Холина мајка (Кети Бејтс), не одобравајући њихову везу, забринута је да је њена својеглава ћерка сувише млада за брак. У наредним годинама, некада неустрашива Холи постала је несигурна у сопствени идентитет. Када се Гери разболи и она остане удовица пред свој 30. рођендан, породица и најбоље пријатељице (Лиса Кудроу и Џина Гершон) забринути су да више никада неће изаћи из свог стана на Менхетну. После недеља гледања старих филмова, неочекивано стиже рођендандска порука од Герија, обележавајући почетак низа писама која од ње траже да испуњава необичне захтеве. Уз помоћ пријатељица, Холи почиње годину великих авантура које је за њу испланирао Гери, да би јој помогао да открије ко је она без њега и да је подсети – П. С. Волим те.

Филм је снимљен према истоименој књизи ирске списатељице Сесилије Ахерн, која је имала само 21 годину када је написала ово дело о љубави, губитку и нади. Књига је веома брзо постала светски бестселер. Издавачка кућа „Народна књига“ објавила је недавно и реиздање овог наслова у Србији.

ФИЛМСКИ ФЕСТИВАЛ „КУСТЕНДОРФ“ НА МОКРОЈ ГОРИ

У току је Први међународни филмски фестивал „Кустендорф“ на Мокрој Гори, у Дрвенграду, који ће трајати до 21. јануара. То је фестивал филма и музике. „Име је добио“, каже његов оснивач и директор Емир Кустурица, „по почетним словима мог презимена и речи дорф, која на немачком значи брдо и буквални превод био би Кустино брдо“. Фестивал је посвећен великанима ауторског филма и будућим стваралоцима, а има пет секција: такмичарски програм студентских филмова који ће бити у трци за главну награду Фестивала „Златно јаје“, програм „Велика ретроспектива“ који је ове године посвећен славном руском редитељу Никити Михалкову, секцију „Евергрин“ посвећену Мајклу Радфорду, „Савремене ауторске тенденције“. После пројекција сваког дана у поноћ биће одржани и концерти у оквиру којих ће наступити: Београдска филхармонија, Khachatur, Нервозни поштар, Stribor & His Poisoners, No smoking orchestra, Врело и други. Гости фестивала, поред Никите Михалкова, биће и познати немачки режисер Фатих Акин, његов румунски колега Кристијан Мунђију, израелска редитељка Еран Колирин.

С обзиром на то да је замишљен као некомерцијална манифестација, на којој неће бити ниједне рекламе ни спонзора, улазнице за „Кустендорф“ се неће наплаћивати. „Нема црвених тепиха, али ће бити свечаности и нема иконографија које инклинирају ка моди“, рекао је Кустурица.

ПОЗОРИШТЕ

„УЛОГА МОЈЕ ПОРОДИЦЕ У СВЕТСКОЈ РЕВОЛУЦИЈИ“

У драматизацији Катарине Пејовић и Душана Јовановића и у режији Душана Јовановића, представа „Улога моје породице у светској револуцији“ доноси ново виђење култног романа Боре Ћосића, који и даље има успеха у свету. Представа је истовремено и својеврсни омаж чувеном извођењу Атељеа 212 од пре 36 година. У главним улогама су: Бранко Цвејић, Бранимир Брстина, Дара Џокић, Сека Саблић, Нада Шаргин и други.

„У самој идеји представе је да се врати стари дух Атељеа 212 – хуморном, духовитом, разиграном представом, али и да говоримо о патњама, стрепњама, страховима, који у том хумористичком кључу нису баш уобичајени“, рекао је Јовановић. Време радње су 40-те и 50-те године прошлог века, али драматизација кореспондира са садашњим временом, које такође одликују нове револуције, транзиција, европски процеси. Катарина Пејовић каже да „нову представу, између осталог, одликује одсуство псовки“. А Јелисавета Саблић, која у новој верзији игра Деду, а у првој је тумачила лик Детета, подсетила је да се пре 37 година управо у тој представи први пут и чула псовка на сцени неког београдског позоришта, коју је она и изговорила. „То је било време у којем су псовке отварале нове стране театра, док данас све стоји“, рекла је Сека Саблић, истичући да је „Улога моје породице у светској револу-

ција“ пре 37 година била представа која је уносила индивидуалне духове, док је нова верзија мозаик.

КОНЦЕРТИ

„SMASHING PUMPKINS“

Амерички састав „Smashing Pumpkins“ наступиће у београдској Арени 27. јануара у оквиру турнеје којом промовишу албум „Zeitgeist“.

Веома популаран током деведесетих година прошлог века, бенд предвођен харизматичним Билијем Корганом оформљен је 1988. године у Чикагу. Познати су по хитовима „Today“, „Disarm“, „Tonight, tonight“, „Bullet with Butterfly wings“, „1979“ и другим. Слава им је донела и проблеме са дрогом и законом, па су на врхунцу каријере објавили да неће снимати више албума. Године 1997. упак се враћају и снимају „The end is the beginning is the end“ за филм „Бетмен и Робин“. Коначни распад бенда уследио је шест година касније, после албума „Machina II / Friends & Enemies of Modern music“. Корган, потом, покреће соло каријеру и оснива групу „Zwan“. Остаје, упак, сасвим уз „Smashing Pumpkins“, што објављује и у новинама, упркос изјавама да „не може више да се бори са сваком Бритни овог света“. Од оригиналних чланова бенда, основаног 1988. године у Чикагу и даље наступају лидер Били Корган и бубњар Џими Чемберлејн. Карте за концерт коштају 2.000, 2.700 и 3.000 динара.

ИЗЛОЖБЕ

„ИЗЛОЖБА НАЈЛЕПШИХ КАЛЕНДАРА И ЧЕСТИТКИ“ У МУЗЕЈУ ВОЈВОДИНЕ

Изложба најлепших календара и честитки биће отворена од 1. до 15. фебруара у Музеју Војводине, у Дунавској улици, у Новом Саду. Изложене календаре и честитке за изложбу послаће предузећа, установе, штампарије, агенције, појединци и дизајнери из Србије, као и ван њених граница. Најлепше календаре и новогодишње честитке за 2008. прогласиће 1. фебруара (на дан отварања), у 12.00 часова, жири у саставу: Мирослав Мушић, теоретичар и критичар дизајна (председник), Ласло Капитањ, дизајнер, Боривоје Миросављевић, мајстор фотографије, Радуле Бошковић, академски сликар, Даринка Рацков, историчар уметности, Душан Ђурђев, песник и Драган Косановић, стручњак за маркетинг.

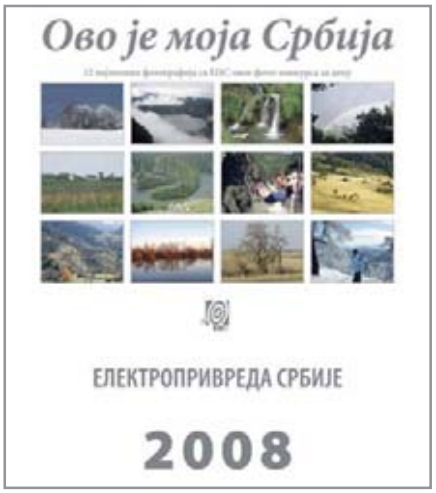

Основни критеријум за оцењивање најлепших календара и честитки биће дизајнерска решења, уметнички концепт, квалитет штампе, као и начин на који преносе поруке корисницима, затим занимљивост тема, прегледност, јасноћа календаријума и порука, слогани... Жири ће посебно наградити радове оних аутора који трагају за новим идејама и садржајима. Као и претходних година, жири ће доделити и неколико специјалних награда за фотографију, идеју, тему, а можда и grand prix.

Због великог интересовања део награђених календара изложиће се и у Београду, у галерији New Moment New Ideas, од 5. до 14. фебруара.

Од 1999. године Музеј Војводине чува у својим збиркама најлепше и најинтересантније календаре и честитке.

КЊИГЕ

„ШЕКСПИРОВЕ ХРОНИКЕ“ ЏОНА АНДЕРВУДА

„Фантастична открића, истине које могу да убију, мноштво лица и маски које се појављују иза имена Вилијама Шекспира и потрага за књигом која из корена може да промени три и по века скривану истину“, најављују издавачи светског бестселера „Шекспирове хронике“ Џона Андервуда. Загонетни нестанак повученог и мирног професора Дезмонда Луиса и његовог рукописа, који је резултат дугогодишњег истраживања ауторства књижевних дела Вилијама Шекспира из Стратфорда, можда не би приметио нико осим неколицине академских колега. Али, када се у близини нађе професоров пријатељ Џек Флеминг, сензационалистички новинар „Сан Франциско трибјуна“, решен да до краја расветли енигму професоровог последњег дела, ствари попримају сасвим другачији ток. Уз помоћ старог књижара антиквара Блаџета, Флеминг креће на путовање кроз књижевну историју – до Шекспира и натраг. Ко је заиста био Роберт Грин и какво је завештање оставио у својим стиховима, ко су људи који су спремни да убију због нарушавања мита, каква је улога професоровог сарадника физичара Сунира Балсавара, ко су били „Универзитетски умови“, зашто је Кристофер Марло остао дуже у Енглеској него што је забележила званична историја, ко је заиста Јоханес Фактотум… Превише питања на која Флеминг мора да одговори док се омча стеже и око његовог врата.

Књига писца који познаје Шекспира више него себе, радикализује многе вруће теме књижевног наслеђа. Можда је Вилијам Шекспир био само довољно вешт и богат да за себе купи део вечности – инвестицију чија се вредност удвостручила у последњих три и по века!? Новинар и писац Џон Андервуд објавио је под различитим псеудонимима и код различитих издавача четири књиге из жанра мистерија. Након тога напушта посао и каријеру и више од осам година путује по иностранству сакупљајући књижевну грађу у вези са делом Вилијама Шекспира. „Шекспирове хронике“ су резултат осмогодишњег трагања за чињеницом ко је заиста био Виљем Шекспир.

Јелена Кнежевић

И ЗИМИ ПУНО ПОСЛА ЗА ОРТОПЕДЕ

Титанијум уместо гипса

Више од 40 одсто повреда настаје у саобраћајним удесима, али много је прелома и на клизавим улицама и ски-стазама. – Операције кичменог стуба најкомпликованије

За хирурге ортопеде нема предаха: било да је зима или лето, ортопедска одељења су увек пуна пацијената. Зими због повреда на залеђеним улицама или прелома на скијању, лети због неопрезних скокова у базене, а током целе године стижу повређени у саобраћајним незгодама. Број особа којима је потребна помоћ лекара због повреде кичме је из године у годину све већи. Статистике кажу да је чак више од 40 одсто пацијената на одељењима ортопедије задобило тешке трауме у саобраћајним несрећама. Да би се да смањиле последице ортопедских повреда, које готово да постају епидемија, хирурзи ортопеди стално уче нове, савршеније технике оперисања. Приликом интервенције често је неопходно да се на критичном месту уграде имплантати од титанијума за стабилизовање и корекцију кичменог стуба. Ове скупе имплантате однедавно обезбеђује Републички завод за здравствено осигурање, али су засад ова помагала обезбеђена само за најмлађе пацијенте.

Ово су били разлози да се недавно на једном месту окупи више од 150 ортопедских хирурга, неурохирурга, физијатара, физиотерапеута и медицинског особља, који су учествовали на скупу „Савремени принципи лечења повреде кичменог стуба“ у Институту за ортопедско-хируршке болести „Бањица“ у Београду. Професор др Здеслав Милинковић, начелник Спиналног центра на „Бањици“, био је и домаћин Петог годишњег састанка Експертске групе за спиналну хирургију.

– Скуп је био посвећен различитим врстама оперативног лечења повреда и обољења кичме код деце и одраслих. Имплантати, о којима се говори, врло су скупи, али су и код најтежих ортопедских захвата изузетно ефикасни у постоперативној стабилизацији. Пацијентима по уградњи ових имплантата није потребан гипс, устаје се врло брзо после операције и рехабилитација траје кратко. Деца оперисана због тешких деформитета кичме већ трећег, четвртог дана, на пример, устају из кревета, а већ после месец дана по завршетку рехабилитације враћају се у школу. То је велики напредак када се упореди са класичним оперативним техникама после којих се гипс носи од шест месеци до годину дана, а последице таквог опоравка често су и атрофија мишића и различити психички проблеми. Поменути имплантати стабилизују и коригују кичмени стуб. Користе се код прогресивних дегенеративних промена кичменог стуба, које не реагују на уобичајено, конзервативно лечење. Велики успех постиже се и у решавању урођених аномалија кичме, као и код неуромишићних деформитета – објашњава наш саговорник.

У Спиналном центру лекари ураде годишње између 750 и 800 операција на кичменом стубу. Листе чекања на операције за децу су формалне, објашњава др Милинковић, додајући да се обављају у року од два до три месеца. За деформитете кичме код деце, настале приликом раста, важно је да се препознају и на време оперишу. Др Милинковић каже да не постоји ниједан сегмент кичменог стуба који на Бањици нису у стању да лече. Важно је разбити заблуду да су повреде кичме и кичменог стуба неизлечиве. То једноставно није тачно, јер, уколико се повреда открије на време и адекватно изврше транспорт и лечење, постоје велике шансе да се изузетно смањи стопа смртности оваквих пацијената, као и њихова инвалидност. Ово никако не сме да се занемари, ако се има на уму да управо здрава кичма омогућава покретљивост руку и ногу, као и целокупну стабилност организма. Не каже се узалуд да је кичма стуб живота. Хирурзи ортопеди напомињу да је крива кичма „црна овца“ међу свим болестима, јер се најтеже носи. Такав болесник, поред тога што су му угрожени витални органи (плућа и срце), има и естетски битно нарушен изглед, на шта су људи веома осетљиви.

Најчешће се повређују млади људи између 15 и 40 година старости, при чему више мушкарци, од којих чак половина страда у саобраћајним удесима, најчешће под дејством алкохола. Лечење ових повреда је изузетно сложено, дуготрајно и скупо, с тим што пацијент не мора увек да заврши на операционом столу. Да би се повређени пацијент збринуо на најбољи начин, ортопеди увек подсећају да је веома важно да се до болнице повређени транспортује на одговарајући начин, ради спречавања додатног повређивања.

З. Ж. Д.

НОВИНЕ У НАШЕМ ЗДРАВСТВУ

Повратак цивила на ВМА

После више од 15 година цивили поново могу да се лече на Војномедицинској академији у Београду, али и у другим војним здравственим установама широм Србије. Од Нове године почео је да важи договор по којем цивилна лица, само уз књижицу, а без одлуке посебне комисије Републичког здравственог осигурања у војним болницама могу да се прегледају, лече, оперишу… Уговорено је да се око 500 болничких кревета на ВМА стави на располагање цивилним осигураницима. То, међутим, не значи да ће се лекарска помоћ за било коју врсту лечења, прегледа или снимања моћи самоиницијативно да затражи и добије на ВМА, већ је предвиђено да се ови капацитети користе за тзв. терцијарни, највиши и најсложенији здравствени ниво, као и за ургентну службу. Дакле, за оне прегледе и интервенције за које у клиничко-болничким центрима сада постоје дуге листе заказивања и чекања, али и за хитна збрињавања. Јер, београдски Ургентни центар је претрпан пацијентима.

Ова испомоћ цивилним здравственим установама биће омогућена до попуњавања капацитета на ВМА, што значи да ће грађани који нису војна лица ипак и даље често чути да на ВМА нема места. За њих ће амбуланте ВМА бити отворене у поподневним часовима, али ће ови прегледи морати да се, као и до сада, плаћају. У просеку цена прегледа креће се од 1.100 до 1.700 динара, зависно од врсте специјалистичког прегледа, али и од тога да ли га обавља обичан лекар или неко са звучном титулом. Без наплаћивања цивилним лицима, дакле уз књижицу, наставља да ради раније уговорена служба хемодијализе на ВМА где се сада дијализира 65 цивила. Наставиће да се ради и катетеризација срца, договорена је и уградња вештачких кукова, како би се смањила листа чекања на ову захтевну и сложену ортопедску хирургију.

Више лекова на рецепт

Првих јануарских дана почела је да се примењује нова, проширена листа лекова који се добијају на рецепт. Први пут на листи је 170 нових медикамената различитих јачина и облика (таблете, сирупи, спреј). Лекари ће пацијентима моћи да сада дају на рецепт и нове лекове за лечење псоријазе, астме и хроничне опструктивне болести плућа, за поремећаје срчаног ритма, нове терапије за лечење ХИВ-а, а људи који болују од целијакије, који не смеју да једу хлеб и намирнице са житарицама, на рецепт ће свакога месеца моћи да добију по пет килограма брашна без глутена. На листи је и неколико нових цитостатика, као и неки нови лекови за лечење улцерозног колитиса, Кронове болести… Можда највеће олакшање стиже родитељима деце која имају астму, јер се најзад укида партиципација од 50 одсто за све лекове који су им били неопходни.

ВИРУСОЛОГИЈА

Јабукама и купусом до имунитета

Због кашља, температуре и болова у грлу и овог јануара амбуланте су пуне, али лекари кажу да је, бар када је реч о вирусима, међу којима је и вирус грипа, стање редовно: акутне респираторне инфекције су у очекиваном расту за зимско доба године, а од вируса је тешко побећи. Примаријус др Вељко Ђерковић, епидемиолог, саветник у београдском Институту за јавно здравље, објашњава да је за болесног човека сваки вирус неугодан, али се сви они, осим вируса грипа, преболе „на ногама“.

Препорука лекара је да се дан-два одлежи, пије више течности и узима лакша храна. Како каже др Ђерковић, без обзира на то да ли човека мучи гушобоља, има повишену температуру или је малаксао, треба да одлежи. Др Ђерковић додаје да на „српски рецепт“ – узмеш „пентрексил“ и све „гураш“ на ногама – заиста треба заборавити. Боље је неколико дана направити предах.

Лекари ових дана саветују како ојачати имунитет. Лепо је, наравно, рећи да треба да се појача уношење витамина – да се једу банане, поморанџе, киви или лимун, али народ за то нема пара. Наш саговорник каже како је јужно воће, нарочито мандарине и поморанџе, пуно, важно за јачање одбрамбених снага организма, али да за нас нема бољег извора витамина Це од киселог купуса. Наравно, злата вредно је домаће воће, суве шљиве, крушке и јабуке, које нису ни претерано скупе. Битно је, такође, да се одговарајуће топло и слојевито облачимо, а када „стеже“ минус, треба обазриво изаћи са топлих, собних 20 степени на зимски мраз.

З. Ж. Д.

БОЖИДАР ПЕТРОВИЋ, ДИРЕКТОР ЕД ТРСТЕНИК У ПЕНЗИЈИ

Човек завичаја

О човеку који је од седишта фирме направио рај, први увео столицу за странку испред шалтера, који је за културу овог краја учинио више него нека институција, а у основној делатности достигао сам врх: међу бројним признањима, добио је и награду Привредне коморе Србије за резултате у пословању, Орден Светог Саве...

Божидар Петровић: Највише учињено на смањивању губитака

Ако икада поново будем долазио у трстеничку електродистрибуцију, не могу замислити да тамо нећу затећи Божу Петровића. Цео радни век је био, а више бити неће. У ствари, није да неће он, већ је такав закон. Дошло време да се иде у пензију. Многи једва чекају тај дан. Мени се све чинило да му се Божа није обрадовао.

Био сам са њим два дана, непосредно пред Нову годину. Добро се држао. Мушки. Јер, осећао сам шта осећа. Или можда грешим?

Није то тек тако, лако, пробудити се једног јутра и – уместо уобичајених припрема за посао... окренути се у кревету на другу страну. А он не само да је ишао на посао већ му се и предавао свим бићем. Посао му је престао бити посао. Постао му је сам живот.

Божидар Петровић је електроинжењер и од 1976. године, непрестано, директор у ЕД „Трстеник“. Божу нису мењале ни разне власти. Паметни политичари не мењају тим који побеђује.

Позната је успешност Електродистрибуције „Трстеник“ у изграђености електроенергетских објеката. Посебно у очи падају Диспечерски центар којим се даљински управља, електроенергетски објекти високог напона, као и срећени односи са потрошачима што се наплате тиче. Владају готово потпуно подацима потрошача, тако да ако неко има викендицу, на стално место боравка му долази рачун за струју. Ова Дистрибуција је можда од свих у Србији највише урадила да смањи губитке струје, захваљујући добрим пропусним линијама и смањењем губитака од крађа. Затим, има најкраће водове нисконапонске мреже, водови средњег напона су на бетонским стубовима са новом опремом 90 одсто, док су ниског напона око 70 одсто на бетону...

Чудна нека столица

Када сам први пут дошао у ЕД „Трстеник“ збунио сам се још на капији. Мислио сам да сам погрешио. Као да сам ушао у Рај. Уређени травњаци, цвеће свих боја, прекрасна фонтана жубори, вајарска дела у бронзи и камену... Када сам ушао у зграду која споља није ни велика ни на неки други начин упадљива, нашао сам се у прекрсаном холу пуном собног цвећа, по зидовима уметничке слике у уљу по угловима скулптуре. Све то је било са леве стране, а са десне стране били су шалтери. Испред једног, тада, била је постављена столица.

Шта ће столица ту?

То је столица за потрошача струје (данас се каже – купца), да седне наспрам службеника, па да натенане разјасне ако је шта спорно. Столица је постављена пре више од десет година. Трстеничани су навикли на њу. Дочим, у почетку, није било баш лако.

Дође човек да плати струју и рашчисти нејасноће (обично – због чега је висок рачун), а службеник му с оне стране стакла каже да седне. И покаже руком столицу. Потрошач с капом у руци (коју је скинуо још на улазу) – гледа у службеника, гледа у столицу, па около, да види посматра ли га неко, не ради ли се о некој шали, скривеној камери и слично. Ништа од тога, а службеник и даље упућује на столицу на којој нису ни шпенадле, нити је ногара напола преструганa.

У почетку људима називаним странкама (као да су странци, туђинци) било је просто непријатно да се изједначе са онима с друге стране. Навикли су да погну главе пред шалтером, до прореза у стаклу, као на гиљотини. Тако је свуда у надлештвима у којима их обично не чека ништа добро. Када

седне на столицу и глава му се нађе у равни са службениковом, човек престаје бити странка и поново је човек или драги гост.

О столици испред шалтера у почетку се по Трстенику причало као о чуду невиђеном, па се свикло. Постало је нормално што је столица ту, као што је остало нормално да је испред шалтера осталих установа нема. Данас су испред четири шалтера постављене четири столице.

А оне слике и вајарска дела? Откуд то да је ЕД „Трстеник" и – ликовна галерија? Ова дистрибуција била је организатор многих трстеничких приредби, изложби, књижевних вечери, бесплатан извођач електрорадова на школским, црквеним и спортским зградама, дародавац локалној ТВ станици, покровитељ ликовне колоније и оснивач Легата завичајних уметника.

Потоње је, изгледа, највредније. После две деценије систематског улагања, прикупљања и чувања радова завичајних уметника настала је збирка од 195 уметничких дела које је створило 52 аутора. А посебно је занимљиво да су се међу ликовним великанама овог подручја нашла два дечака, ученика основне школе, награђених на ликовном конкурсу Електропривреде Србије. До ликовних дела дошло се тако што их је Дистрибуција најпре откупљивала, а потом и на дар добијала. Затим су јој учесници ликовних колонија (организовала ЕД) остављали своја дела.

Ова ризница има свој логотип, малу библиотеку књига из области уметности и базу података о свим ауторима и делима.

Дистрибуција – извор светлости и културе

У књизи утисака академик Драган Недељковић је записао: „Трстеничка електродистрибуција је не само извор светлости него и светионик културе...", а академик Светомир Арсић Басара: „ Уметност је нежна биљка. Руководство Дистрибуције Трстеник створило је погодну климу да се та нежна биљка успешно развија...".

Министар Радомир Наумов је написао: „Ретко је задовољство посетити дистрибуцију као што је ова у Трстенику. У односу на прилике у нашем електроенергетском систему, она је сигурно пример у техничком, пословном и људском смислу...".

А Божа ми је једном приликом рекао:

– Право ми је задовољство кад се нешто постигне, кад знам да нешто трајно остаје иза нас.

Пре свега је мислио, протумачио сам, на уметничка дела која су деценијама с љубављу скупљана.

Почетком децембра управо минуле године, у Ликовном салону Дома културе Трстеник, отворена је ликовна изложба названа „Пријатељи Електродистрибуције Трстеник". У каталогу је између осталог записано: „Одлуком руководства и синдиката предузећа, Легат ће на отварању ове изложбе Електродистрибуција свечано предати на даље старање Завичајном одељењу Народне библиотеке 'Јефимија' у Трстенику. (...) Изложба је на једном месту окупила велики број радова различитих уметника које повезују нити пријатељства, сарадње и завичајне припадности трстеничком крају. Ова изложба је мали израз уздарја за велики труд који је директор ЕД 'Трстеник' Божидар Петровић уложио на окупљању и афирмисању ликовних стваралаца. Она је скромни дар уметника и организатора изложбе, човеку који је завршио радни век у 'кући струје' у Трстенику, где је, са својим сарадницима, поред бриге о светлостима електрике вазда бринуо и о светлости људског духа у нашем завичају."

Дистрибуција као ликовна галерија

Легат за трајно сећање

И заиста, Божа је свом месту оставио нешто трајно. Таман да се Легат не увећа ни за једно једино дело, постојаће и бити доступан посетиоцима колико и Трстеник буде постојао.

Родом одавде, као и његови преци, од првог дана у Трстенику и запослен, Божидар је потпуно човек завичаја.

Већ одавно Божидару Петровићу похвале готово ништа не значе. Потребне су младима, вели, као подстицај. А он их је надобијао, тушта и тма. Међу бројним дипломама, плакетама, признањима, добио је (једини у области електропривреде 2002.) награду Привредне коморе Србије за резултате у пословању, па Орден Светог Саве Светог архијерејског синода СПЦ, златну значку Културно-просветне заједнице Србије, годишњу награду општине...

Божа је одрастао у самом центру Трстеника, преко пута цркве. Један крај улице излазио је на Мораву, други на вашариште. Да је неко смишљао, не би боље место изабрао за живот детета. Идила се памти, мада су године биле ратне и поратне, а Хранислав, отац, општински службеник најнижег ранга. Када је Божа отишао у Ниш, у средњу школу, очева плата је била осам, а само интернат је коштао пет и по хиљада динара. Када је син доспео на факултет,отац је рекао:

– Спреман сам да продам кућу да би ти завршио факултет.

Није било потребно. Помогла је стипендија.

Мада пензионер, Божидар Петровић је и те како животан и пун енергије, о знању да и не причамо. Да сам на месту оних који одлучују, поставио бих га за саветника у ЕПС-у, као што са таквима чине у „Сонију".

Слободан Стојићевић

И ТРСТЕНИЧАНИ ЧАРАПАНИ

Прича о гуски и кокошкама

Панорама Трстеника

Не воле да се хвале. – Све „српска“ имена: „Лотос“ је кафана, а „Логос“ прва црквена телевизија у Србији. – Место рођења Владислава Рибникара, утемељивача „Политике“ и Добрице Ћосића, књижевника и државника, али и Јефимије, прве српске песникиње

Кажу да је Трстеник тако назван по обиљу трске која је расла у приобаљу Мораве. Могла је бити названа и Трстеница. Али није. Трстеница је назив једног села код Обреновца, где данас нема трске ни од корова, а село које се просто гуши у њој и од које мештани живе прерађујући је, названо је – Бело Блато.

Трстеник се налази на месту где је Западна Морава укљештена између падина Гоча и Гледићких планина на њеној десној обали. На магистралном путу је ка Краљеву и на непуних 30 километара од Крушевца. Ту је и Врњачка Бања. Лепо се уденуло на плодној моравској долини где су мештани вековима живели од риболова, земљоделства и узгоја стоке. Некада су и лађе на Морави градили. Многи су узнапредовали у занатлије и трговце, да би се у новијој историји већина нагло преобратила у индустријске раднике „Прве петолетке“, што се показало умногоме непромишљеним. Не ваља положити сав новац на један број, нити држати сва јаја у једној корпи.

Однекуд сам био убеђен да су Чарапани само Крушевљани. Ма не. Чарапани су и Трстеничани. Надимак су добили по високим везеним чарапама, делом народне ношње која је само њима била особена. Били су познати по ткању и везу. Још је Феликс Каниц, чувени путописац, приметио да нигде у Србији нема тако прекрасних ћилима, као што их имају Трстеник и Пирот. Ето, и то сам сазнао овде, а за Пирот сам одавно знао (изгледа да Пироћанци нису само добри ћилимари, већ умеју то и да огласе. Шта вреди гуски што снесе два-три пута веће јаје од кокошке, кад се не чује. А кокошка кад снесе, какоће док вам уши не пробије...)

Ткање и вез нису уметност која је похрањена у прошлост. Ма не. Музеј Трстеника има школу ткања са различитим радионицама, постоји Удружење Трстеничанки названо „Јефимијин вез“, а пламен ових древних заната одржава и сестринство манастира Љубостиња. Уосталом, „Похвала светом кнезу Лазару“ извезена је на свили руком Јефимије, прве српске песникиње.

Метох задужбине кнеза Лазара

Вековима је манастир Љубостиња, задужбина кнегиње Милице, потоње монахиње Јевгеније, био културно средиште од неизмерног значаја за читав крај. У њој су се преписивале књиге, писали књижевни текстови и иконописало. Манастирска библиотека је некада бројала око хиљаду књига. Овде је настало и чувено „Радосављево јеванђеље“. За време Другог светског рата, у Љубостињи је боравио владика Николај Велимировић.

И кад сам већ код Љубостиње – о којој су многе књиге печаћене, а многе ће тек бити написане – за ову прилику напоменути могу још две занимљивости. Црква манастирска саграђена је у 14. веку, а градитељ њен, Раде Боровић, упамћен у народној песми као Раде Неимар, име је уклесао на камену. Уз гроб кнегиње Милице, овде се налазе још две гробнице: Стефана, сина деспота Угљеше и већ поменуте монахиње Јефимије.

Велуће, још један овдашњи манастир из 14. века, најстарија је очувана светиња моравске школе. Некада се звао Сребреница по истоименој реци и рудоносном подручју. И дан-данас на обалама Сребренице може се затећи по неки трагач за златом и сребром. И док сам још у прошлости, ваља рећи да се име насеља Трстеник први пут помиње, као метох задужбине кнеза Лазара, у његовој повељи (1381) дарованој манастиру Раваница.

Путујући неким својим времепловом кроз векове, заустављам се у доба кнеза Милоша Обреновића. По његовом одобрењу, од 1832. до 1838. изграђује се нови Трстеник, на десној обали Мораве, месту знатно погоднијем за ширење града. Центар нове вароши је трг са веома живом пијацом, црквом, занатским радњама, механама. Угледни трговци подижу приватне куће у чијим су приземљима биле трговине. Једна од таквих је кућа Петра Катића, трговца и народног посланика из друге половине 19. века, која и данас постоји. Изведена је у стилу старобалканске архитектуре и једна је од најстаријих у Трстенику. Али, орунула је. Види се да нико о њој не води бригу, иако је и данас у употреби. У приземљу је кафана. Зове се „Лотос“.

Прва црква неоморавског стила

А када сам већ поменуо Милоша Обреновића и његово одобрење за изградњу новог Трстеника, треба рећи да је годину дана раније (1833) дотични путовао долином Западне Мораве, где је дочекиван уз велику помпу и народно славље, иако нису били избори. Обећао је тада да ће им Србија помоћи, парама наравно, да подигну школу, зграду општине и цркву.

Пошто је Милош и један од наших првих политичара, може се рећи и да је међу зачетницима олаких обећања. Црква Свете тројице, на пример, подигнута је тек после скоро седамдесет година. Грађена је две године, а „...сазида је народ Трстеничке црквене општине, за владавине краља Србије Александра Обреновића“. Прва је у Србији саграђена у неоморавском стилу. И веома личи на цркву краља Милутина у Хиландару.

Последњих деценија 19. века, нарочито после открића лековите воде у Врњцима, у тада већ среско место Трстеник, варош трговаца, кафеција и занатлија, долазе и многи лекари, учитељи, високи чиновници. Тако је овде живео, од 1869. до 1873, Франц Рибникар, лекар којем се у браку са Милицом, 1871. године родио син Владислав, доцније утемељавач листа „Политика“. У Великој Дренови рођен је књижевник и државник Добрица Ћосић.

Највећи значај за ову варош тог времена имао је долазак у Врњачку Бању генерала Јована Белимарковића, који је по много чему потпомогао изградњу челичног моста преко Мораве. Конструкцију је тада направила позната бечка фирма „Гридл“. Мост је срушен у НАТО бомбардовању, али је поново подигнут. Поред њега, уз саму Мораву је зграда прве црквене телевизије у Србији назване „Логос“. Лепо је то, али није лепо што је обична, „цивилна“ телевизија Трстеник изгубила фреквенцију, па се сад више крсте атеисти него верници. Чуде се шта их је снашло.

Манастир Љубостиња

Мој водич по Трстенику и околини, Михаило Ђурић (56), шеф Службе за економско-комерцијалне послове и трговину у ЕД „Трстеник“, Пословници ПД „Електросрбија“, а својевремено и председник Општине, добро познаје историју свог места као и ововремене прилике.

Некад била „Јожек“ обданишта

Показао ми је насеље које су мештани назвали Буцино, или Буциловац, улицу у којој живе претежно најмоћнији Трстеничани, па два обданишта која су се некада звала „Јожек Један“ и „Јожек Два“, по Јосипу Брозу Титу. Данас су само – обданишта. Када сам сликао пословну зграду „Прве петолетке“, изашао је из кола да ми се нађе уколико портири или чувари истрче и кажу да је забрањено сликање. Ех, давно је то било када би се за сликање овакве зграде морала тражити дозвола. Данас можемо да сликамо шта год хоћемо, али и – можемо да се сликамо.

„Прва петолетка“ основана је почетком 1949, одлуком Владе ФНРЈ у почетку првог петогодишњег плана развоја, по којем је и названа. Подигнута је да би производила хидраулични и пнеуматске делове и системе за све могуће примене – од подморница до авиона. Извозили су око 40 одсто производње у више од 30 земаља на четири континента. То је било више него што су у тадашњој Југославији пласирали сви домаћи и инострани произвођачи заједно. Запослених је било више од 11 хиљада. Металци „Прве петолетке“, потомци ратара, повртара, калемара, виноградара, својом вештином обраде метала пронели су и широм Европе славу овог краја.

Ех... Некад било, сад се приповеда. „Петолетка“ није више оно што је била, као што ни ми нисмо. Сада смо сви у прелазном периоду који се уобичајио називати – транзиција. То му дође као неки државни, односно друштвени пубертет. Само што смо, за мога живота, ми стално у неком прелазном периоду. Најпре, од капитализма у социјализам. Па из социјализма у комунизам (ка којем се, је л' те, тежило), а сада од социјализма у капитализам. Али, то није наша тема.

Наша тема је била да представимо варош Трстеник. Ово је само један од безбројних начина, уз жал што је читалац ускраћен за сијасет занимљивости јер ово, ипак, није књига у којој би се знатно више могло рећи.

Али ни у њој – све.

Слободан Стојићевић

Мурал на трафо-станици

Мурал на трафо-станици

Прва трафо-станица у Србији на којој је осликан мурал налази се у Трстенику, у Улици Михаила Пупина у којој је и ЕД. Поред саме улице је. Нема пролазника који га не може запазити. А на дну је исписано: „85 година електрификације трстеничког краја 1922–2007; 30 година Електродистрибуције Трстеник 1976–2006; 20 година улагања у културу 1986–2006“.

Ова улица се донедавно звала по Вој Танкосићу којем је дистрибуција подигла споменик, рад вајара Андреја Чикала. Сада се тим именом краси суседна улица. ЕД „Трстеник“ је оставила дубок и трајан траг не само у својој основној делатности већ и у култури, тако да јој нема премца. Уосталом, о томе се више прочитати може на претходним странама.

С. С.

Дом трговца Јанковића

Стари мост и ТВ „Логос“

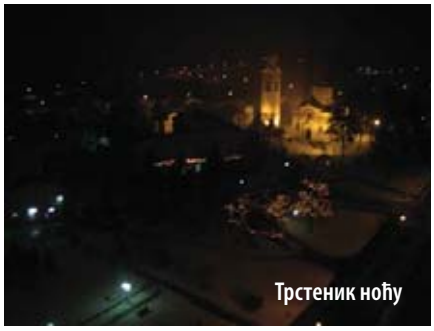

Трстеник ноћу

Црква Свете тројице

ПД ТЕ-КО “Костолац” - НИКАД БОЉИ